

Verwante zielen

Johanna van Woude

bron

Johanna van Woude, *Verwante zielen*. P.N. van Kampen & zoon, Amsterdam 1886

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/woud008verw01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Een droevig meisjeshart.

Zes uur.

Het zijn de vroege morgenuren van den Zondag, die ik gebruiken moet voor mijne briefwisseling en mijn dagboek, als ik mijne geschreven mijmerijen zoo noemen mag; op de overige dagen behoort mijn tijd anderen toe.

Mijn raam staat open. De zon schijnt door - nog niet *op* het zware geboomte van den straatweg. De morgenwind voert den geur der bloeiende boekweit tot mij.

Hoe heerlijk moet het zijn nu te dwalen tusschen die frissche boekweitzeeën, flonkerend van dauw; over de stille heide, waar de zilveren kerkkloktonen der vroegmis gehoord worden uit de omliggende dorpen; of in de donkere dennenbosschen, waar de eekhoorn dartelt in de gouden zonnestrallen, nog niet verschrikt door den voetstap eens wandelaars of het rumoer van spelende kinderen!

Ik heb het nooit geweten - of ja, op school heeft men het mij geleerd - dat het hier schoon was; maar zóó had ik het mij nooit voorgesteld. Ik, wier natuurgenoet bestond in een wandeling door het Vondelspark of een bezoek aan Artis, op zijn best een rijtoertje naar Diemerbrug of door de Kalfjeslaan, wat wist ik van de wilde verrukking, die het hart aangrijpt, als het oog heinde en ver niets ontdekt dan schoonheid en zomerweelde, landelijken vrede en zoete rust; als de vogels en insecten ons iets mededeelen van hunne overgelukkige stemming door hun onafgebroken gefluit, gejubel en gegons; als de zoele lentewind fluweelzacht langs onze wangen glijdt, de geuren met zich voerende van linde- en kastanjebloesem, van versch geploegde akkers of van duizend heidebloemen, terwijl het jonge leven in onze aderen tintelt en onze ziel bevangen wordt door een onstuimig, zalig heimwee naar....ja, wáárnaar?

Die winter is vreeselijk. Donkere lucht, regen, mist, wind, sneeuw, koude..... Men gaat bijna niet uit dan wanneer de zon doorbreekt. Maar eindelijk, eindelijk komen ze, de dagen, wanneer de wind weer uit het zuiden blaast, de krokussen uit den grond kijken, de kippen met zekere luidruchtigheid kakelen, en kinderstemmen vroolijk in de straat klinken, terwijl de avondschatuwen vallen; zoele,

gelukkige dagen, wanneer wij de oogen openen, onze verstijfde leden uitrekken en gevoelen dat wij een winterslaap hebben gedaan.

Die tijd is ook voor mij gekomen. Toen vroeg ik mij af, wat mij den ganschen langen winter kracht en geduld en volharding geschonken had om te leven, zooals ik geleefd had, glimlachend, spraakzaam, schijnbaar tevreden. Dat was mijne voorgeschreven taak, mijn plicht.

Plicht!.... Ach, het is zoo gemakkelijk van plicht te spreken, van blijmoedige plichtsbetrachting, zoolang liefde ons omgeeft en onze plicht zelfverzaking heet. Mijn hart antwoordt luide, als die stem het aanroept: tehuis proefde het zoo dikwerf de zoetheid van zulk een plichts vervulling. Maar hier.... wie is hier, die ze van mij verlangt! Arbeid - meer vraagt men mij niet, en daarvoor word ik betaald, goed betaald.

Toch zou ik moedig voortgaan op mijn weg, als die arbeid mij uitzicht gaf op verbetering. Maar ik ben gouvernante en zal gouvernante blijven;..... voor de eenige, die mij liefheeft zal ik nooit meer vermogen dan nu, nooit meer dan haar de schamele penningen zenden, die ik verdien en die haar eenig middel van bestaan uitmaken.

Neen, mijn arbeid zou mij niet zwaar vallen, mijne plichts vervulling zou mijn zoetste

troost zijn, als ik slechts hopen kon daardoor iets terug te winnen van het oude, schoone leven, dat haar een behoefte was. 't Was niet veel. Het waren de gemakken van de weduwe eens hooggeplaatsten ambtenaars, de stille genoegens van het huiselijk geluk,..... een faillissement, en het was alles voorbij.

Ons dierbaar tehuis moesten wij verlaten, ons gelukkig leven moest een einde nemen, en, door de tijdelijke hulp van een bloedverwant daartoe in staat gesteld, moest ik mij de noodige bekwaamheden eigen maken om mijn arm moedertje een fatsoenlijk tehuis te kunnen bezorgen onder een vreemd dak.

Met welk een woede heb ik gewerkt! De woorden van Oom klonken mij altijd weer in het oor: 'Constance, mijne hulp zal slechts zoolang strekken, tot ge de vereischte examens gedaan hebt. Om mijns broeders wil getroost ik mij deze opoffering. Zoodra mogelijk hoop ik daarvan door u ontheven te worden.' Zijne woorden klonken streng, maar hij deed wat hij vermocht.

Zestien jaren van een onbezorgd, gelukkig bestaan lagen toen achter mij. Hoe wreed werd de droom van mijn jong leven verstoord!

Mijnheer en Mevrouw hebben mij gisteren 'koud' genoemd: dat begreep ik uit het gesnap der kinderen. Misschien hebben zij gelijk. Ik geloof dat zich mijn hart in die dagen met

een ijskorst omringd heeft, en de daarbinnen opgesloten warmte openbaart zich niet meer naar buiten.

Als de oudsten groot worden, zullen de jongeren, die nu nog op de dorpsschool gaan, mijne leerlingen worden; dus zal ik hier wel langzamerhand oud worden. Kon ik slechts tijd vinden tot verdere studie, maar die ontbreekt mij hier bijna geheel, om van de noodige leiding niet eens te spreken. Daarenboven ik kan mijn salaris geen dag missen, zoolang Mama leeft.

De dorpsstraat wordt levendiger. Buurman De Boer opent zijne deur en maakt de luiken los, eenige opmerkingen over het weer wisselend met den kruidenier aan de overzijde, die in zijn Zondagsch overhemd in den zonneschijn een pijpje gaat zitten rooken en zijne luiken gesloten houdt.

Ik heb het volle gezicht op den straatweg. Hier en daar staat een heerenhuis tusschen de burgerwoningen, te huur voor een prijs, die een stedeling zou doen watertanden: huizen met acht of negen vensters aan de straat en flinke tuinen. De dokter zeide mij dat de heer van het dorp zelfs enkelen der notabelen om niet laat wonen, sedert zij zich tegenover hem hebben uitgelaten dat het dorp hun wat stil werd en zij over verhuizen dachten. Ook de dokter heeft reeds een andere standplaats

willen zoeken, maar de dorpsheer heeft hem tot blijven bewogen door het zenden van een theetafel met zilveren servies en misschien nog andere overredingsmiddelen, die hij zijne gouvernante niet noemt.

‘Ik heb hier weinig praktijk,’ zeide hij mij. ‘t Is hier veel te gezond tusschen de heidevelden en dennenbosschen. Wie hier ziek wordt, sterft gewoonlijk ook.’

Op Zondagavond echter wordt ‘Dokter’ nogal eens uit de voorkamer naar de apotheek geroepen, omdat Jan-Dirk van ‘Den Eng’ zijn mes getrokken heeft tegen Gerrit van ‘Den Blinkert’, of omdat twee boerenknechts elkaar het botte gezicht openreten uit minnenijd Ja, vechten is hier aan de orde van den dag, vechten en zedeloosheid en dronkenschap, zooals, naar ik hoor, helaas overal in deze liefelijke dorpen, waar alles tot vrede stemt, waar de nachtegaal slaat en de varen zich spiegelt in geheimzinnige beekjes; waar de heide hare zoete geuren op den avondwind tot u zendt en de lelietjes van dalen bloeien tusschen het mos; en.....waar de ‘leer’ verkondigd wordt.

Ik heb Mama voorgesteld hier inwoning te zoeken, maar zij heeft zeer beslist geweigerd.

‘In mijne bekrompen omstandigheden zou mijne tegenwoordigheid u niet ten goede komen,’ schreef zij. ‘Wellicht vindt ge op dat dorpje uw levensgeluk.’

Ik weet wat zij bedoelt: zij hoopt dat ik hier een goed huwelijk doen zal. De jonge dame, in een groote stad slechts ééne uit duizend, is op het platteland een min of meer belangwekkende verschijning, en voor de jongelui, die ginds nauwelijks op haar letten zouden, is zij hier een welkome gast, welke door hen, zoo zij slechts op een weinig schoonheid en fatsoenlijke afkomst bogen kan, om strijd het hof wordt gemaakt.

‘Alleen tot tijdverdrijf,’ zeide Mevrouw mij schouderophalend, toen ik dezen winter op de zangverenigingavondjes dergelijke beleefdheden ondervond van de twee eenige vertegenwoordigers der Nederlandsche jongelingschap, hier aanwezig; de een, veelbelovend toekomstig burgemeester, nu reeds elders als secretaris geplaatst; de ander, ook bij onzen burgervader in de leer en tevens voor zijne gezondheid de buitenlucht genietend. Het laatste is, meen ik, de hoofdoorzaak van zijne nog steeds voortdurende tegenwoordigheid op het dorp.

Mevrouw vreesde misschien dat ik mij illusies zoude maken.

Och neen, zulken waren het nimmer, die wilde, zoete droomen in mijn hart deden ontwaken, en onbewust voor mij het gordijn ophieven dat het paradijs verbergt, hetwelk mij soms voor oogen zweeft: het paradijs van

waarachtig huwelijksgeluk. Die zulks deden, het waren mannen met ernstig gelaat en denkenden blik; zeer leelijk soms, ja, maar altijd begaafd met geest en verstand, met den stempel van karakteradel op het voorhoofd, altijd: *mijn meerderen*.

‘Aan de zijde van zulk een echtgenoot zou ik gelukkig geweest zijn,’ heb ik menigmaal, als ik zoo iemand ontmoet had, thuis gekomen tot mijzelf gezegd, het hoofd in de hand geleund en droeve, droeve gedachten in het hart, want zulken hebben mij nooit bemind. Wanneer zij getrouwd waren, hadden zij meest lieve, schoone, maar niet altijd zeer beduidende vrouwen, en zoo zij hun hart nog niet weggeschonken hadden, waren zij bezig het te verliezen aan jonge dames van hetzelfde gehalte. Wat zij zoeken, die krachtige, edele mannenharten, is zachtheid, eenvoud, liefalligheid - geen zelfstandige, ernstige en met examens toegeruste jonge dame als Constance Duval, die, zoolang haar heugt, vervolgd is door goede, allerliefste jongens, blakend van aanbidding, maar vervelend, o, zoo vervelend!

Ik kan hier juist het huis van den burgemeester zien en het venster, waarachter de goede Theo rust, zijn onschuldig gezicht op het blanke linnen, zijne vriendelijke oogen nog gesloten, zijne handen misschien nog gevouwen van zijn avondgebed, en ongetwij-

feld droomend van Dokter's gouvernante. Als hij straks ontwaakt, zal hij zich verheugen dat het Zondag is, omdat hij mij dan in de kerk zal kunnen aanstaren, uit zijn venster zal kunnen liggen om te zien naar welke zijde onze voeten wijzen, als we van avond uit wandelen gaan, en omdat hij misschien den moed zal hebben alweer een visite te brengen.... Ach, als ik denk hoe innig, hoe hartstochtelijk ik soms heb liefgehad, al waren het dan ook slechts vrouwen en meisjes, dan hoop ik om zijnentwil dat hij minder diep gevoelen moge.

Door woord noch blik moedig ik hem aan. Zelfs ben ik nu en dan scherp tegen hem, als hij al te duidelijk wordt....

Arme jongen! Waarom ontlok ik hem geen aanzoek?

Hoe diplomatisch zou dat zijn! - Ik zelf Mevrouw Wagenberg, geen ondergeschikte meer, maar rijk, geëerd, met een allerbesten man, en....*die arme Mama herleefd en gelukkig!*

Dàt, dàt is het eigenlijk wat mij soms geneigd maakt mijne hand te verkoopen. Nu eens huiver ik voor de daad terug; dan weer schijnt zij mij plicht, eenvoudige kinderplicht. Is het geen zelfzucht te luisteren naar die klagende stem in mijn hart, welke spreekt van andere droomen, andere idealen? Is het

geen liefdeloosheid tegenover mijn arm moedertje, te wenschen dat nimmer, nimmer een huwelijksaanzoek aan mij kome over de lippen van Theodoor Wagenberg?....

Ach, laat mij nog een weinig droomen, nog een weinig de idealen koesteren en kweeken, die in mijne borst leven. Zij zijn mijn eenige rijkdom en geheel mijn eigendom. Zij zijn mijzelf. Met hen zou ik mijzelf verliezen, zou ik de oude Constance Duval niet meer zijn.

De kinderen worden wakker. Ik hoor de vroolijke stemmen uit de naaste kamer. Hoezeer ik hen ook genegen ben, toch ben ik blij slechts plichten tegenover de ouderen te hebben, welke zich daarenboven geheel bepalen tot de vorming van haar verstand en hart.

Op Zondag ben ik dus gedeeltelijk vrij; dan schrijf ik zoo gaarne een weinig in mijn dagboek. Men heeft daaraan behoefte, als men zoo geheel alleenstaat. Hield ik briefwisseling met een vriendin, ik zou haar van al mijn lief en leed deelgenoot maken; maar ook die kleine weelde heb ik mij ontzegd, en mijne brieven aan Mama zijn bedrog van het begin tot het einde, liefelijk, weemoedig bedrog.

Halftwaalf.

Wij zijn naar de kerk geweest. Die dorpskerken beginnen vervelend vroeg en gaan vervelend vroeg uit. Nu moeten er nog drie kwartier verlopen, eer wij gaan koffiedrinken.

En toch - hoe blij ben ik altijd als de zalvende stem van den predikant het ‘Amen’ uitspreekt. De boeren ontwaken uit hun slaap, zelfs Theo zucht eens en snuit zijn neus.

Wat die boeren toch in de kerk zoeken? Komen zij uit gewoonte alleen of omdat ‘Dominee’ hen anders wegens hunne afwezigheid komt bestraffen?

Als om negen uur de kerkklok luidt, verzamelen zij zich op het pleintje tusschen de kerk en ons huis, rondom de pomp, juist waar de drie hoofdwegen van het dorp ineenloopen. Alles aan hen is zwart. Geen boord, geen borsthemdje, geen gekleurde das zelfs. Hunne handen hebben een kleur, waarvoor nog geen naam gevonden is, en hunne van het hoofd staande ooren zijn rood, bruinrood. Ik kan in de kerk niet laten er naar te zien, als de zon er tegen schijnt. ‘Ja, er zit bloed in die heibewoners,’ zei de dokter met zekeren trots, toen ik die opmerking maakte.

De vrouwen gaan de kerkdeur binnen, terwijl de mannen buiten staan, wijdbeens, de handen in de zakken, nu en dan een woord wisselend, kort en loom. Als zij zich bij het laatste luiden in de banken rondom ons verzameld hebben, ontwaar ik altijd een duffe, onaangename reuk, als in de nabijheid van dieren; maar Mevrouw zegt dat het hunne Zondagsche kleeren zijn, die daaraan schuld

hebben. In de kerk slapen zij en op dit oogenblik kan men twee derden van hen in de herberg vinden. Zonderlinge godsvereering!

Met welk een verlangen zag ik, toen wij de kerk binnengingen, den langen dorpsweg op, die in zonneschijn baadde, en aan welks einde ik zooveel belommerde paadjes en lieve plekjes weet.... Maar wie vraagt naar de wenschen van mijn jong hart! Toch - de lente was ook in de kerk. De zoete geuren der bloeiende linden kwamen met het morgenkoeltje naar binnen, en de zon scheen zoo vroolijk op de stoffige banken.

Theo zat al in de burgemeestersbank, zooals gewoonlijk alleen: er zijn toch gelukkig ook nog menschen hier, die niet door dominee's bril zien. Maar behalve de burgemeester, een paar gepensioneerde kapiteins, die hier zoo goedkoop mogelijk hunne laatste levensdagen slijten, of een enkele andere familie, met hetzelfde doel het stadsleven ontvlucht, volgt het andere troepje den herder als schapen na, met den dokter en zijne vrouw aan het hoofd, 'strompelend naar hun eng, fantastisch hemelpoortje.'

Met zekere deernis beschouwde ik in de kerk mijne drie leerlingetjes: Anna, de oudste, met haar vroom opgeheven gezichtje, de twee andere, ware woelwaters, met de verveling op het gelaat. Het zijn door-en-door sterke,

maar lummelachtige, plompe kinderen, die zich niet recht thuis zouden gevoelen in de gezelschapskringen der steden en den neus ophalen voor burgemeester's Marie, die op kostschool geweest is en zich zekere gemakkelijker en bevalligheid heeft eigengemaakt; goede kinderen, die niet weten hoezeer het toch voor haar te hopen is dat elders hare toekomst ligt.

‘Waarom?’ vroeg Mevrouw schouderophalend, toen ik onlangs die meening uitte. ‘Woont het geluk dan eer tusschen hoge muren en duffe stadswallen, dan tusschen de heerlijke Geldersche heuvelen?’

‘Zeker niet,’ gaf ik toe. ‘Maar haar gezichtskring blijft zoo beperkt, hare wereldkennis zoo gering’....

“Die wetenschap vermeedert, vermeedert smart,” zegt Salomo.’

Met dat antwoord meende zij mij geheel uit het veld geslagen te hebben, want bijbelwoorden zijn in haar oog voor geen weerlegging vatbaar; dus staakte ik het gesprek.

Had zij wel zoo geheel ongelijk? Zijn deze kinderen niet gelukkig tusschen hare boekweitvelden en dennenbosschen, en kunnen ze hier niet gelukkig blijven, tot ze, als oude bestjes over haar bijbel gebogen, de oogen sluiten en men haar, onder het gelui der kerkklok, naar den stillen, liefelijken doodenakker draagt?

..... En toch ben ik dankbaar dat ik onder andere mensen en in andere omgeving opgroeien mocht. Toch zou ik niet gaarne de weinige wereldkennis willen prijsgeven, die ik bezit, voor de naïveteit, de onnoozelheid dezer dorpskinderen. Ik, leerlinge der uitstekendste scholen en op godsdienstig gebied geleid door de vorsten in den strijd tegen domheid en bijgeloof, hoe eng kan het mij hier soms worden; welk een heimwee grijpt mij dikwerf aan naar gedachtenwisseling met die edelen en goeden....

Zoo even bracht Anna mij een brief van Mama. Haar vroolijk gezichtje verried dat zij meende mij te verblijden en mijn gelaat heeft misschien de uitdrukking van het hare weerkaatst, toen ik hem aannam, maar ik wist niet hoe somber en neerslachtig mij de lezing stemmen zoude....

Arme, lieve Mama, kon ik toch bij u zijn! *Ziek!* Daarop had ik niet gerekend; ziek, te midden van vreemden, voor wie zij slechts een middel van bestaan is!

Zij klaagt niet, zelfs schrijft zij opgeruimd. Ja, maar het hart van haar kind leest tusschen de regels: van eenzaamheid; van moedeloosheid; van een geneesheer, die versterkende middelen als noodzakelijk voorschrijft, en een zieke, die ze zich niet aanschaffen kan....

Bevend is haar schrift. Als dit de laatste brief eens was, welke ooit door die dierbare hand aan mij gericht werd!

O Moedertjelief, blijf leven! Blijf bij uw kind! Laat haar niet alleen in die koude, vreemde wereld....

Ik ben liefdeloos, zelfzuchtig geweest; maar ik zal u beter, ik zal u rijk maken....

Een verloving.

Het gouden licht der avondzon kleurt de donkere dennenstammen en de witsatijnen schors der berken. De vogelen zingen hun jubelend avondlied, eer zij het kopje in de veeren duiken; maar de insecten genieten hun kort leven nog ten volle en gonzen en snorren door de lucht of dansen in het zonlicht op en neer. In het bosch kraken de doode takken van het dartel spel der eekhoorns. De houtduif kirt vredig in den top der glinsterende beuken, en het snuffelend wild gluurt met slimme oogen uit het kreupelbosch of geen onraad dreigt, om dan met een paar haastige sprongen den weg over te steken naar het dichte loover aan de overzijde.

Uit de verte klinkt gelach en gejuich, en naarmate het nadert, verstommen de geluiden in het bosch.

Daar verschijnt het troepje eindelijk, een

zestal groote en kleine kinderen, stoeiend, springend, huppelend, en geleid door een jong meisje van misschien drie- of vier en twintig jaar.

Welke speling van het lot bracht haar tusschen die blozende, bloeiende kinderen der heide, haar met dat bleek, droefgeestig gelaat, met die ernstige oogen en dien fijn besneden, trotschen mond? Hare geheele persoonlijkheid draagt den grootsteedschen stempel, maar dien, welke met geboorte en opvoeding hand in hand gaat. Bevallig draagt ze het hoofd, sierlijk sluit haar het smaakvolle kleed om de ranke gestalte en hoe verschilt haar lichte gang van de lompe stappen der vijftienjarige naast haar!

‘Hier moogt ge spelen,’ zegt zij met zachte stem, terwijl zij zich op een omgehoudenboomstam neerzet.

Zij legt haar hoed naast zich, en laat de avondkoelte onbelemmerd langs haar gloeiend voorhoofd strijken. Donkerbruin haar kroont in een dikke vlecht haar hoofd, en maakt haar ouder dan zij er wellicht zou uitzien, als blonde krullen dat gezichtje omlijstten en die lichtblauwe oogen niet door donkere wimpers werden beschaduwd.

‘Maar niet ver wegloopen, niet waar Juffrouw?’ voegt het oudste meisje aan hare woorden toe, dat zichzelf gewoonlijk tot adju-

dante verheft, ‘anders mogen jullie niet meer mee met de juffrouw.’

Deze vermaning is tot de drie kleinen gericht, die zich anders aan de hoede der kindermeid zien toevertrouwd. En allen te zamen gaan zij mos zoeken, of bloemen plukken, of zich bezighouden met een van die verzamelingen, welke een tijdlang een kindergeest de grootste belangstelling inboezemen, om dan te worden prijsgegeven aan wind en vergetelheid.

‘Gaat ge mede, Anna?’ vraagt een der kinderen.

Maar Anna is op den leeftijd, die slechts een voorwerp van vereering noodig heeft om in stille aanbidding neer te zinken, en daar zij in ‘de juffrouw’ dat voorwerp gevonden heeft, zet zij zich als gewoonlijk naast haar neder.

‘Gaat ge niet liever wat loopen, An?’ vraagt deze met den vriendelijken glimlach, welke haar leerling steeds het hart steelt.

‘Neen, liever blijf ik bij u,’ antwoordt het kind, half vrijmoedig, half verlegen.

‘Dwaas meisje! - En als ik nu ditmaal graag eens een weinig alleen wou zijn? Ik heb over iets te denken, ziet ge.’

‘O, dàn!’ en Anna springt op. ‘Maar wat zijt u toch stil vandaag, Juffrouw! Hebt u 't land, omdat u bij ons zijt?’

‘Wel neen, lieve, maar men kan niet altijd even opgeruimd zijn. - Ge zult toch niet te ver gaan?’

‘Neen, dat beloof ik u.’

‘En als... als ge soms nog iemand hier ziet wandelen, komt ge immers bij mij?’

In den glimlach van de eene zijde en den schaterlach van de andere ligt een onuitgesproken vertrouwelijkheid. Constance Duval weet nauwkeurig de grens, waar hare gemeenzaamheid met hare oudste leerling beginnen en eindigen mag. Geen blik wordt het kind geschonken in dat eenzame meisjeshart, maar het: ‘Blijf bij mij, Anna!’ de eerste maal hare lippen *ontsnapt*, later niet uitgesproken dan in het vaster drukken van den arm of door een rukje aan den mantel van het meisje, heeft zekere verstandhouding tusschen die beiden gewekt. Voor Anna is de hofmakerij van den jongen Wagenberg een onderwerp van groote vroolijkheid; de ernstige zijde ervan ligt nog niet binnen haar begrip.

Het is een buitenplaats, waar zij toeven.

Donkere, regelmatige sparrenbosschen in het rond met weeken, fluweeligen mosgrond en pittigen woudgeur; groepen van kastanjeboomen, waaruit de avondzang der lijsters klinkt; schilderachtige brugjes over uitgedroogde sloten, perken vol rhododendrons en stamrozen, met gras begroeide paden en in het midden

een witgepleisterde villa, door een goed onderhouden tuin omgeven, die niet als het min of meer verwaarloosde bosch voor de wandelaars toegankelijk is.

De kinderen verdwijnen in de belommerde lanen, maar hunne stemmen klinken van nabij. Hunne gouvernante hoort hoe zij de fluweelen hommels, die nog onder vervaarlijk gegons de zich reeds sluitende bloemen in- en uitwippen, met luid gejuich achtervolgen, om dan allen op eens stil te staan, wijl zij blijkbaar een mierennest hebben ontdekt, waarvan zij de gangen trachten na te sporen.

Mat en neerslachtig leunt het jonge meisje het hoofd in de handen en staart voor zich uit.... Hoe schoon is de wereld! Rondom boschjes van kleurige, bloeiende heesters, afgebroken door alle schakeeringen van groen; en daartusschen door het gezicht op witte boekweitzeeën en golvende graanvelden. Madelieven raken haar kleed, de klaver kust haar voet en schitterende boterbloemen wuiven met hare kopjes haar toe. Uit den omheinden tuin klinken vroolijke jongemeisjesstemmen. Schoonheid, geluk en weelde, wáár zij het oog slaat.... Welk een wanklank gevoelt zij zichzelf in deze omgeving!

Vervuld van haar nieuw voornemen, gelukkig bijna in het vooruitzicht iets goeds te doen, is zij dien morgen de woonkamer ingetreden.

Maar aan de koffietafel hebben Mijnheer en Mevrouw zich over Theodoor Wagenberg vrolijk gemaakt, en daarna is hij zelf gekomen, net gehandschoend en een roos in het knoopsgat.... Wat heeft haar eigenlijk zoo in hem gehinderd?

Hij heeft met geestdrift, jongensgeestdrift, over zijne kapellen- en uilenverzameling gesproken, een collectie, die, naar zij anderen heeft hooren beweren, een natuurkundig museum eer zou aandoen, maar in des dokters familiekring niemand belangstelling inboezemt, en Mevrouw zelfs telkens tot de spottende bewering verlokt, dat men Theo des avonds in den tuin van den burgemeester kan zien staan met een lantaarntje op zijne borst en zelf besmeerd met stroop, om de nachtvlinders te verschalken. Hij heeft in den koepel tot vermaak der kleinen kunstjes vertoond met bladeren en grashalmen, en tot vermaak der grooten het schouwspel van een vurig, maar verward minnaar.

Hij is zoo goed, die Theo, en toch is zij scherper en stugger geweest dan ooit. En nadat hij onder vele onberispelijke buigingen afscheid heeft genomen, is zij naar haar kamertje gevlucht aan de hevigste gemoedsbeweging tot prooi. Zij is niet van een weifelende natuur, maar nu voelt zij zich geslingerd door onzekerheid en besluiteloosheid. Niet jong ge-

noeg meer om zich tot de noodige hoogte op te winden en vol geestdrift zich te geven - om straks dien overijlden stap te betreuren - overweegt zij haar voornemen, eer zij het volvoert; want zij weet het, na het eenmaal verpande woord zal zij zich het terugtreden nimmer veroorloven.

‘Zal ik aan *hem* dit hart verkoop en, dit teedere, trotsche hart!’ heeft zij zich telkens en telkens weer onder hartstochtelijk weenen afgevraagd, en zonder antwoord gevonden te hebben is zij in den familiekring teruggekeerd.

Neen, zij kan geen vrede meer vinden met haar voornemen, en toch heeft het haar dien morgen zoo goed toegeschenen, zóó goed, dat het haar nieuwen levensmoed schonk.... Welke is dan de weg, dien zij gaan moet?

Waarom is zij niet als de kinderen, die jubelen om een gevangen kever of zich kransen vlechten van korenbloemen en klaprozen? Ja, anders stoeit en geniet zij mede, maar nu kan zij niet.... Hoe wordt haar hart geslingerd! - Heeft zij zichzelf dan meer lief dan hare arme moeder?....

Ach, het valt zoo zwaar afstand te doen van jarenlang gekoesterde droombeelden! Zij meende zoo sterk te zijn. Zij was zoo hoogmoedig op hare onafhankelijkheid. Met fier bewustzijn van eigenwaarde zeide zij zoo me-

nigwerf tot zichzelf, dat zij nimmer haar hart zou wegschenken dan aan dien ééne onbekende, wiens ziel de hare verwant was. En zij heeft dat denkbeeld zoo liefgekregen: het is met haar als samengegroeid.

En nu.... zal ze het prijsgeven?

Zij heeft niet geleefd zonder rondom zich te zien. Als zij die hersenschim getrouw blijft, weet zij dat de toekomst hoogstwaarschijnlijk niets voor haar bewaart dan kommer en smart. Zoolang zij jong en krachtig is, zal zij vreemde kinderen moeten leeren dat het haar onbekende geluk in het Fransch *bonheur*, en in het Engelsch *happiness* heet, en hoe de namen zijn der schoone landen, die zij nimmer betreden zal, hoezeer hare ziele er naar haken moge. En als niemand haar meer zal kunnen gebruiken wegens ouderdom of ziekte en de oude oogen lang gesloten zullen zijn, die nu nog zoo gaarne vol teederheid op haar rusten, zal zij met kommer en zorg haar eenzaam bestaan voortslepen, of zal het eene of andere damesgesticht zich over haar ontfermen. Lang, lang reeds heeft die toekomst haar voor oogen gezweefd, en toch is zij tot hiertoe nooit voor de verzoeking bezweken, wanneer haar eigen huis en haard geboden werd.

Als zij zich in zulke gedachten verdiept - en zij doet het soms, want zij is niet luchthartig van natuur - komt met vernieuwde

kracht dat gevoel weer, hetwelk haar in den verlopen winter zoo dikwerf drukte. Waartoe leeft zij? Waartoe leeft eigenlijk iedere vrouw, die bestemd is weer heen te gaan zonder vrouw en moeder te zijn geweest?.... *Zij* althans zou gaarne het moede hoofd neerleggen en een leven verlaten, dat zoo weinig schoons voor haar bewaard houdt.

Ware zij slechts een man geweest! Welk een liefelijk tehuis zou zij hare moeder bereid hebben, welk een beschermer haar geweest zijn in deze koude wereld; maar zij is vrouw, en met hare fiere natuur gevoelt zij er in hare omstandigheden al het afhankelijke van.

‘Hoevele mijner zusteren,’ zoo mijmert zij, ‘zwerfen als ik rond in den vreemde, zonder tehuis, zonder geluk, zonder toekomst. Bewijst de statistiek niet dat ieder dorpje en iedere stad honderden en duizenden van vrouwen te veel heeft!’

Nu begrijpt zij wel, schoon zij dien vroeger soms niet zonder afkeer heeft opgemerkt, vanwaar die bittere, harde trek komt om de lippen van zoo menige ‘oude vrijster’. Dat hart heeft ook eens naar liefde gesmacht, die armen hebben ook lang geleden een kind willen omvatten;.... het leven beloofde zooveel schoons en het schonk zoo weinig. - Zal dit ook háár lot zijn?

De woorden van Longfellow schijnen haar maar àl te waar:

..... Do I not know
The life of woman is full of woe?
Toiling on and on and on.....

‘Ja, toiling on and on and on,’ herhaalt zij langzaam en bitter. ‘De minste kantoorbediende, die niets geleerd heeft dan lezen, schrijven en rekenen, geniet meer vrijheid dan ik of welke ondergeschikte vrouw ook. Na zijne werkuren kan hii immers gaan waar hij wil, maar welke gouvernante is, ondanks al hare examens, zoo gelukkig, om niet eens te spreken van de schare juffen, winkelmeisjes, huishoudsters en dergelijke.’

Weer stoort vroolijk gelach uit den omheinden tuin haar droef gepeins. Blijkbaar vermaken er zich jonge dames en heeren met het crocketspel. Zij gevoelt de tegenstelling van haar lot met dat dier onbekenden. Een wereld van weemoed spreekt uit haar blik, uit die jonge oogen, welke van gulle scherts moesten tintelen.

‘Slechts niet meer dit eentonige, kleurlooze bestaan voortsleepen, zonder resultaat, zonder toekomst!’ zoo klinkt het in haar jong hart. ‘Eéns slechts proeven uit den beker van het geluk! Eéns recht gelukkig zijn, hoe kort dan ook! - Vraag ik dan te veel van het leven?’

en twee groote tranen hangen aan hare wimpers.

Maar een huwelijk met Theodoor Wagenberg zal haar dat geluk niet schenken. Dat weet zij. Integendeel: met hare belofte van trouw aan hem doet zij er voor altijd afstand van.... Toch - als dan de doodstijding haar bereiken zal van wie haar het liefst is op aarde, zal zij niet met tranen van wroeging en berouw aan dat lieve, doode gezicht behoeven te denken....

Wat suist de avondkoelte haar toe, terwijl zij zoo lang, zoo lang staart naar den verren horizon? Wat hoort zij in den zang der vogelen? Of heeft een engel haar iets toegefluiserd?

Zij vouwt de handen om de knieën samen en heft het gebogen hoofd op. Haar blik verheldert; er straalt een zonderlinge glans in. Alle bitterheid verdwijnt van haar gelaat; om hare lippen speelt een zachte, vredige glimlach.

‘En wat doet het er toe,’ fluistert zij, ‘of ik den man liefheb, dien ik mijne hand zal schenken! - Gelukkig kan ik hem immers maken. Wat doet het er toe, tot welken prijs Mama van alle zorg ontheven zal worden! - Gelukkig immers zal ze zijn.’

De stemming van dien morgen is teruggekomen. Zij is weer vol moed; het leven heeft

weder waarde voor haar, want zij zal vreugde schenken, geluk verspreiden. Zij zal een levensdoel hebben en nuttig zijn. Nu gevoelt ze het opnieuw: zichzelf geven, zichzelf vergeten, voor anderen leven: dat is geluk.

De doode takken en droge sparappels, die op den grond verspreid liggen, kraken onder een voetstap. Meenende dat het een der kinderen is, die haar als gewoonlijk zijn bloemenbuit brengen komt, wischt zij haastig de laatste sporen harer tranen weg en wendt het hoofd om.... Zij was zoo graag alleen gebleven.

Maar een der kinderen is het niet.

Een slanke jonge man treedt eenigszins beschroomd nader, blijft bij haar stilstaan en buigt.

Zijn haar golft fraai om zijn blank voorhoofd, zijne heldere blauwe oogen staan vriendelijk in zijn regelmatig gelaat; maar dat gelaat is te vrouwelijk, zijne gestalte te schraal. Het is duidelijk dat hij tot de kinderen heeft behoord, die achter een spiegelruit naar buiten zitten te kijken, als hunne makkers elkaar de ooren wasschen met sneeuw; die volgens alle regelen der gezondheidsleer binnenshuis worden gebaad, als andere knapen van hun leeftijd kopje-onder duiken in het rivierbadhuis; wier lichaam en wier ziel door teedere vrouwenhand wordt gekweekt en gekoesterd, te-

gen alle gevaren behoed, tegen alle schadelijke invloeden beveiligd, tot het kasplantje geheel verleerd heeft ze het hoofd te bieden.

‘U hier, Juffrouw Duval? Dat is een ware verrassing,’ stamelt hij.

Ongetwijfeld weet deze knaap zich zeer goed te bewegen in gezelschapskringen en danszalen, maar tegenover het meisje, dat hij liefheeft, begeeft hem die aangeleerde gemakkelijker geheel.

Zij staat op en buigt even, maar antwoordt niet. Slechts kleurt een gloeiende blos hare wangen, voor het eerst bij zijn verschijnen. Ditmaal wenscht zij dat Anna hem niet opgemerkt moge hebben.

Hij ziet haar blos en staart haar verblijd aan, maar kan geen woorden vinden om het gesprek voort te zetten. En toch heeft hij zooveel te zeggen. Zoo lang reeds heeft de verklaring zijner liefde hem op de lippen gebrand, zoo dikwerf reeds heeft hij ze willen uiten en telkens heeft ze hem - is het toeval geweest? - het voortgaan belet. Zal hij heden gelukkiger zijn?

Hij hoort de kinderen in de nabijheid spelen, maar zij zijn onzichtbaar. Zulk een gelegenheid zal zich niet spoedig opnieuw voordoen, en de vakantie nadert, die gevreesde vakantie, waarin zij zooveel andere jongelui zal kunnen ontmoeten en hem vergeten.....

Zij heeft hare plaats niet weer ingenomen en hij zet zich schrap op één been, terwijl hij het andere daarover slaat en de punt van zijn voet in den lossen bodem drukt. De figuren, welke zijn wandelstok in het zand maakt, schijnen al zijne aandacht in beslag te nemen en ook zij ziet er peinzend naar.

Beiden weten wat volgen zal; beider hart klopt onrustig en gejaagd.

‘Wanneer begint uwe vakantie?’ vraagt hij eindelijk.

‘In de volgende maand. Ik weet niet juist wanneer, want het hangt af van den tijd, wanneer de kinderen uit logeeren gaan.’

‘Verlangt ge er naar?’

‘Ja,’ antwoordt zij zacht, maar het enkele woord klinkt zeer welsprekend.

‘Ik niet,’ zegt hij, den blik naar haar opheffend met meer vrijmoedigheid dan zij hem heeft toegeschreven. ‘Het komt mij voor dat het dorp als uitgestorven zal zijn, wanneer gij hier niet meer zijn zult.’

Ditmaal is zij hem niet in de rede gevallen, ditmaal heeft zij niet plotseling een ander onderwerp van gesprek gevonden. Integendeel ziet zij hem kalm aan, als verwacht zij meer, en daardoor verrast en aangemoedigd gaat hij voort.

‘Ge weet wel waarom,’ zegt hij kort, als overtuigd dat welsprekendheid niet baten zal.

Ondanks al zijne hoofschheid, is er iets eenvoudigs, iets trouwhartigs in zijn toon, dat haar voor hem inneemt.

‘Ge moet mij wel begrepen hebben, reeds lang,’ gaat hij met angstig vragenden blik voort; en dan houdt hij op, niet recht wetend wat hij van haar zwijgen denken moet.

Straks heeft zij gewenscht dat alles nu ook maar spoedig beslist mocht zijn, eer weer hare zelfzucht den boventoon verkrijgen zoude in haar hart, en toch verraadt nu gedurende eenige oogenblikken haar gelaat een pijnlijken strijd.

Dan antwoordt zij zeer beslist: ‘Ja, ik heb uwe bedoeling heel goed begrepen; en als ge mij nemen wilt, zooals ik ben, zal ik trachten u gelukkig te maken.’

Hij is zóó verrast en verblijd door hare woorden, dat hij haar slechts sprakeloos kan aanstaren.

Iets in geheel hare fiere persoonlijkheid zegt dat alles aan haar waarheid is: hare donkere haarvlecht, haar lichte blos, het steentje in den ring aan haar vinger, iedere glimlach, iedere blik. Ook nu blijft zij zichzelf getrouw.

‘Ik zeg: als ge mij nemen wilt, zooals ik ben,’ gaat zij voort, hare groote, kalme oogen niet van hem wendend, ‘want - verbergen mag ik het u niet - ik heb u niet lief, zooals ik mij altijd voorgesteld heb den man te zullen

liefhebben, wien ik mijne hand zou reiken. Alleen ben ik u niet ongenegen en ik zal mijn best doen u zoo gelukkig te maken, als ik kan. Dat beloof ik u.....'

Er wellen tranen in hare oogen. Zij zwijgt plotseling en slaat den blik neer.

Hij bezit geen verbeeldingskracht genoeg om zich in haar toestand te kunnen verplaatsen en zich af te vragen wat haar deze woorden in den mond legt. Hij weet alleen dat hij ze hoort, en geheel verrukt, grijpt hij hare hand en kust die met al den eerbied, welke zijne liefde kenmerkt.

'Ik dank u,' spreekt hij bewogen. 'En dat ge mij gelukkig zult maken, behoeft ge mij niet te verzekeren. In uwe tegenwoordigheid te leven is mij geluk genoeg.'

Wat hij zegt is geen geleende welsprekendheid; de woorden wellen hem uit het diepst van zijn gevoelig hart. Maar in hare ooren klinken ze belachelijk, en eenigszins ongeduldig breekt zij zijn woordenstroom af.

'Daarenboven heb ik een voorwaarde.'

'Een voorwaarde?' herhaalt hij verwonderd.

'Ja,' en een bittere trek komt om hare lippen, 'het spijt mij zeer, maar ik heb een voorwaarde. Ik ben arm, zooals ge weet....'

Hij, het kind van weelde en overvloed, maakt een afwerend gebaar, als wordt zijne kieschheid gekwetst; maar zij gaat voort, hoewel gejaagd.

‘... En Mama is ook arm. Gij echter zijt rijk. Kan ik er zeker van zijn dat van het oogenblik, wanneer ik u mijne hand reik, Mama een aangenaam, onbezorgd leven hebben zal?’

Terwijl hij haar aanhoort, ziet hijnaar haar met een zonderlinge uitdrukking in zijn blik, als is dit iets nieuws, iets vreemds voor hem, en zijn toon is ernstig, als hij antwoordt: ‘Dat beloof ik u. Laat dat geheel aan mij over.’

En dan voegt hij er met geestdrift bij: ‘Hoe heerlijk dat ik u daarmee genoeg kan doen.’

Zij ziet hem dankbaar glimlachend aan, maar het is een droeve glimlach.

‘Dan moet ge nog weten,’ gaat zij voort, - ‘want ge zoudt het misschien zelf niet bedenken - een zóó arme bruid te krijgen, dat zij zelfs geen uitzet mede zal brengen. Het salaris, dat ik hier verdien, geef ik, op honderd gulden na, welke ik voor eigen kleeding en behoeften zeer noodig heb, geheel aan Mama.’

Hij krijgt een kleur.

‘Spreek daarvan niet,’ zegt hij min of meer verlegen. ‘Ik kan het niet goed hooren. Ge vernedert u’....

Zij valt hem in de rede.

‘Integendeel,’ en onbeschrijfelijk fier is de wijze, waarop zij het hoofd in den nek werpt, ‘ik zou mij alleen vernederen, wanneer ik u misleidde of de toezegging uwer hand aan-

nam, zonder u geheel te hebben blootgelegd wie ik ben. Ge moet het weten dat ik u niets medebreng dan.... mijne trouw,' eindigt zij met half gesmoorde stem.

Hij ziet haar gedurende eenige seconden met zekere hulpelooze bezorgdheid aan: blijkbaar is zij hem onbegrijpelijk.

'Uwe trouw!' herhaalt hij dan met een gelukkig gelaat. 'Die is mij genoeg. Ik begrijp dat het voor u aangenamer wezen zou een bruidsschat mede te brengen, maar ik heb dien niet noodig, en het is mij een genot, alles wat ik heb aan uwe voeten te kunnen leggen.'

Weer komen hem deze woorden recht uit het hart, maar haar schijnt hij hoogdravend en sentimenteel. Nochtans onderdrukt zij dit gevoel met kracht: zij *wil* leeren hem lief te hebben.

'En uwe familie?' brengt zij bezorgd in het midden.

'Mijne moeder en zusters?.... O,' zegt hij met een geruststellend handgebaar, 'dat ge Constance Duval heet en..... dat ge zijt, die ge zijt,' vervolgt hij haastig, haar met bewonderenden blik metend, 'is haar genoeg, dat weet ik zeker. En spreek nu nooit, nooit weer over geldzaken. Ik houd er niet van. Zoodra ge mijne vrouw zijt, zullen dergelijke onaangename dingen uw hoofdje niet meer kwellen,' en hij is blijkbaar zeer verheugd bij die gedachte.

‘Hoe oud zijt ge?’ vraagt zij plotseling, haar koelen, oprechten blik op hem vestigend.

‘Drie en twintig, en dus meerderjarig,’ antwoordt hij, niet zonder trots. Het is hem of hij het hart eener koningin veroverd heeft en hij verheugt zich ook iets in eigen voordeel te kunnen aanvoeren.

‘Ik had u jonger geschat; het valt mij mede. Ik ben vier en twintig; het is wel jammer dat ik niet jonger ben, vindt ge niet?’

Voor ieder onpartijdig luisteraar zou het duidelijk zijn dat deze geheele verloving haar hart koud laat. Hoewel onbewust, spreekt en handelt zij zooals zij bij iedere andere lotsverwisseling zou gesproken en gehandeld hebben, wikkend en wegend, redeneerend en nadenkend. Hij bemerkt niets daarvan. Slechts verwondert zij hem een weinig, maar daaraan is hij reeds gewoon.

‘Neen, ik heb over uw leeftijd nooit nagedacht en die is mij ook onverschillig. Ge moet zijn juist zooals ge zijt, om in mijn smaak te vallen.’

Hij heeft somtijds een zekere waardigheid over zich, voortspruitend misschien uit dat gevoel van gewicht, hetwelk kinderen allicht krijgen, wanneer zij zich overal op den voorgrond geplaatst zien, en hetwelk zeker niet vermindert, zoodra zij weten over een groot

fortuin te zullen beschikken. Maar die waardigheid, welke Constance Duval soms bespot telijk voorkomt, draagt den stempel van rechtschapenheid, die ze haar weer gaarne doet vergeven. Het ‘noblesse oblige’ is met duidelijke letters gegrift in het eenvoudige gemoed van Theodoor Wagenberg.

‘Hadt ge mij jonger geschat?’ gaat hij met onmiskenbare teleurstelling voort.

Zij wil hem niet zeggen hoe jongensachtig hij er nog uitziet ondanks zijne drie en twintig jaren en doet het voorstel naar huis te wandelen. Voor haar is de zaak afgehandeld, de koop gesloten; hij daarentegen is geheel onder den invloed der zalige bedwelming, welke men liefde heet. De wereld bestaat voor hem niet meer; het is slechts de tegenwoordigheid der geliefde, welke hij zoekt, en reeds heeft hij een hartstochtelijke tegenwerping op de lippen, als de komst der kinderen een einde maakt aan hun alleenzijn.

‘Wij zullen naar huis gaan,’ voegt zij hun toe, terwijl zij het kleinste bij de hand neemt. ‘Wandelt vooruit; wij volgen.’

En zoo keeren zij allen huiswaarts; de kinderen vol geheimzinnige pret, hij vervuld van stille zaligheid, zij oogenschijnlijk kalm en tevreden.

‘Ge blijft nu immers niet in betrekking?’ vraagt hij halffluid. Blijkbaar hinderen hem

nu reeds de banden, die haar beletten geheel de zijne te worden.

‘Zeker wel,’ antwoordt zij zeer beslist. ‘Ik kan niet anders.’

‘Dat is waar,’ stemt hij peinzend toe. ‘Maar dan zullen wij spoedig trouwen, als gij wilt. En vóór dien tijd moet ge met uwe Mama bij de mijne gaan logeeren, zoolang ge maar wilt, hoor! Dan is alles naar wensch geschikt en Mama en de meisjes zullen het heerlijk vinden. - O, ik ben zoo over- overgelukkig!’ roept hij plotseling uit met recht jongensachtig armgezwaai. ‘Ik moet het iedereen vertellen, dien ik vandaag zie.’

‘Ga dan mede naar huis,’ verzoekt zij somber, ‘en zeg het aan Mijnheer en Mevrouw. Ik doe het liever niet.’

‘Ja, zij zullen weinig in hun schik zijn u te moeten verliezen,’ lacht hij, de ware drijfveer harer woorden niet begrijpend.

En zoo gaat hij straks de apotheek binnen bij den dokter, en Constance snelt naar boven, zwijgend, angstig, met wild kloppend hart. Zij drukt er hare hand tegen, als om het te bedaren.

‘Stil toch, stil toch!’ fluistert zij, als zij zich alleen weet. ‘Ik heb immers goed gedaan? Waarom klopt ge dan zoo onrustig?..... Ja, ge zijt verkocht, mijn arm, teeder, trotsch hart!.... en nu vertrap ik u in het slijk,’

gaat zij hartstochtelijk voort. ‘Nu zijt ge niets meer waard, niets, niets! - - Och, Moedertje!’ en in wilde smart de handen voor het gelaat slaande, geeft zij hare tranen den vrijen loop.

Eenige oogenblikken ook slechts. Dan richt zij zich op met versmoord snikken en saamgenepen mond, als onderdrukt zij met kracht wat daarbinnen woelt en bruist.

Kalm neemt zij pen en papier en schrijft met vaste hand:

‘Dierbaar Moedertje, heden heb ik mij verloofd met Theodoor Wagenberg uit Amsterdam, ge weet wel, van die Wagenbergs op de Heerengracht. Vroeger ontmoette u de oude Mevrouw wel eens hier of daar, meen ik. Theodoor komt u eerstdaags bezoeken. Word nu maar spoedig beter, hoor! Uitvoeriger schrijven volgt van Uwe gelukkige CONSTANCE.’

En eer Theo weer heengaat, heeft zij hem met een vroolijken glimlach den brief ter bezorging medegegeven.

Nog een verloving.**19 Mei.**

Waarde Vriend, het is lang geleden dat 'ik uw laatste schrijven ontving, en nog steeds ligt het onbeantwoord. Wat ook zou ik u te schrijven gehad hebben! Mijn leven was nog steeds gelijk aan dat van een karrepaard of ander lastdier: des nachts op stal, des morgens wat haver en dan aan het werk; des middags wat haver en weer aan het werk, en des avonds moe, juist nog lustig genoeg om zich aan een *dolce far niente* over te geven; met andere woorden: den ganschen dag over mijn lessenaar gebogen, behalve den tijd, dien ik besteden moet om den inwendigen menschen te versterken, en 's avonds sigaren rookend voor het open venster of met de voeten op de haardplaat, een boek of nieuwsblad in de hand; een enkele maal

ook mijne trage onderdanen opnemend naar schouwburg of opera.

Maar nu heb ik u toch wat te schrijven; eigenlijk reeds sedert een paar weken, maar - ge moet het mij vergeven - voor den eersten keer ben ik jegens u achterhoudend geweest. Zelfs al hadt ge tegenover mij gezeten, ik zou niets geopenbaard hebben van de geheimen van dit hart, dat anders als een open boek vóór u lag. Want er zijn aandoeningen, *te* heilig, om zelfs voor den warmsten vriend te worden blootgelegd. Zoo althans komt het mij voor.

Verliefd, zegt ge?

Ja, verliefd, maar o, welk een ellendig woord! Hoe arm is onze taal, waar het de liefde geldt, in vergelijking van andere talen! Ik zie u al glimlachen, jongenlief, evenals ik honderdmaal met u glimlachte om verliefde menschen; maar wij waren waanwijze botteriken, die lachten om zaken, welke zij niet begrepen. Ja, Willem, ik loop sedert eenigen tijd verdiept in de zalige droomerijen, welke voor ons, kinderen der negentiende eeuw, iets belachelijks hebben gekregen, maar die voor de droomers zelf altijd zullen blijven een paradijs, omdat het geluk der liefde eeuwig is met alle andere heilige aandoeningen van het menschelijk hart; terwijl ons gelach en gespot, ons prozaïsch

dichten en ons kil naturalisme voorbijgaand zijn, waarop de kinderen eener volgende eeuw met huivering en minachting zullen terugzien. Ik weet het wel: overtuigen zal ik u niet; dat kunnen slechts een paar vrouwenoogen. Maar haast u toch: wacht niet te lang den blinddoek af te werpen en de poort van het paradijs te vinden, of ge zoudt sterven zonder te weten dat ge geleefd hadt!

'En nu verwacht ge zeker eerstdaags een verlovingskaart? Zoover is het helaas nog niet. Ik heb haar nog niet eens gevraagd, maar meer en meer door haar aangemoedigd, ben ik nu voornemens het te doen, en dit wilde ik u mededeelen. Men kan zoo in een stemming zijn, dat men zijn vol hart *moet* lucht geven, en hier mocht ik niemand tot vertrouwde maken van mijn "*Sehnen und Verlangen*". Want hoeveel goede kennissen ik hier ook heb, van niemand hunner zou ik zóó gerust geheimhouding durven verwachten, dat ik zeker kon zijn door mijne babbelsucht *haar* naam niet onvoorzichtig op de lippen van een deel van het publiek gebracht te hebben.

Meest ontmoette ik haar in Artis: op een der schoonste dagen van April het eerst. Maar wat beteekent een ontmoeting in onze hoofdstad! Men waagt niet eens te groeten. Nochtans, toen ik haar die eerste maal als

toevallig recht in de heldere bruine kijkers zag, dacht ik: “Die of geene.”

‘Wie zij was, daaraan dacht ik nauwelijks. Wat gaf ik om hare familie of stand! Dat bruingelokte kopje wilde ik aan mijne borst vleien; dat teedere, lieve hart, hetwelk uit hare oogen sprak, tegen leed en kommer bewaren; die bekoorlijke gestalte mijn huis binnenvoeren en als koningin doen tronen aan mijne tafel. Wat gaf ik om geboorte of geld, als ik mij die allerliefste persoonlijkheid voorstelde als mijne vrouw!

’En ik ben blij, dat ik zoo gedacht heb, ofschoon ik nu weet, dat zij de dochter is van den zeer rijken en geachten handelaar Van Kempen, naar ik meen, u niet geheel onbekend. “God geve, dat ge poëtisch hebt bemind,” zegt Potgieter, “practisch trouwen is zulk een gruwel,” en ik onderschrijf die woorden ten volle. Ja, hoe dit alles ook moge afloopen, ik heb poëtisch bemind; daarvoor zal ik het lot altijd dankbaar zijn.

‘Hoe dit alles moge afloopen.... Ik ben niet geheel zonder hoop. In mijn vrij middaguurtje was ik gisteren natuurlijk weer in Artis, en zij was er ook. Toen zij mij zag, bloosde zij, drong zich dichter aan den arm harer vriendin, op die aardige, coquette wijze, welke haar eigen is, en ik zou er op durven zweren dat zij zeide: “O hemel, daar is die

Mijnheer Reijnolts alweer. Laten we toch weggaan!” Maar zij gingen niet weg en haar groet was allerliefst, half verlegen, half gemeenzaam.

‘Gesproken heb ik haar slechts een paar malen, namelijk: ééns op een concert, toen ik mij door een wederzijdsche kennis aan haar en hare ouders liet voorstellen en tweeof driemaal na dien tijd. Ofschoon ieder woord uit haar mond mij muziek is, voert dan hare onuitstaanbare vriendin bijna aanhoudend het woord, en richt ik mij eens rechtstreeks tot Suze met een: “Niet waar, Juffrouw Van Kempen?” of door een vraag, dan komt er een zacht: “Ja, Mijnheer,” of een kort, schuchter antwoord, waarbij zij recht voor zich uit ziet, doch met een glimlachje en een blos (zij bloost bijna aanhoudend, Willem - allerbekoorlijkst!), die u de zekerheid geven dat zij zeer goed weet hoe het om háár en om háár alleen te doen is.

Toch laat zij u met dat al geheel in twijfel. Speelt zij met mij of verlangt zij naar mijne verklaring? Ziedaar vragen, welke ik mij duizendwerf doe, en wijl zij mij nacht en dag kwellen, wil ik eindelijk zekerheid, welke dan ook.

Heden stortregent het helaas, maar morgen hoop ik haar weer te ontmoeten. Ik schrijf u dan nader.

Uw vriend RUDOLF.’

24 Mei.

‘Brave jongen, welk een onzin hebt ge mij nu geschreven! Tijdens uw verblijf alhier hebt ge haar wel eens ontmoet, doordat uw vader met den haren zaken deed, en de indruk, toen door hare familie en haar op u gemaakt, was niet van dien aard, zegt ge, dat ge haar mijne vrouw zoudt wenschen. Ge noemt mijne liefde een roes, waaruit ik ontwaken moet, eer het te laat is, en bezweert mij half haar eerst beter te leeren kennen. Haar vader vindt ge indertijd een goedgehartigen ploert, die zijn gebrek aan ontwikkeling achter flauwiteiten verborg; hare moeder en zusters het inbegrip van burgerlijke onbeduidendheid, en haar zelf een jong ding, veel te vroeg van de school genomen en totaal ongeschikt om de vrouw te worden van mij, idealist, dromer, en hoe ge mij meer verkiest te betitelen, om nog niet eens te spreken van ons verschil in geboorte, zegt ge, daar de Van Kempens zich van zeer lagen trap hebben omhooggewerkt.

Uwe waarschuwing heeft althans de verdienste der oprechtheid, en wetende hoe goed ge 't met mij meent en hoe ge nog steeds den blinddoek voor oogen hebt, onlangs omschreven, vergeef ik u van ganscher harte uwe meening over mijne aanstaande vrouw.

Ja, mijne aanstaande vrouw, want dat is zij.

Toen uw brief kwam, stond ik juist gereed tot mijne dagelijksche wandeling, en wel om, ingeval ik haar ontmoette, den kogel maar door de kerk te jagen.

Ik wist reeds bij ondervinding dat mijne lieveling, evenals de vlinders, alleen bij zeer schoon weer uitvloog, en dus had ik moed: het was een uitgezochte zomerdag.

Ge ziet: uw schrijven bereikte mij nog tijdig, maar tevergeefs. Ik glimlachte eens, dacht aan uw blinddoek, en ging op weg om een vriend af te halen, wien ik ditmaal mijn vertrouwen wel gedeeltelijk had *moeten* schenken, wilde ik mijn doel kunnen bereiken.

Zij was er en ik sprak haar aan.

Ge zult mij niet gelooven, Willem, en toch is het de waarheid dat ik, dertigjarig man, die geruimen tijd in het buitenland vertoefde en sedert lang alle verwarring en verlegenheid meende afgeschud te hebben, in tegenwoordigheid van dat jonge, blozende schepseltje eigenlijk slechts een groot kind ben, mijne stem voel stokken in de keel en mijne gedachten niet in bedwang heb.

Ook weer eens op de wandeling, dames?’

Met die flauwiteit begon ik na onze wederzijdsche begroeting het gesprek.

‘Ja,’ zeide de onuitstaanbare dadelijk, ‘t was zulk lekker weer; ik ging Suus maar gauw halen.’

‘Nu stond ik weer met den mond vol tanden, maar mijn vriend wist raad. Wat sloeg die vent door en eindelijk - hoe weet ik zelf niet - wist hij Suze's vriendin bij den buffel staande te houden, waarop zij en ik voortwandelden.

Het hart klopte mij in de keel, en als zij ook slechts de minste beweging had gemaakt om naar hare vriendin terug te keeren, ik zou de tegenwoordigheid van geest niet gehad hebben haar te weerhouden. Gelukkig echter liep zij rustig aan mijne zijde voort, met dat half verlegen, half spottend lachje, hetwelk haar eigen is en haar gezichtje soms zoo geestig maakt; en na een vijf en twintig pas gegaan te zijn zonder een van beiden een woord uit te brengen, had ik eindelijk den moed te beginnen.

Bespaar mij het weergeven van dit gesprek, beste Willem. Ik geloof dat ik veel dwaasheden gedaan en gezegd heb, en toch - hoe hoog ernstig, hoe machtig, hoe overweldigend zijn de gewaarwordingen, welke in zulke oogenblikken ons hart tot berstens toe vullen!

’Zij liep met een zeer verward gezichtje voor zich uit te staren en toen ik eindelijk het hooge woord uitsprak, verschrikte zij zeer en wilde terugkeeren, maar ditmaal liet ik haar niet gaan.

“Geef mij ten minste eenig antwoord,” smeekte ik.

“Ik moet het aan Moe vragen,” stamelde zij, “en... en... dan zal ik u wel schrijven.” Toen snelde zij weg.

‘Ik volgde langzaam en mijn vriend, begrijpende dat ons gesprek uit was, nam zijn hoed af en boog, evenals ik. Hij wist alleen dat ik Suze wel eens onder vier oogen had willen spreken, maar ik geloof dat hij alles wel begrepen heeft.

“Wat kijk je beteuterd, kerel!” schertste hij. “Heb je een blauwtje geloopt?” en toen barstte hij in lachen uit, dat niet ophield, eer we het hek uit waren.

Ik liet hem lachen en trachtte een gesprek aan te knopen, maar was toch blijde, toen hij zeide: “Kom, ik zal maar eens medelijnden met je hebben. Adieu!”

‘Ja, ik had behoefte aan eenzaamheid. Ik overdacht en overwoog ieder woord, dat ik gezegd had, en nu vielen mij honderd betere in; ik herinnerde mij hare korte, bedeesde antwoorden en poogde tevergeefs er eenige hoop uit te putten. Ze is nog een kind, Willem, nog geheel onbedreven in alle vrouwelijke kunstgrepen.

‘Drie lange dagen gingen in onbeschrijfelijke spanning voorbij; toen bracht de post mij een briefje, waarin haar vader mij ver-

zocht des avonds mijne opwachting te komen maken. Ook dat bezoek is voorbij en ik ben de gelukkigste aller stervelingen.

De oude Van Kempen informeerde met zaakkennis naar mijne positie en vooruitzichten als compagnon; naar de uitgebreidheid der handelsbetrekkingen van onskantoor, en zoo voort, en zoo voort. Mevrouw was zeer beminnelijk, maar Suze zeide niets en sloeg de oogen nauwelijks op, vóór we alleen waren.

O, mijn vriend, het is mij telkens of ik het hoofd in de handen moet laten zinken en in tranen uitbarsten van geluk!

En nu vaarwel. Verblijd mij spoedig met uwe félicitatie en geloof me

Uw gelukkige vriend R. R. ’

Voor altijd.

Het is een heerlijke Octoberdag geweest vol zonneschijn en kleuren, schooner dan menige zomerdag met zijn eindeloos donkergroen en stof en hitte.

‘Hè, zulk weer moesten we morgen ook hebben,’ zegt Suze Van Kempen, in den reeds half in schemer gehulden tuin haar verloofde te gemoet tredend, die in gesprek verdiept is met een anderen jongen man. - ‘Ik stoor u toch niet?’

Zij hebben loopen praten als twee vrienden, die weten straks door meer dan één oorzaak gescheiden te zullen worden: gemoedelijk, ernstig, eenvoudig en waar, zooals mannen doorgaans tegenover elkaar zijn, en dit gesprek is beiden een genot geweest. Suze stoort hen dus eigenlijk wel, en het gezicht van Willem Schaersveld drukt dan ook slechts half verborgen teleurstelling uit; maar Rudolf's trekken verliezen terstond allen ernst, als

zijn blik op de lieve gestalte van zijn bruidje valt.

‘Hoe zoudt *gij* ons kunnen storen!’ roept hij uit, met de ingenomenheid der liefde meenende dat ieder zijne sympathie deelen moet. ‘Wandel met ons mede, als ge wilt. We liepen alleraangenaamst te babbelen.’

Dit antwoord werd blijkbaar reeds door Suze verwacht; haar glimlach verraadt het. Maar zij houdt er niet van toehoorder te zijn bij een alleraangenaamst gesprek tusschen anderen.

‘Laten we liever hier gaan zitten,’ stelt zij voor, naar een bank wijzend; en gewoon hare wenschen geëerbiedigd te zien, zet zij zich reeds neder.

‘De courant van Pa zakte hoe langer hoe dieper,’ pruilt zij, ‘en Moe was al lang in de rust. Ik vond het zoo vervelend binnen en...’

‘En nu was zij een weinig jaloersch van u, begrijpt ge?’ valt Rudolf schertsend in, zich naar zijn vriend wendend.

‘Uw bruidje is ook zeker niet gewoon dat ge haar uw gezelschap onthoudt,’ antwoordt deze vergoelijkend. ‘Vergeef mij deze enkele maal; Juffrouw. Reijnolts en ik hadden elkaar in zoo langen tijd niet gesproken, en zullen er ook vooreerst niet meer toe in de gelegenheid zijn.’

‘Vertrekt ge reeds zoo spoedig naar Indië?’ vraagt Suze.

Haar bruigom heeft haar wel herhaaldelijk den dag genoemd, maar waarschijnlijk was in die oogenblikken hare aandacht verdeeld, althans zij herinnert er zich niets van.

‘Zaterdag.’

‘Dan mogen we 't wel op prijs stellen, dat ge morgen nog getuige bij ons huwelijk zijn wilt,’ zegt Suze met haar bekoorlijkst lachje.

De aangesprokene maakt een hoffelijke buiging.

‘'t Is mij een waar genoeg. En ik vind het aardig dat ik u nu ook een weinig heb leeren kennen. Toen ik u de laatste maal ontmoette, waart ge nog een kind.’

‘En ge weet niet,’ schertst Suze, vroolijk naar Rudolf blikkend, ‘hoeveel er nog aan mij verbeterd is.’

‘Hoe zoo?’ vraagt Schaersveld nieuwsgierig.

‘Och man, als ik u dat moest vertellen!’ antwoordt Rudolf met een luiden zucht, die schijnt te willen zeggen, dat hij zich de zaak zoo zwaar niet aantrekt. Maar er vertoont zich een zekere verlegenheid op zijn gelaat, als zou hij gaarne het gesprek op een ander onderwerp gebracht, zien.

Schaersveld vraagt niet verder, maar Suze snapt voort.

‘Eerst vond hij dat ik niet genoeg Fransch verstond en wilde mij met alle geweld les geven. Goed, hij gaf mij dan ook les, maar

och hemel, het gaf niets.... Is dat ook iets voor geëngageerde mensen! Toen wilde hij met geschiedenis beginnen en kwam met allerlei vervelende boeken aandragen, die hij prachtig noemt.... Maar ik houd niet van lezen, en allerm minst als het zulke boeken zijn.. En toen... o ja,' en nu ziet Suze verstoord, 'toen vond hij mijn zang weer niet goed.'

'Nu, nu, zóó erg was het niet. Ge zingt prachtig, Suus, dat weet ge wel. Ik vond alleen soms dat ge wat meer gevoel hadt kunnen leggen in sommige passages...'

'Ja, ge woudt altijd verbeteren. "Erlkönig" heb ik nog nooit naar uw zin gezongen,' houdt Suze knorrig vol, opstaande en een dahlia plukkend, om die te ontbladeren.

'En gij, Reijnolts, ge deedt vroeger ook zooveel aan muziek?'

'Ja,' schertst de ander, 'nòg wel. Maar ik sta nu te veel in de schaduw van dat nacht tegaaltje daar... Ge zult het straks eens hooren, niet waar, Suus?' en hij ziet van ter zijde naar haar met kwalijk verholen bezorgdheid, want hij heeft het reeds bij ondervinding: soms gaat het zonnetje van haar goede luim wel eens een tijdlang onder.

'Goed,' zegt Suze met die zekere nukkige bereidwilligheid, welke aan ongemaniërdheid grenst.

Zoals zij daar staat, tegen een achtergrond

van kleurrijk loover en helder hemelblauw is zij een bekoorlijke verschijning, en zij weet het. Hare oogen zijn fluweelig bruin, haar neusje is fijn gebogen, haar mondje vertoont twee rijen helderwitte tanden, die niet valsch zijn, en haar weelderig haar vat het geheel in een lijstje van krullen. Maar zij is klein en over haar geheele persoonkje ligt iets burgerlijks - is het de houding van haar hoofd of heeft haar toilet er schuld aan?...

Schaersveld kan er zich niet recht rekenschap van geven, maar hij ziet het, zooals de man van goeden huize en edelen smaak het als bij instinct gewaarwordt. Hij is een fijn opmerker en hij ontwaart dat zij behoort tot de categorie van vrouwen, die wel vragen naar de zwaarte uwer beurs, maar niet naar uw karakter; en als zij zich gereedmaken u te bezoeken, overwegen welke haver bijouterieën den meesten indruk op u maken zullen; vrouwen, wier geluk het is op straat te zijn met dun geregen middel, coquet hoedje en hooggehakte laarsjes; die zich om eenige onwaarheden per dag niet bekommeren, en wel eens hebben hooren spreken van edele karakters en groote zielen, maar wie het nooit is ingevallen, naar het bezit er van te streven.

Er is iets van den Amsterdamschen tongval in hare spraak en hare woordenkeus draagt onmiskkenbare sporen uit die stad geboortig te

zijn; terwijl Schaersveld zich opnieuw heeft kunnen overtuigen dat het geld alleen hare ouders opgeheven heeft tot de maatschappelijke hoogte, waarop zij staan, terwijl hunne beschaving en ontwikkeling die van den kleinen burgerstand zijn.

Zal dit voor altijd de gezellin zijn van zijn vriend? vraagt Schaersveld zich hoofdschuddend af, als hij zich dien avond ter ruste begeeft, dit ijdele, onbetekenende, onontwikkelde ding, dat niet eens haar kwade luim weet te bedwingen in tegenwoordigheid van vreemden en zelfs als bruid niet kan nalaten te coquetteeren? Zal *zij* zijne geestdrift deelen voor zijne geliefde dichters en schrijvers? *zij* hem verkwikken door haar gekeuvel, als hij vermoeid van den arbeid huiswaarts keert? *zij* de moeder zijn, die hij zich voor zijne kinderen gedroomd heeft?

Vurig hoopt hij om zijns vriends wil dat hare aantrekkelijkheid voor hem nooit in kracht verminderen zal. En Rudolf is niet alleen verliefd - iets wat Schaersveld zich anders zeer goed zou kunnen verklaren - maar hij heeft zijne bruid ook waarachtig lief. Er spreekt zooveel vergoding uit zijn blik, zooveel ingenomenheid uit zijn toon, dat zijn vriend althans op dát punt is gerustgesteld.

En wie weet, denkt hij, of niet wellicht onder al dat vernis een warm hart schuilt!

't Is trouwdag, trouwdag voor de eerste klasse.

De conciërge van het stadhuis weet slechts van twee paar; 'maar deftig spul,' zegt hij met een veelbelovend knipoogje tot zijne vrouw en dochter, die reeds vroeg in afwachting staan.

De loopers zijn gelegd, de stoelen recht gezet; het haar is nog eens gladgestreken.

Suze Van Kempen ziet haar wensch niet vervuld; de hemel is met wolken bedekt; sedert den voornacht heeft het aanhoudend geregend, zacht, langzaam, droefgeestig. De straten zijn vuil, de huizen hebben een somber aanzien.

Hoe zonderling klonk het eentonig druppen dien nacht Constance Duval in de ooren! 'Voor altijd, voor altijd!' meende zij telkens te hooren en de wind zuchtte daarbij zoo zwaarmoedig.

Als zij, tegenover Theo gezeten, door de natte straten rijdt, in haar witsatijnen bruidskleed, een kiesch geschenk van haar verloofde, den sluier als een wolk naast haar uitgespreid, de mirtebouquet in hare hand, ziet zij peinzend naar de zich voorthaastende menigte, en het vroolijk zweepgeklap der koetsiers schijnt haar spotternij.

De ooren der wachtenden zijn geoefend in het luisteren naar naderende trouwrijtuigen,

als de ooren der jachthonden in het luisteren naar het geritsel van het wild.

‘Daar komen ze,’ zegt de juffrouw, zich in postuur stellend, en hare dochter volgt haar voorbeeld.

Ja, daar zijn ze.

Een kreet van bewondering gaat op uit het groepje toeschouwers, dat zich even heeft opgehouden om den bruiloftsstoet te zien.

De bruidegom biedt het meisje den arm. Zooeven straalden zijne oogen nog van geluk, toen hij met zijne bruid in het rijtuig alleen was, en, schoon hij nu zich het gelaat verbergt achter een gordijntje van deftige onverschilligheid, het licht schijnt er toch doorheen.

De andere rijtuigen volgen.

Welk een kwistige overvloed van zwarte zijde en kant; welk een pracht zonder praal, welk een waardigheid zonder vertooning!

Men ziet het die oude dame, de moeder der bruid, aan, dat geen droppel plebejisch bloed door hare aderen vloeit, zoo zijdeachtig zijn hare grijze krullen, zoo blank is haar *teint*, zoo kalm en rein de blik dier lichtblauwe oogen, welke nog van verstand en geest tintelen; een uiterlijk zooals men alleen aantreft bij leden van zulke geslachten, die kunnen terugwijzen op een lang verleden van weelde, beschaving, ontwikkeling en smaak, Blijkbaar is zij dan ook met groote sympathie opgeno-

men in den familiekring des bruidegoms, en het is meer dan wellevendheid alleen, die haar tot het voorwerp maakt der oplettendheid zijner moeder en zusters.

Kort na de verloving harer dochter is haar over de post een enveloppe toegezonden, bevattende een bankbiljet van duizend gulden, slechts vergezeld van de weinige woorden: 'Versmaad dit geschenk niet van iemand, wien het een genoeg en een plicht is uw leven te veraangenamen.'

Wien moest ze er voor danken?... Theo - zijne moeder - of wellicht hem, die eens een vriend des huizes was, maar na den val van zijn handelshuis, waarin ook haar fortuin werd medegesleept, hetzij uit schaamte, hetzij uit schuldbesef, nooit meer haar drempel had overschreden?

Constance, die er haar verloofde zonder omwegen naar vroeg, werd teleurgesteld; Mevrouw Duval maakte er herhaaldelijk toespelingen op in tegenwoordigheid van Theo en zijne familieleden, maar had niets opgemerkt wat haar in een van hen den edelen gever kon doen veronderstellen; en na eenige aarzeling, waarin haar trots strijd voerde met hare nooddrift, had zij het geschenk aanvaard. Constance kon een uitzet aanschaffen, haar stand waardig, en hare moeder kon het huis op de Heerengracht binnentreden zonder vrees

door de bedienden heimelijk bespot of door de gasten met genadig medelijden behandeld te worden, waarvoor haar trotsch hart zoo gevoelig zou zijn geweest.

Daar wordt de deur der wachtzaal opnieuw geopend.

Een ander paar treedt binnen: een fors gebouwd man met ernstig gelaat, blijkbaar evenals Theodoor Wagenberg geheel onder den indruk der naderende plechtigheid, en een blozend, bloeiend bruidje, dat vrij rondblijkt en het naar allen schijn zeer aardig vindt hier gedurende eenige minuten een voorwerp van bewondering te zullen zijn van al die haar onbekende menschen.

Ouders, getuigen en vrienden volgen.

‘Da's lang zoo deftig niet,’ fluistert de jeugdige helpster in het portaal.

‘t Zou wat!’ zegt de andere, die zoo even met groot ijverbetoon de dames daarbinnen van voetbankjes heeft voorzien. ‘Als ze maar dubbeltjes hebben, kind. En die hebben ze. *Hem* ken ik niet, maar *zij* is de dochter van dien touwslager Van Kempen. Zes en veertig meiden werken er alle dag, behalve de knechts.’

En intusschen slaan daarbinnen de beiden bruidjes elkaar gade.

‘Is dat satijn?’ vraagt de eene zich af met een onderzoekenden blik naar het bruidskleed der andere. ‘Bij wien zou ze 't hebben?’

't Lijkt nog zwaarder dan het mijne, maar 't is dof. Ik vind mijn blauw toch mooier.... Zou ze ook satijnen schoenen aanhebben? Waarom steekt ze de punt van haar voet niet vooruit zoals ik? Nu ziet niemand er iets van. Ik geloof dat ze niet eens aan haar toilet denkt!'....

'Wat een aardig, blozend kind!' denkt de andere. 'Hoe opgewekt ziet ze er uit!..... Wat zou de drijfveer geweest zijn tot *haar* ja? Ongetwijfeld heeft ze dien man lief.... Hoe knap is hij met zijn flink gezicht en zwaren baard!'....'.

En langer clan op de aanvallige bruid blijft haar blik rusten op den bruidegom, die geen deel neemt aan het gesnap om hem heen, maar zwijgend voor zich uit staart, tot hij, als gevoelt hij den blik, die hem gadeslaat, de oogen naar haar opheft, doch om ze ook weer terstond elders heen te wenden.

Een gloeiende blos kleurt hare bleeke wangen.

Waarom komen plotseling de oude droomen weer, de wilde, zoete droomen harer meisjesjaren, die nu voorgoed achter haar liggen?... Welk hartstochtelijk heimwee ontwaakt in hare borst door dien enkelen blik in een paar donkere, ernstige mannenoogen, heim wee naar een geluk, dat nu voor haar onbereikbaar geworden is?...

Daar wordt zij gewenkt. Het is tijd; de ambtenaar wacht.

Zij zijn het eerst aan de beurt; straks nemen Rudolf Reijnolts en zijne bruid hunne plaatsen in.

En plechtig klinkt het hun beurtelings tegen:

‘Bruid en Bruidegom, gij zijt voor mij verschenen om met elkaar een wettig huwelijk aan te gaan. Vóór ik u de belofte doe afleggen ingevolge de Wet, acht ik het niet ondienstig U de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek te doen kennen, dat de verplichtingen en rechten van partijen aangeeft. Het Wetboek zegt:’...

Constance Duval houdt den blik onafgewend op den spreker gericht, 't Is alsof zij geen woord wil laten verloren gaan, alsof zij tracht ze onuitwischbaar in haar hart te griffen. Zie, zij slaat de lange wimpers neer, want een traan wil hare aandoening verraden. Maar als het haar in de ooren klinkt:

‘Mag ik u nu verzoeken op te staan en mij te antwoorden op de vragen, of gij elkander wenscht aan te nemen tot echtgenooten en getrouwelijk al de plichten zult vervullen, die de Wet aan den huwelijken staat verbindt: wat is uw antwoord?’

Dan heeft zij het hoofd reeds weer opgeheven en de uitdrukking van haar gelaat teekent weemoedige vastberadenheid.

Suze Van Kempen luistert nauwelijks. Zij

vindt het trouwformulier gek en vraagt zich af of die heeren daar haar een mooie bruid vinden, mooier dan die andere, dat bleeke meisje in haar witsatijnen bruidskleed. Maar zij buigt ter rechter tijd het hoofd, evenals Theodoor Wagenberg. Want zoo behoort het immers?

Uit het hart van Eudolf Reijnolts welt een luid uitgesproken, ernstig: 'JA.'

Langzaam en plechtig volgen de weinige, maar veelbeteekenende woorden: '*Dan verklaar ik in naam der Wet dat gij met elkander in het huwelijk zijt verbonden.*'

En nu is het weer voorbij.

De rijtuigen rollen ratelend weg. De juffrouwen tellen tevreden het bedrag der fooien. De stoelen worden recht gezet, de boeken gesloten, waarin weder vier namen voor altijd twee aan twee staan neergeschreven, en stilte en schemering heerschen in het vertrek.

Eentonig klettert de regen tegen de vensters van de verlaten trouwzaal; met verdubbelde hevigheid plast hij neder op de zoldering der voortsnellende rijtuigen; en wederom tehuis, waar Constance haar bruidskleed tegen haar reistoilet verwisselt, suist en fluistert hij aan de vensters, droomerig en droef.

En overal vervolgen haar diezelfde woorden in het telkens afgebroken, en toch regelmatig getik: 'Voor altijd, voor altijd!'

Op reis.

Vroolijk beschijnt de Julizon de bekoorlijke villa 'Rozenlust,' gelegen op een van die liefelijke heidorpen, waar de aanzienlijke Amsterdammers hunne zomerdagen doorbrengen, en welke villa, sedert ongeveer twee jaren, Theodoor Wagenberg en zijne jonge vrouw tot woning dient.

Reeds dagen lang hebben de zonnestralen tevergeefs door de gesloten jaloezieën den ouden weg naar binnen gezocht om zich te spiegelen in glanzende meubelen en fijn kristal; maar heden toch bemerken zij weer iets van de oude bedrijvigheid. Een dienstbode wast vensterglazen, een andere reinigt den veelkleurig ingelegden steenen vloer der veranda, de koetsier poetst in den zonneschijn de zilveren paardentuigen, en de tuinman harkt de paden van den uitgestreken tuin. Want dien morgen heeft de postbode een briefkaart gebracht, meldende dat binnen weinige dagen Mijn-

heer en Mevrouw thuis gewacht kunnen worden.

En waar zijn Mijnheer en Mevrouw zelf?

Ook zij worden door de Julizon gezien, maar ver, ver van huis. Zij zijn op den fraaien, breeden chaussée, die van Schierke naar den top van den Brocken voert, midden door dennenbosschen en heidevelden, de laatsten bezaaid met wonderlijk gevormde rotsblokken, als gestrooid door reuzen hand.

‘t Is nu Woensdag,’ zoo verbreekt Theo de plechtige stilte, die rondom hen heerscht, ‘en als we dan morgen nog den Broeken verlaten, kunnen we des avonds nog in Ilsenburg zijn, er Vrijdag en Zaterdag op ons gemak blijven en Zondag over Rheine en Arnhem naar huis gaan. Wel wat vermoeiend, die laatste reis, maar we zijn dan ook thuis. - Of wilt ge liever Maandag naar huis? Dat kan ook nog.’

‘t Is mij goed,’ antwoordt zij, zonder den peinzenden blik op te slaan.

‘Wat is u goed, lieve?’ lacht hij. ‘Luistert ge niet?’

Nu wendt zij haastig het vriendelijk gelaat naar hem.

‘Ja zeker. Vergeef mij. Ik dacht er aan dat Göthe hier ook eens gedwaald heeft. Van morgen vond ik zijn naam tweemaal in het *Fremdenbuch*. Ook Heine en Andersen en honderd anderen, 't Is een interessante lectuur. - O, wat zou ik hier graag nog lang, lang blijven!’

‘Ja, maar ge weet: Mama's verjaardag... en daarenboven, we hebben immers alles gezien. Het reisboek zegt, dat men in tien dagen al de belangrijkste punten van den Harz gezien kan hebben, en wij zijn reeds drie weken aan het zwerven.’

‘Natuurlijk, Thé, we moeten gaan. - Maar vindt ge dat zien van de meest bezochte punten het grootste genot van de reis?’

‘Wat dan, beste?’

Zijn nederige toon verraadt dat hij in haar reeds lang zijn meerdere gevonden heeft, doch beiden zijn er zich onbewust van, omdat noch hij, noch zij ooit verlangd heeft als zoodanig erkend te worden.

‘Wel, wat hebben we telkens genoten, als we maar op goed geluk dwaalden, en bijna verdwaalden in die wilde dennenbosschen en diepe, sombere dalen. Op de mooiste punten zijn altijd herbergen, menschen, rumoer, in één woord, alles wat er juist *niet* zijn moest. We kunnen dat alles, als we 't verlangen, op het *Brockenhaus* vinden.’

‘Ja, het *Brockenhaus* is goed... En we hebben immers thuis ook dennenbosschen.’

Zij gaat niet voort. Zij is reeds gewoon niet door hem begrepen te worden, zoodra haar gedachtenloop zich even verheft boven het peil van alledaagschheden: van eten, drinken, kennissen, of wat meer nog bestanddeel uit-

maakt van de meeste gesprekken. En daarbij heeft hij - wat zij als een gebrek van zijn denkvermogen beschouwt - de gewoonte een antwoord te geven, dat volstrekt niet sluit op de door haar uitgesproken gedachten. Ook nu wordt zij weer aan dat gebrek herinnerd en zij slaakt een lichtén zucht.

Verleden jaar heeft zij het genot eener Rijnreis gesmaakt en ditmaal is hare keuze - want Theodoor laat háár beslissen - op het Harzgebergte gevallen.

Zij hebben een paar dagen in Kleef verwijld, waar hij haar naar 'Schlosz und Schwanenthurm' heeft geroeid, om het Romeinsene altaar te zien en het uitzicht over den Rijn te genieten; en Theo heeft er intusschen zijn naam gegriffeld in de eerbiedwaardige, eeuwenoude steenen en zich bij Maiwald zeer ten gunste der harde Duitsche broodjes uitgelaten. In Dortmund hebben zij zich op Constance's verzoek opgehouden om de steenen tafel onder de twee oude linden te gaan bezichtigen, waar des nachts het vreeselijke veemgericht zijne vonnissen velde, en te Gütersloh om een rijtoer te maken naar het Teutoburgerwoud, en het slagveld, te bezoeken waar Herman de Cherusker den Romeinschen veldheer Varus versloeg; - want zij stelt een hartstochtelijk belang in alles, wat met geschiedenis in verband staat. Te Kassei, waar zij op Maandag

aankwamen, zijn ze tot Woensdag gebleven om de cascades van Wilhelmshöhe te zien springen, en toen zijn ze naar Nordhausen gestoomd, om vandaar uit den Unter-Harz in te gaan; waarna ze op den Broeken zijn gaan uitrusten.

Doch ondanks dat alles, waarnaar zij vroeger honderdmaal haakte, heeft zij niet zoo ten volle genoten, als zij het zich altijd droomde. De dorre mededeelingen der gidsen, met eentonige stem opgedreund, voldoen haar niet; hare naar voedsel hunkerende verbeelding lijdt honger, terwijl zij omringd is van de uitgezochtste spijzen; de zoo gaarne ondernomen wandelingen worden maar al te dikwerf opgegeven, omdat zij bemerkt dat Theo er slechts een matig liefhebber van is, en hare opgetogenheid wordt door hem niet gedeeld, althans niet begrepen.

‘Wilt ge hier het volgend jaar weer heen? Goed, hoor!’ zoo gaat hij voort. ‘Ge hebt maar te bevelen.’

Nogaltijd even diep - neen, dieper nog - is zijne vereering; en zijne belofte, hoewel schertsend uitgesproken, is welgemeend.

Zij glimlacht hem toe; er is dankbaarheid en toegeeflijkheid in dien glimlach.

‘Wat dunkt u, zullen we nu onze *Kaffee* maar gaan drinken?’

‘En wij zouden immers die hoogte nog op!’

werpt zij tegen, half verwijtend, half onderworpen, maar in ieder geval met oprechte spijt.

‘Ik geloof niet dat zij in den Reisgids opgegeven staat.’

‘Ik hoop van neen, Thé. 't Zal er daarom niet minder mooi zijn. Daarboven ziet heter zoo aanlokkend uit.’

‘Vindt ge 't niet wat winderig?’

‘O neen.’

‘Nu, vooruit dan maar!’ geeft hij toe met de opgeruimde bereidwilligheid van een waarlijk lief hebbend echtgenoot, zonder veelzeggend zuchten of ander blijk van zelfopoffering.

‘We zijn nu eenmaal op reis,’ schertst zij, ‘en moeten dan ook onze beenen gebruiken. Koffie drinken en in fauteuils liggen kunnen wij tehuis zoowel als op het *Brockenhaus*. Komaan, ge weet: ik kan uw steun niet missen.’

Hij glimlacht trotsch en gelukkig en vat hare hand. Waarlijk, het schijnt dat zij het goed kunnen vinden samen!

‘t Is een steil, rotsachtig pad, soms al te steil, maar dat is het juist wat Constance bekoort, en zij laat de hand, welker steun zij voorwendde noodig te hebben, spoedig los.

‘Dank u. Hier is het weer een eindweegs vlak... Tot bouquetjes plukken van vingerhoeden en leeuwenbekjes zie ik hier geen kans,

zoals in den Unter-Harz,' zegt zij, lachend op den kalen bodem wijzend, 'maar hoe vindt ge toch die geur van dennennaalden en die heerlijke berglucht, man?'

Hij vindt alles schoon, waarop zij hem opmerkzaam maakt. *Zij* behoort tot de reizigers die zelf rondzien en niet recht genieten eer zij zich, als het ware, thuis gemaakt hebben in hunne omgeving; *hij* tot hen die, teruggekeerd, hunne bewondering slechts lucht geven over datgeen, wat zij door gidsen of medereizigers als schoon hoorden roemen.

'Hier is het weer klimmen. Wie 't eerst bij dien den is, hoor!'

Boomwortels en struiken, rotspunten en gleuven, alles weet zij tot haar voordeel aan te wenden.

Waarlijk, zij wint het.

'Wat ziet ge er goed uit, Constance!' zegt hij vol bewondering, eenigszins loom de vlugge, bevallige gestalte inhalend, die hem opwacht en lachend op hem nederziet, terwijl hij nadert. 'Ik geloof graag, dat het reizen u een genot is. Ge zijt op reis geheel anders dan tehuis.'

'Hoe dan?'

'Zoo recht vroolijk.'

Zij slaat met zekere bezorgdheid den blik naar hem op.

'Ben ik dan thuis niet vroolijk?'

‘Zeker. Maar geheel anders: zoo kalm en bedaard, zoo... ik kan het woord niet vinden.’

‘Maar ge weet toch: ik ben heel gelukkig.’

Ja, dat weet hij; geen zweem van twijfel daaraan is ooit in zijn argeloos hart gerezen, dank zij haar meesterlijk zelfbedwang.

Waarom zou ze ook niet gelukkig zijn, meent hij. Soms wel kan ze eens wat stil wezen of wat droomerig, maar hij behoeft haar daarop ook slechts te wijzen, en haar gelaat herneemt zijne vriendelijke, opgeruimde plooi.

‘t Is maar,’ gaat zij voort, hare hand op zijn schouder leggend, ‘dat men zoo op de bergen een gevoel heeft, alsof men een keurslijf heeft uitgedaan, een keurslijf van vormen en regels en mode, en ik weet al niet wat meer. Is het geen genot zich eens geen deftige leden van een deftige samenleving te weten? Men voelt zich hier zoo geheel natuurkind, en men is niet in het hotel terug of het welvoegelijkheidskuras benauwt ons weer.’

‘Wat zouden de Van Wijk's en de Beaufort's wel zeggen, als ze u hier eens zien konden!’

‘Wel, zij hebben zeker ook menigmaal den opwekkenden invloed gevoeld van de berglucht. 't Is een soort van dronkenschap, geloof ik. Weet ge nog wel hoe we ons dikwijls dezen winter niet konden verbeelden dat we

op onze Rijnreis zoo kinderachtig vroolijk waren geweest? - Maar kom, hier geen bespiegelingen. Laten we weer vergeten dat we Mijnheer en Mevrouw Wagenberg van Rozenlust zijn. We zijn nu maar jongeluidjes, die een bergpad beklimmen.'

Constance's vroolijkheid is niet voorgewend.

Sedert den dag, waarop zij beloofde Theodoor Wagenberg gelukkig te zullen maken, is haar leven *Plichts vervulling* geworden; maar, hoe zwaar ook in den aanvang, iederen dag is die taak haar lichter gevallen. Zij heeft Theo eerst leeren verdragen, is hem daarna zelfs genegen geworden, al is hare liefde meer die eener moeder dan die eener gade. Zij dankt hem iederen dag in stilte het onbezorgde, gelukkige leven harer aanbeden moeder, en maar al te goed bekend met armoede en afhankelijkheid, weet zij te waardeeren dat zij onbepaald gebiedster is in huis en hof en in de maatschappij opnieuw de plaats inneemt, die hare geboorte haar aanwees. Jong en levenslustig als zij is, wars van alle sentimenteel geklag, geniet zij thuis en geniet zij op reis.

Soms, ja, dan voelt zij dat haar iets ontbreekt, dan is daar een ledig in hare ziel en een wanhoopskreet stijgt haar naar de lippen.... Want haar hart is zoo warm en dikwerf klopt het wild en vreemd, als bewogen door een

onbekende kracht; een kracht die bergen verzetten zou, als zij haar een uitweg gunde. Dan grijpt een heimwee haar aan naar het onbereikbare; dan zegt zij tot zichzelf dat haar leven een verloren leven is;...ofwel - zij buigt het hoofd en weent, omdat zij mist wat haar alles vergoeden zou, naar zij gelooft: kleine armpjes, die haar zouden omvatten, zachte stemmetjes, die den moedernaam zouden stamelen.... En dan voelt zij afkeer van haar bleeken, zwakken, tengeren Theo, van 'dien lieven jongen,' zooals zijne zusters hem noemen.

Als hij maar minder goedig en teeder was, als hij slechts meer karakter had, meer wil, meer zelfstandigheid, zij zou hem beter kunnen liefhebben, meent zij; liefhebben met de vergodende, eerbiedige teederheid, die haar vrouwenhart behoefte heeft te schenken en die het geschonken zou hebben aan dien anderen, dien onbekende.....

Maar niet dikwerf peinst zij aldus; want ook dat peinzen schijnt haar schuldig. Een blik, door gehuwden gewisseld, een gravure, een gedicht, ja, gedichten vooral, - de hartstochtelijke of ook diep weemoedige liefdesuitingen harer beminde dichters - kunnen haar soms het hart zoo week, het gemoed zoo vol maken. Maar hare wilskracht verbreekt spoedig die betoovering en maakt haar weer tot

de vriendelijke, waardige gade, die zoozeer in den smaak valt van Theo's moeder en zusters. Eindelijk zijn zij boven, Constance het eerst; doch terstond keert zij zich weer naar Theodoor om.

‘Och hemel, hoor! Er zijn menschen op den berg. Hij stond dan toch misschien in den Reisgids.’

Inderdaad, er wordt gesproken achter het lage dennengroepje, dat den top der hoogte gedeeltelijk aan hun oog onttrekt, en in de doodelyke stilte onderscheiden zij duidelijk een toornige, schoon welluidende mannenstem.

Constance hoest. De stem zwijgt, en een oogenblik later zien zij een heer en een dame, evenals zij over het ijzeren hek leunend, dat de hoogte omgeeft, en schijnbaar geheel verdiept in de beschouwing van het vergezicht.

Constance's oog en zinnen worden er spoedig geheel door geboeid.

Aan hare voeten strekken zich wouden van pijnboomen uit, als een donkergroene stroom golvend over de bergen en neerglijdend in diepe, sombere dalen. Ver in het rond verheffen andere bergen hunne statige hoofden. In de diepte flikkeren rivieren en glanzen kerktorens in den vollen zonneschijn, en daarboven de hemel, zoo blauw, zoo wolkeloos, zoo rein.

‘Neen, zóó hebben we 't nog geen enkele maal gezien,’ roept zij uit. ‘O Theo, hoe prachtig!’

Zij ziet naar hem om, ook even slechts, om zich dan teleurgesteld weer af te wenden; want Theo is in geheel andere beschouwingen verdiept.

‘Ja,’ antwoordt hij verstrooid, ‘het is bijzonder mooi. Kijk, dat zal wel de Dom van Maagdenburg zijn, en die blinkende rivier is de Elbe; in gindsche richting moet Leipzig liggen... Ja, waarlijk, men ziet het duidelijk. 't Is wezenlijk mooi vandaag,’ en van oordeel dat hij nu genoeg zijne bewondering heeft te kennen gegeven, door te herhalen wat iedere gids hem hier op iedere andere hoogte heeft voorgedreund, slaat hij den blik weer rechts.

Wie die menschen wezen zouden? Misschien Franschen... Beiden zoo donker. Een knap man... 't is of hij hem meer gezien heeft. En een aardig vrouwtje; een beetje coquet misschien, want zij werpt telkens een steelsenen blik naar hem, maar gracieus en modieus, zooals hij gaarne vrouwen ziet.

Zoo waar, het zijn Hollanders. De dame geeft haar verlangen te kennen om terug te keeren, en het is Hollandsch, wat zij spreekt.

‘Constance, 't zijn Hollanders!’... en Theo stoot zijne vrouw aan den arm.

‘Ja?’

‘Ik geloof zeker dat het Amsterdammers zijn ook. Ik heb dien man bepaald meer gezien.’

‘Zoo?’ klinkt het nu, iets minder onver-

schillig, en zij ziet even naar de anderen.

Dezen, van hunnen kant, leggen ook eenige belangstelling aan den dag; Constance's blik althans ontmoet regelrecht dien van den gebaarden vreemdeling.

Zij ontroert. Waar heeft zij die oogen meer gezien, dien ernstigen, zielvollen blik?...

Zij weet het terstond.

‘Dat zijn de menschen, die tegelijk met ons trouwden,’ antwoordt zij zacht.

‘Ja, ja, waarlijk. Alleraardigst!’

Haastig legt zij hare hand op zijn arm. - Te laat: reeds klinkt een begroeting van zijne lippen, en de vreemdelingen wenden zich beleefdelyk om.

Zij staan tegenover elkaar en Constance, scherpe waarneemster als zij is, en begiftigd met dat gevoel van kieschheid en bescheidenheid, hetwelk zich doet afvragen of men al dan niet welkom is, merkt op dat Theo's al te groote vaderlandsliefde hier niet gewenscht was. De vreemdelingen schijnen niet best geluimd; als zij echtgenooten zijn, is hun huwelijkschamel op dit oogenblik ongetwijfeld bewolkt. Nu, wat haar betreft, ook zij verlangde geen toenadering. Zij heeft dikwerf hooren beweren dat men op reis zooveel last kan hebben van landgenooten, en dan toch - ze zien er wel niet naar uit, maar - wie weet wat voor menschen dit zijn....

Haar goede Theo echter denkt zoo ver niet.

‘Amsterdammers, als ik mij niet bedrieg,’ vraagt hij na beleefden groet, lachend en innemend.

Het zijn niet altijd de minst begaafden, die een zekere verlegenheid niet kunnen afschudden in tegenwoordigheid van onbekenden. Theodoor Wagenberg althans gevoelt zich overal en tegenover ieder op zijn gemak; *hij* vraagt zich nooit af of zijn gezelschap mogelijk onwelkom zijn kan. Nu, als hij meent een niet onaardig prater te zijn, heeft hij geen ongelijk. Al te aardig, vinden zijne kennissen wel eens, vermoeiend en druk.

Een lichte, nog ietwat teruggetrokken hoofdbuiging van den vreemdeling bevestigt zijn vermoeden.

‘Mogen wij ons voorstellen als Mijnheer en Mevrouw Wagenberg, ook uit Amsterdam, maar sedert ons huwelijk te Woudoord. We hebben,’ gaat hij ongedwongen voort, ‘zooals ge u herinneren zult, tegelijk de belofte van huwelijkstrouw afgelegd.’

Er wonen niet veel waarlijk patricische families sedert jaren op de Heerengracht, die niet bij de Amsterdammers min of meer bekend zijn, en nu Theo zich onder den naam Wagenberg aanmeldt, verdwijnt de stroeve trek van het gelaat des anderen en met groote

hoffelijkheid en niet minder losheid wordt zijn groet beantwoord.

‘Ik ben Reijnolts, eerste boekhouder op het kantoor van Vermeulen en Co., u welbekend, vertrouw ik. Deze dame is mijne vrouw. Sedert eenige dagen zijn wij “den duffen stadswal ontweken” en gisteravond op het *Brockenhaus* aangekomen.’

‘Hij haalt De Génestet aan,’ denkt Constance en ziet met meer ingenomenheid naar hem op.

Wat zijn heeren toch altijd spoedig met elkaar op hun gemak, zegt zij eenige oogenblikken later tot zichzelf, als zij luistert naar het gesprek, dat in denzelfden geest wordt voortgezet. Theo geeft inlichtingen aangaande tafel en logies op het *Brockenhaus*; Reijnolts deelt iets mede van wat hij reeds genoot en Suze voegt nu en dan een opmerking daartusschen. Zij zelf is stil, zeer stil; waarom weet zij niet. Het jonge vrouwtje met haar mooi gezichtje trekt haar wel aan, maar zij zelf is niet vrijmoedig van natuur en Mevrouw Reijnolts schijnt geen toenadering te willen zoeken. Eigenlijk luistert Constance ook liever naar het gesprek der beide heeren. Zij houdt van heerendiscours: het is doorgaans veel belangrijker en onderhoudender dan damespraatjes.

‘En hoe bevalt het *u* hier, Mevrouw?’ zoo

wendt Reijnolts zich plotseling tot Constance, als verlangt hij leven te zien komen in die kalme, fijne trekken. ‘U zijt immers ook voor uw genoeg hier? Toch geen “*Nervenkrankheit*”?’

Constance ziet hem nu recht in het gelaat. Een mooie man is hij niet, vindt zij, en gelukkig, want zij walgt van mooie mannen. Zijn neus is te groot en zijn mond te breed, maar wat zijn mannen met kleine neuzen en kleine monden! Zijn krachtige, hoge lichaamsbouw, zijn scherp geteekend profiel, zijne donkere oogen, soms flinkerend en glanzend, soms als omfloersd, doen haar denken aan een aanzienlijk Arabier. Er is iets kalms, iets zelfbewusts in ieder zijner bewegingen, en zijn vaste blik verraaft wilskracht. Hij ziet er niet jong uit, en de diepe, verticale rimpel in zijn voorhoofd maakt zijn gelaat nog ernstiger. Toch heeft hij een zekere blijmoedigheid, iets opgeruimds over zich, maar Constance vraagt zich af of dit in deze oogenblikken niet wellicht alleen in goeden toon grond vindt.

Het is een gewoon, onbeduidend gesprek, dat zij voeren, zooals het verwacht kan worden van menschen, die elkaar voor de eerste maal spreken en elkaar eigenlijk niets te zeggen hebben. Constance stelt Reijnolts gerust omtrent hare gezondheid, en al spoedig brengt zij het gesprek weder op het vergezicht, waar-

van zij zelf nog nauwelijks den blik kan afwenden.

‘Wij treffen het bijzonder vandaag,’ zegt Theo. ‘Men kan alles duidelijk zien.’

‘Ja. Ten minste: volgens den *Broekenwirth* heeft men maar zelden een helder uitzicht,’ antwoordt Reijnolts, en glimlachend gaat hij voort: ‘Ge zult het wel met mij eens zijn dat het er niet veel toe doet, of dat opgezette speelgoeddoosje een stad is, en dat lintje een rivier, of dat paaltje een dom: ik vind dat men daar van de bergen altijd op neerziet als Gulliver op het gewemel der Lilliputters; maar die bergen, die aarde en die hemel leveren een niet onaardig gezicht op.’

Straks, zoolang zij allen te zamen afdalen. is er van een geregelde gedachten wisseling geen sprake meer. Reijnolts' oplettendheid althans is geheel ingenomen door zijne vrouw, die aanhoudend zijne hulp inroept en geen tien voet daalt zonder even zooveel gillettjes te hebben geslaakt. Ook Theo biedt gewillig zijn steun en Constance ziet glimlachend toe. Zij is gewoon vreemdelingen niet aan te trekken, en zij weet ook dat zij den tact mist zich bij een eerste ontmoeting aangenaam voor te doen. Het is haar onmogelijk tegenover onbekenden terstond een hartelijken, gemeenzamen toon aan te slaan.

Welk een knaap schijnt Theo nog, vergele-

ken bij de hooge gestalte van den vreemdeling; hoe jongensachtig, neen, meisjesachtig is zijn gezicht bij diens baardig gelaat! Een knaap naar het lichaam en nog veel meer naar den geest. Theo's mededeelingen, welke hij blijkbaar onderhoudend en belangwekkend poogt te maken, schijnen zouteloos gebabbel bij de kalme gedachtenuitingen van den vreemdeling, die haar telkens den indruk geeft van iemand, die zijne woordenkeus bepaalt naar den aard zijner hoorders, maar oneindig meer denkt dan hij zegt.

Van lieverlede wordt hun toon gemeenzamer; zelfs Constance gevoelt iets, wat op blijdschap gelijkt. Reeds zoo lang ook heeft slechts Duitsch haar in de ooren geklonken; in de hotels ook wat Fransch, Italiaansch en Engelsch, altijd nog, ondanks dialect of radheid van uitspraak, een weinig verstaanbaar; maar het *Frankisch*, *Thüringerharzisch*, *Sassisch*, en hoe de bevolking van den Harz haar patois nog meer gelieft te betitelen, is voor haar als Hebreeuwsch geweest. Nu echter hoort ze dat eenvoudige, goedige Hollandsch weer, en de menschen, die het spreken, kennen alles wat zij kent. Ja, zij is recht verheugd.

‘Zijt ge reeds lang hier?’ vraagt Reijnolts.

‘Ja, betrekkelijk lang,’ antwoordt Theo, ‘reeds vier dagen. De meeste Harzreizigers

beklimmen den Broeken om er een paar uren uit te rusten, hoogstens een nacht te logeeren, en dan weer te dalen, maar Constance heeft zich in het hoofd gezet hier de zon te willen zien opgaan.'

'En dat is u nog niet gelukt, Mevrouw?'

Constance ziet hem lachend aan.

'Neen, wat ik des morgens zie zijn nevelen en nog eens nevelen. *Herr Schwanecke* zegt dat er soms weken verlopen zonder dat één zijner gasten dat genot heeft gesmaakt.'

'En hebt ge 't tehuis wel eens gezien?'

'Neen, Mijnheer.'

'Ik ook niet,' zegt Theo.

En hierop blijkt dat niemand van het gezelschap ooit de zon heeft zien opgaan, wat reden tot groote vroolijkheid geeft en tot de afspraak leidt, dat zij morgen alle vier zullen trachten dat genot te smaken.

Naast gemeenschappelijk leed is er niets, wat onbekenden sneller tot vrienden maakt dan gemeenschappelijke vroolijkheid, en alle gedwongenheid is dan ook spoedig verdwenen.

'Onze kennismaking zal helaas van korten duur zijn,' herneemt Theo met oprechte spijt. 'Wij denken reeds morgen te vertrekken. Nu, wij hebben op ons gemak genoten en zullen de overige dagen ook nog goed gebruiken.'

'En Reijnolts heeft een telegram gehad dat

de compagnon ernstig ongesteld is geworden en hij dus maar liefst vóór Maandag terug moet zijn,' zoo valt Suze in. 'We zijn pas weg en moeten nu alles maar doorvliegen.'

Op haar gelaat kampen ergernis en ongeduld om den voorrang en verraden zich door een toornigen blos.

'Tot uw groot verdriet, merk ik wel,' zegt Theo, glimlachend naar haar ziende.

'Ja,' barst zij uit, 'het is onuitstaanbaar,' en dan komt er een trek om hare lippen spelen, als verwacht zij dat men dien uitval aardig vinden zal.

Reijnolts heeft zwijgend voor zich gezien.

'Om u de waarheid te zeggen,' zoo heldert hij nu op, zich tot Theo en Constance wendend, 'wij kibbelden straks juist een weinig, toen gij boven kwaamt. Mijne vrouw vindt dat mijne betrekking al ons huwelijksgeluk bederft en wil dat ik die zal neerleggen. Mij daarentegen schijnt een man, geheel zonder werkring, een ongelukkig wezen. Men moet plichten hebben'.....

'Ik ben zoo iemand,' lacht Theo, 'en waarlijk, ik gevoel mij niets ongelukkig.'

'Inderdaad!' roept Reijnolts verrast uit.

'Ja, mijn plan was eigenlijk burgemeester te worden, maar mijn engagement kwam tusschenbeide en toen trouwden we maar. Nu wonen we alleraangenaamst op Woudoord.

Tenzij ik daar eens burgemeester kan worden of ook maar secretaris, zal ik maar zonder werkring blijven.'

'En wat doet ge dan? Wat doet ge van 's morgens vroeg tot 's avonds laat? Men kan toch niet altijd lezen!'

'Lezen? - Ik lees nooit iets, behalve een paar couranten. Ik sta laat op, ontbijt op mijn gemak, en lees, zoals ik u zeg, de courant. Dan dwaal ik wat in den tuin of rijd paard; dan drinken we koffie;.... en dan maken we visites of ontvangen ze. Na het eten drinken we thee, en na de thee een glas wijn, en dan soupeeren we, en intusschen.... ja, ik weet waarlijk niet precies te zeggen wat ik onderwijl doe, maar den halven dag zijn er kennissen bij ons, en we hebben veel logés. Daarbij: ik heb liefhebberijen, waaraan ik mij dwing dagelijks eenigen tijd te besteden. Het is, zoals ge zegt, goed voor een mensch plichten te hebben.'

Allerdeftigst en in vollen ernst is Theo gewoon deze theorie te verkondigen, als hij toevallig ontdekt dat hij eigenlijk niets uitvoert. Zijne moeder heeft hem deze levenswijsheid voorgezegd, en zeer gemoedelijk zegt hij ze na. En zoals hij zelf aan de waarheid zijner bewering gelooft, zijn er ook onder zijne kennissen, die hem gelooven en een zekere waardeering voor zijne geestkracht en ijver aan den dag leggen.

Maar Reijnolts' gelaat teekent onvoldaanheid en de blik, dien hij op zijn nieuwen bekende slaat, verraaft onbewust zekere geringschatting. Constance merkt dien op en - waarom weet zij niet - zij schaamt zich een weinig over haar man.

‘Neen, dat zou mij onmogelijk zijn. Ook ik heb mijne liefhebberij, maar dat ik daaraan zoo weinig uren wijden kan, geeft er misschien voor mij juist de grootste aantrekkelijkheid aan.’

‘Wat hebt ge?’ vraagt Theo levendig. ‘Een volière, een vlindercollectie?.... Ik heb nu zijdewormen....’

‘Neen, een boekenkast.’

‘Ah!’

Theo is teleurgesteld. Met die lui, die van boekenkasten houden, kan hij nooit goed opschieten.

‘Geeft zulk een villa nogal bezigheid, Mijnheer Wagenberg?’ vraagt Reijnolts weer na eenig zwijgen.

‘Zeker, voor wie er bezigheid zoeken wil. De tuin bij voorbeeld; en ik ken verscheidene villabewoners op Woudoord, die het druk hebben met de zorg voor hunne kippen, hunne volière, hunne eenden, duiven, paarden, honden, in één woord, met alles, waarin ze plezier hebben.’

‘Ja, dat schijnt mij een genot. Mijne vrouw

wil altijd dat ik een villa zal koopen, om er de zomermaanden door te brengen, maar aan de uitvoering zijn vele bezwaren verbonden.'

'Maar huur er dan ten minste een,' zegt Suze. 'Ge kunt dan toch die overheerlijke betrekking nog houden en de werkdagen in Amsterdam, den Zondag op uwe villa doorbrengen.'

Er is spot in haar toon. De rimpel tusschen de wenkbrauwen van haar echtgenoot vergroot zich tot een diepe voor; maar niemand merkt dit op, en als hij spreekt, toont hij zich vóór alles man der wereld.

'Ge ziet,' zegt hij vergoelijkend, als wil hij den indruk harer woorden verzachten, 'mijne vrouw heeft de zaak goed overdacht. Ik zou dat ook liever doen dan mijne betrekking neerleggen. Had ik het vooruitzicht altijd ondergeschikt te blijven, dan was het iets anders. Maar Vermeulen's compagnon is iemand van één dag; zijn hooge leeftijd en zwak gestel doen een spoedig einde verwachten, en ik moest mij al zeer bedriegen als Vermeulen niet voornemens is mij zijne plaats te doen innemen.'

'Er is een mooi buiten op Woudoord te huur,' zegt Theo, 'vlak tegenover ons.'

'Waarlijk? - Nu, wij zullen zien. Maar laten we toch eens rondkijken. Men bestijgt niet iederen dag den Broeken.'

Het dorp Schierke ligt nu ver achter hen in de diepte, en dieper nog flikkeren enkele torenspitsen en stijgt de rook omhoog der smeltovens en kolenbranderijen. Vóór hen verheft de Broeken het oude hoofd, zich koesterend in de zonnestralen.

‘Laten we liever doorgaan,’ zegt Suze droog, haar wollen doek zich dichter om de schouders trekkend. ‘Ik vind dat het nog kouder wordt dan het al was.’

‘Sakkerloot!’ roept Theo uit, als man van ondervinding, ‘Mevrouw heeft gelijk. Ziet ge die wolken? Eergisteren begon het ook zoo, en geen half uur later woei er een vliegende storm. Toen waren we op het voetpad, dat recht op het *Brockenhaus* toeloopt, veel steiler en moeilijker dan deze weg. Gelukkig hadden we een gids en toen we boven aankwamen, waren we blij een brandend vuur en een glas warmen wijn te vinden. Laten we flink doorstappen. Men hoort zulke vreemde grillen van den ouden heer vertellen.’

‘Nu, ik zou het niet onaardig vinden hier eens een dergelijk avontuur te beleven,’ zegt Reijnolts. ‘Het *Fremdenbuch* is zóó vol klachten en verwenschingen over regen, mist, wolken en wind, dat ik mij van morgen verbaasde de zon te zien schijnen. Luistert, de wind begint zich dapper te weren, en ziet den Broeken eens.’

Alle zonneschijn is als met een tooverslag verdwenen; donkere wolken legeren zich om den bergtop en dalen, door den wind gedreven, langzaam neder.

‘Zij komen hierheen,’ gaat hij voort, ‘en als zekere heer in het *Fremdenbuch* gelijk heeft, zijn wij binnen een kwartier door en door nat.’

‘Constance, kom hier,’ verzoekt Theo vol bezorgdheid. ‘Neem mijn arm. - Nu, men kan wel zien dat het hier dikwijls spookt. Zietmaar, de mooie dennen van beneden zijn weg. Ze zijn hier klein en armelijk en dat droge goedje op den grond, zou 't nog gras en mos willen voorstellen? - Komaan, Mevrouw, laat den moed niet zakken..... Mijnheer Reijnolts, vroolijk Mevrouw wat op. - Misschien veroorloven de dames ons wel het genot van een sigaar: dat helpt om opgeruimd te blijven volgens onzen gids van eergisteren.’

Hij meent het niet kwaad, de goede Theo, met zijn zacht vel en zijden knevel en geparfumeerde haren, maar het is hem aan te zien dat hij meer dan een der anderen den onaangename invloed gevoelt van den snijdenden wind en den ijskouden nevel, die nu tastbaar geworden is en hen inderdaad geheel nat maakt.

‘Wat doen we ook hier?’ knort Suze. ‘We konden evengoed naar IJsland gegaan zijn.’

Zij is bepaald uit haar humeur.

‘Een prachtig gezicht van dien Broeken!’ gaat zij voort met stijgende verontwaardiging, ‘achthonderd dertig vierkante mijlen in het rond, negen en tachtig steden en zeshonderd acht en zestig dorpen. Prachtig!’ en haar doek nog hooger om hare ooren trekkend, loopt zij haastig voort en bewaart verder een wrevelig stilzwijgen.

‘Hoe ver zouden we nog van het *Broekenhaus* zijn?’ vraagt Reijnolts, wellicht alleen om Suze's kwade luim minder in het oog te doen vallen.

Niemand weet daarop een juist antwoord. De wandeling is straks zulk een genot geweest, dat de weg geen van allen lang gevallen is.

‘Heel ver kan het niet zijn,’ meent Theo. ‘Ik heb pas nog de bellen gehoord van de ongelukkige koeien, die bij het *Brockenhaus* zoogenaamd “grazen.” - Houd mij toch vast, Constance, en kijk niet zoo rond. Ge krijgt op die manier den wind vlak in het gezicht en zult nog koude vatten.’

Zij dacht er over of Göthe zóó den Broeken gezien zou hebben, eer hij den Walpurgisnacht beschreef, maar zij spreekt hare gedachten niet uit.

‘Luistert eens!’ zegt Reijnolts stilstaande.

De wind huilt, niet als tehuis, komend en wegstervend, zuchtend en klagend, maar wild en woest, gillend tusschen de rotsspleten,

loeiend in de spelonken, fluitend rondom de bergen, brullend in de dalen. Er komen stemmen uit de wolken en hoonend lachen klinkt van achter de verspreide rotsblokken. Onstuimig jagen de wolken en nemen de grilligste gestalten aan.

Reijnolts schijnt als aan de plaats geboeid. Constance's oog blijft rusten op zijne hooge gestalte, die onverschillig voor storm en koude, het grootsche tafereel gadeslaat. Er is opgetogenheid in zijn blik en zij gevoelt zoo geheel met hem.

‘t Is de wilde jager, die ons voorbijrijdt met zijn spookachtig gevolg,’ zegt zij glimlachend, terwijl zij weder voortgaan.

Hij ziet haar even aan met zonderlingen, belangstellenden blik, als heeft zij hem verrast.

‘Ja, ik dacht aan de beschrijving van den Walpurgisnacht in Göthe's Faust. Ge kent die toch?’

Hij doet de vraag aan beiden, doch slechts Constance antwoordt bevestigend, in 't geheim zich aangenaam verrast voelend dat hij dezelfde gedachte heeft gehad als zij. Zij heeft veel gelezen en ontmoet gaarne een letterkundig ontwikkeld man.

‘Op deze wijze moet Göthe ook den Broeken gezien hebben,’ gaat hij voort. ‘Als vanzelf komt die beschrijving u hier in de gedachten

en gaat ge denken aan heksen, berggeesten en zoo meer. Is het vreemd dat de Harzers nog vol bijgeloof zijn? Geen plant leeft hier meer; beneden en boven u wentelen zich spookachtige wolkgestalten; nu en dan grijnst ons plotseling uit den nevel een vreemd gevormd granietblok aan, en intusschen hoort ge geluiden als van menschelijke stemmen. Wie heeft daar beneden een denkbeeld van!’

‘Mama schrijft ten minste dat het thuis ontzaglijk warm is,’ deelt Theo mede.

‘Ja, daar kunnen wij ook van meepraten, want wij zijn eerst sedert Zondag op reis. Toch ben ik blij dat ik den Broeken juist op deze wijze gezien heb. Vergezichten hebben we iederen dag gehad, maar de natuur te zien in hare somberste, wildste gedaante kan, dunkt mij, nergens aangrijpender zijn dan juist te midden van deze kale, woeste omgeving. De liefelijkheid, die de zon verleent, behoort niet bij den Broeken. - Verbazend, nu begint het pas goed!’

Behalve dergelijke uitroepen, die nu en dan de wandelaars ontsnappen, belet de wind iedere verdere gedachtenwisseling, en eerst als Suze uitroept: ‘Het *Brockenhans!*’ keert de opgewektheid terug.

‘Ik geloof dat wij gerust andere kleeren mogen aandoen,’ zegt Reijnolts, zichzelf met spottende wanhoop beijkend.

‘Maar het is een troost,’ antwoordt Constance, ‘dat honderden vóór ons dezelfde ondervinding hebben opgedaan. Gisteren las ik bij voorbeeld van eenige Ilsenburgers, die in Juli den Broeken bestegen en het er zóó koud vonden “*dasz die ganze Gesellschaft von Reif und Frost ganz weisz aussah*; en de wolken vlogen hen “*mit Brausen*” voorbij, zoodat ze er half suf van werden, en maakten het zóó donker, dat zij elkaar niet meer zien konden, maar toeroepen moesten.’

‘Zóó erg hebben ze 't nu toch niet gemaakt,’ antwoordt Reijnolts en lacht gul. ‘Maar de heksen spelen ieder een poets, die het waagt in haar rijk door te dringen. Ze hebben ons ook beetgehad.’

‘Stil toch!’ roept Suze, met driftig handgebaar. ‘Bedenk wat onze gids gisteren zeide, toen hij ons boven bracht: men moet ze niet aanroepen.’

De anderen lachen smakelijk om haar ongeveinsden angst. Theo vindt haar alleraardigst.

‘Nu,’ zegt Reijnolts vroolijk, ‘ik daag de heele heksenschaar uit met haar gevolg van saters en kobolden en wat hier nog meer spoken mag!’

De onvoorzichtige! Zij waren reeds bezig haar tooverdrank te brouwen en zouden hem als slachtoffer kiezen, hem en nog iemand...

‘Gelukkig dat we van avond muziek krijgen,’ vindt Theo. ‘Met zulk weer is het hier vervelend.’

‘En gelukkig dat wij nu met ons vieren zijn om die verveling het hoofd te bieden,’ antwoordt Reijnolts hoffelijk, terwijl zij de deur van het *Brockenhaus* binnengaan.

‘Ja, dat vergat ik. Het zal ons recht aangenaam zijn u straks weer te ontmoeten. Adieu!’ en ieder zoeken zij hunne eigene kamer om zich te verkleeden en op te knappen, eer zij weer onder de gasten verschijnen.

‘Hoe bevallen zij u?’ vraagt Suze haar man.

‘Hij schijnt een goede vent, en zij... ik weet het niet. Zij heeft niet veel gezegd.’

‘Weet ge wat ik geloof?’ zegt Suze geheimzinnig. ‘Ik geloof dat zij een savante is.’

‘Zoo?’

‘Vindt ge haar mooi?’

‘Ja, mooi is ze zeker.’

‘Hoe kunt ge haar mooi vinden!’ roept Suze verontwaardigd uit, want zij hoort niet graag de schoonheid eener andere vrouw roemen. ‘Ik vind haar een stijve prent. Zulke afloopende schouders.... en zulke klare, koele oogen! Ze lijkt wel bevroren.’

Reijnolts lacht, zooals men lacht ten koste van een ons onverschillig persoon.

‘Ja, als we haar in het *Schneeloch* hadden

aangetroffen, zouden we haar misschien voor de sneeuwkoningin gehouden hebben met hare klare, koele oogen, zooals ge zegt. ‘*Kühl bis an's Herz hinan*’ schijnt ze in ieder geval. - Als ge van avond weer zingt, zing dat dan eens. Het voldoet zoo.’

‘Maar we hebben al muziek van avond. Niemand zal er mij om vragen.’

‘Ik geloof het wel. Ge hebt zulk een opgang gemaakt gisteren.’

‘Hoor hem eens!’ zegt Suze gevlaid, hem van ter zijde lachend aanziende. ‘Hij wil zeker zijne leelijke woorden van van middag weer goedmaken.’

‘Nu ja, men meent alles niet wat men zegt, en ik haat dat lange mokken,’ antwoordt hij min of meer norsch.

Hij komt niet bij haar om haar een kus te geven, zooals hij dikwerf deed in de eerste maanden van hun huwelijk. Hij gaat rustig voort zijne handen te wasschen en zij met haar *poudre-de-riz*kwastje; en beiden blijven zwijgen tot zij naar de *Gastzimmer* gaan.

Heksengrappen.

Aan een der tafeltjes in de groote gezelschapszaal zitten Suze en Constance bijeen. Ditmaal zijn zij gedwongen tot gedachtenwisseling, want zoo even heeft Theo aan Reijnolts het voorstel gedaan een weinig rond te wandelen en deze heeft daarin bewilligd, na tevergeefs de dames tot medegaan te hebbengenoed.

En nu zijn de beide jonge vrouwen in vrij druk gesprek, Constance kalm en rustig als altijd, Suze met verhoogden blos en een weinig zenuwachtig.

Zij gevoelt zich niet recht op haar gemak met die Mevrouw Wagenberg, die zoo iets 'deftigs' over zich heeft, wat zij wel poogt na te bootsen, doch vruchteloos. Tegenover deze nieuwe kennis, - die zoo geheel anders is dan hare Amsterdamsche vriendinnen - gevoelt zij dat de waarlijk goede toon, de fijne schakeeringen in stem, bewegingen, zinvor-

ming, ja, zelfs in den blik, die de vrouw van hooge geboorte kenmerken, niet in een ommezien zijn aan te leeren, en dat de ware aristocratie, die toch nog iets anders eischt dan geld, zooals zij nu flauw begrijpt, niet te misleiden is, maar met hare fijne voelhorens terstond het ware goud van het verguldsel weet te onderscheiden. En dit ontstemt haar en werpt een scheidsmuur op tusschen haar en hare nieuwe bekende.

‘Hoor, daar spelen ze: “*Der Jäger Abschied*,” hetzelfde, wat wij gisteravond gezongen hebben,’ zegt Suze.

Constance ziet verrast op.

‘Dus zijt gij 't geweest, die zoo mooi hebt gezongen? Gij en Mijnheer Reijnolts?’

‘Ja,’ en Suze glimlacht bescheiden, in het geheim gevleid door Constance's lofspraak.

‘En het was zoo prachtig!’ gaat deze voort, nog geheel opgetogen. ‘We hadden een tocht gemaakt en waren vermoeid, zoodat we liever op onze kamer soupeerden, en toen drong dat gezang tot ons door. Eerst dat duet en daarop verschillende solo's; ook een prachtige bassolo. Was dat Mijnheer Reijnolts!’

Suze vindt dat hare nieuwe vriendin ook wel gewagen kon van hare eigene mooie sopraan, maar blijkbaar heeft Rudolfs stem meer indruk gemaakt.

‘O, ge moet van avond weer zingen. Welke

muziek gaat er boven een fraaie menselijke stem! Als het concert gedaan is, zal ik Wagenberg vragen u naar de piano te brengen.’

‘Doet ge ook aan muziek?’

‘Aan piano een weinig.’

‘Houdt ge er van?’

‘Heel veel. En bovendien,’ gaat zij eenvoudig voort, ‘ik zou het toch hebben moeten leeren, want ik ben gouvernante geweest en dan is het altijd een aanbeveling. Maar ik heb altijd *con amore* gestudeerd.’

Nu is de verrassing aan Suze's kant. Hoe, die voorname Mevrouw Wagenberg gouvernante geweest? Zij heeft tehuis geleerd over gouvernantes medelijdend te glimlachen als over halfslachtige wezens, half geleerde, half kinderjuffrouw, altijd arm en tegelijk verwaand en dus belachelijk. Weg is al haar ontzag; zij heeft een gevoel van verlichting..... En wat vertelt het schepsel dat leuk! Juist alsof het vanzelf spreekt dat zij gouvernante geweest is, terwijl toch niemand dat achter haar zoeken zou.

‘Wat ziet ge mij verwonderd aan!’ zegt Constance lachend. ‘Ja, ik was zelf niet gefortuneerd. Mijn geheele jongemeisjesleven heb ik tusschen boeken en schriften doorgebracht,’ en zij zucht even bij de herinnering aan dien droeven tijd.

‘Dan waart ge zeker wel blij, toen Mijnheer

Wagenberg u vroeg, ' zoo denkt Suze hardop; en dan gaat zij voort met een mengeling van hoogmoed en droefheid: 'Bij ons was het heel anders. Toen Rudolf mij vroeg, had hij niets dan zijn inkomen, en mijne oudelui deden heel veel om mij er netjes in te zetten. Drie maanden na ons huwelijk stierf Pa en voor een jaar is Moe ook overleden. Toen hebben we natuurlijk geërfd en daarom vind ik het zoo vervelend dat Rudolf nog iederen dag naar dat kantoor gaat. Het behoeft toch niet!'

Constance werkt zwijgend voort aan haar haaksterretje.

'Vooral om ons dochtertje, dat zoo graag met hem speelt. Zij huilt altijd als hij naar het kantoor gaat.'

'Hebt ge een kind!' roept Constance uit.

Zij gevoelt zich onaangenaam getroffen, maar weet niet waarom.

'Ja, een meisje. Annie heet zij, naar Rudolf's moeder.'

'En waarom is ze niet meegekomen? Hoe kunt ge plezier hebben! Waar is zij nu?'

'Ge praat juist als Rudolf,' antwoordt Suze, knorrig de schouders ophalend. 'Ik heb veel meer plezier nu zij bij mijne zuster is, dan wanneer ze hier was. Wat heeft men nu aan zijn leven, als men altijd met zoo'n kind moet sjouwen? - Hebt gij er geen?'

‘Neen.’

Constance Wagenberg denkt *niet* hardop: daarvoor is zij aan gedachten te rijk en heeft zij te veel zelfbeheersching. Een wereld van weemoed, van gemis, van hoop en teleurstelling ligt achter dat zachte ‘neen’ verborgen.

‘Nu, een kind is heel aardig, maar 't geeft ook een boel last. Ik heb er gelukkig een flinke juffrouw bij. Die past er 's nachts ook op; dat is heel gemakkelijk. Kijk, daar komen de heeren. - Wees nu stil, hoor!’ voegt ze er min of meer vertrouwelijk bij, ‘want Rudolf wil nooit hebben dat ik praat, als ze spelen.’

Inderdaad neemt Reijnolts zwijgend plaats en verliest geen noot van het pas begonnen stuk, terwijl er iets in zijne houding is, wat ook de anderen tot zwijgen noopt. Trouwens - er heerscht algemeen een diepe stilte, want wat gespeeld wordt - 't is het laatste nummer - is een van die algemeen bekende en algemeen geliefde melodieën, die reeds bij de eerste tonen de hoorders elkander doen aansporen tot oplettendheid; die half weemoedig, half opwindend, zoo wondervol het hart aangrijpen en gemakkelijk doen beseffen hoe volken met warmer bloed en minder zelfbedwang bij zulke muziek geheel buiten zichzelf geraken; muziek, die ons zelf de borst doet zwoegen van onbegrepen verlangen, als waren het tonen uiteen verborgen tooverland,

dat wij zoo lang zochten en toch niet kunnen bereiken.

Ook Constance luistert aandachtig; of neen, luisteren is het niet. Zij hoort de muziek, en bij dat zachte maatgeklank, bij dat droomerig, wiegend tonenspel laat zij zich wegdrijven op den stroom harer gedachten.

Waarover denkt zij toch den ganschen namiddag reeds? Waarom dwaalt haar blik telkens ter zijde naar den man, die daar over zijn stoel leunend naar den verren avondhemel staart, haar en zijne geheele omgeving vergetend? Waarom peinst zij over niets dan over hem en zijne vrouw en zijn kind?...

Dat kind... hoe wonderlijk dat hij een kind heeft - het kind ook van die vrouw...

Welk een vrouw voor dien man! Neen, hij kan haar niet om haar geld gevraagd hebben. Niet alleen leefden hare ouders nog en was zijn inkomen waarschijnlijk ruim genoeg, maar zijn gelaat zegt ook het tegendeel. Hij moet haar bemind hebben...

Bemint hij haar nòg?

Hoe toch Mevrouw Reijnolts zich wel te moede gevoeld moet hebben, toen *die* man haar zijne liefde beleet!...

Zoete tooverklanken ruischen haar in het oor; langzaam en diep gaat haar adem. Een onuitsprekelijke weemoed overmeestert haar. Het oude hartstochtelijke verlangen grijpt haar aan naar dat ééne hart, dat haar zou begrijpen

en liefhebben. Voort glijdt zij op den stroom harer gedachten; zij weet zelf niet waarheen. De muziek lokt haar verder en verder - -

‘Nog een kop thee, Constance?’ klinkt het fluisterend van Theodoor's lippen; zij ziet op en bemerkt een kellner, die op hare bevelen wacht, en knikt haastig bevestigend. De betoovering der tonen is verdwenen. En nu sterft de muziek weg in zachte slotakkoorden, en men applaudisseert luide, wellicht om goed te maken dat men straks zoo babbelde.

Zij ontmoet den blik van Rudolf Reijnolts.

‘Ik geloof, dat ge genoten hebt,’ zegt zij glimlachend.

‘Ja Mevrouw,’ antwoordt hij min of meer kort; want hij is overtuigd dat die koude Mevrouw Wagenberg hem toch niet begrijpen zou, al poogde hij zijne gewaarwordingen haar te schetsen, iets, waarvan hij trouwens niet houdt.

‘Nog vermoeid van dezen morgen?’ vraagt hij na eenigen tijd, omdat het hem verveelt naar Theo en Suze te luisteren, die over Amsterdam praten.

‘Niet erg. Men wordt hier bijna niet moe, vind ik. Thuis - en we zijn daar aan wandelen gewoon, dat verzeker ik u - zijn twee uur loopen genoeg voor mij om van harte naar rust te verlangen, maar hier is het of men dubbele kracht heeft.’

‘Men geniet hier ook meer.’

‘O ja.’

Weer stilte. Er is zooveel, wat de aandacht afleidt. De keuvelende, lachende gasten, de heen- en weer dravende kellners, maar vooral dat gezicht uit de vensters over den uitgestrekten Brockentop, als in donkere lijst gevat door meer verwijderde wouden en bergen, waarboven nu de maan langzaam rijst aan den nog niet geheel verduisterden avondhemel. Constance kan niet laten er telkens naar te zien.

Nu is zij het, die het gesprek hervat.

‘Tot mijne verrassing hoorde ik straks van Mevrouw dat het uwe stemmen waren, die ons gisteravond zoo deden genieten op onze kamer. Ik hoop toch dat ge u van avond ook nog eens laat hooren?’

‘Als ik weet iemand er genoeg mede te kunnen doen, waarom niet?’ antwoordt hij eenvoudig. ‘Ik zing graag en mijne vrouw zingt veel tegenwoordig. Thuis moet ik haar wel eens dringen, maar nu heeft ze er plezier in, zoo op eens naar een piano te gaan, waar zij er een vindt, en al de gasten in de zaal te lokken door haar zang.’

Hij houdt op en ziet glimlachend naar Suze, die onbewust is van zijne opmerkzaamheid.

‘Hij heeft haar lief,’ denkt Constance en toch meent zij in dien glimlach nog iets anders dan teederheid te lezen.

‘Ze is nog een kind,’ vervolgt hij op toegeeflijken toon, en weer gaat er een warme blik naar de overzijde.

Constance slaat hem gade. Hij zelf doet denken aan een kind, vindt zij, met zijn eenvoud en openhartigheid en onverholven ingenomenheid met zijn vrouwtje, terwijl hij toch zoo mannelijk schijnt, zoo vol geestkracht en karakter....

Zijn hoofd is nu ongedekt. Er ligt iets ideaals, iets reins in dat hooge, blanke voorhoofd; Constance ziet er gaarne naar.

‘Ja, Mevrouw ziet er nog jong uit,’ stemt zij toe.

‘Nog geen drie en twintig. Ik ben haar een kruisje voor, wat mij niet weinig ontzag over haar geeft,’ vertelt hij lachend. - ‘Zie de maan daar eens prachtig boven die bergen rijzen. Ze herinnert mij het gezicht uit onze vensters thuis. Maar wat is ze, als we in de stad naar haar opzien! Een brokstuk uit een geliefde, plechtige symphonie, dat te midden van menschelijk rumoer tot ons overwaait, zou ik zeggen. De geheele symphonie is alleen buiten op de heide, in het bosch, of liefst nog hier tusschen de bergen.’

Zij ziet peinzend naar hem op; duizendmaal heeft zij hetzelfde gevoeld, maar hij geeft uitdrukking aan hare gedachten.

‘Op Woudoord is het ook mooi,’ zegt zij

na eenig zwijgen. ‘Maar 't is of men thuis niet zoo ten volle geniet als hier. Misschien is het omdat men hier zoo geheel den tijd heeft tot genieten, of omdat men tusschen de ‘*gemüthliche*’ Duitschers eerder ‘*gemüthlich*’ wordt.’

‘En ik geloof dat ieder wel eens behoefte heeft het “*gemüthliche*” dat in hem is, een uitweg te gunnen.’

‘O ja. Ik denk hier telkens: hoe hield ik het thuis toch zoo lang uit! - Hebt ge dat ook wel eens?’

‘Duizendmaal’ - en er is ingenomenheid in den blik, waarmede hij haar aanziet - ‘duizendmaal. Hoe veel eer moet *ik* dat gevoelen, die slechts huizen zie en wiens dagelijksche werkring binnen vier muren ligt.’

‘Mogelijk wel, maar de bestendige tegenwoordigheid van gasten, die op Rozenlust nooit ontbreken, heeft, geloof ik, dezelfde uitwerking als uwe huizen en muren. 's Zomers moet ik zoo onophoudelijk gastvrouw wezen, dat ik vergeet mijzelf te zijn.’

Op zijne beurt slaat hij haar gade, terwijl zij spreekt, en hij denkt welk een lief, kalm gastvrouw zij wezen zal. Welk een geheel ander soort van vrouw schijnt zij dan Suze! Hoe kan zij zoo eenvoudig zijn en toch zoo chique? Er is een volslagen afwezigheid van behaagzucht in haar geheele doen en zijn: de blankheid van dat teint is niet door *poudre-*

de-riz verhoogd; het voorhoofd wordt niet door poney-haar beschaduwd; en haar toilet is het eenvoudigste reistoilet, dat zich denken laat. Zij begint hem een geheel ander wezen te schijnen dan dien morgen op de wandeling.

‘Daarenboven zijn wij thuis wellicht te veel aan de ons omgevende schoonheid gewoon,’ gaat zij voort. ‘Hier grijpt ieder vergezicht ons onverwacht aan en ontlokt ons een kreet van verrassing. Alleen is het jammer,’ en hare stem daalt, ‘dat overal menschen zijn. Als men buiten zoo rondziet en onwillekeurig in gedachten raakt, zich verplaatst in den oertijd, toen hier nog majestueuze gletschers zich verhieven, watervallen donderden en lawinen neerploften in de dalen, dan hooren we op eens een stem, die ons van *kaffee* spreekt, of een nieuwmodische tournure dringt zich plotseling tusschen ons oog en den horizon.’

‘En dan duizelt ge van de tegenstelling niet waar?’ vraagt hij levendig. ‘Ja, ik heb het meermalen ondervonden.’

De duisternis neemt toe; tooverachtig schoon giet de maan haar goudglans uit over de sluimerende bergen.

‘Morgen om dezen tijd zijn we al ver van hier,’ zegt Constance, met weemoedigen blik naar buiten ziende.

‘En hebt ge voldoening van uwe reis? Of

vindt ge 't, zooals de meeste menschen, slechts een betrekkelijk genot?’

‘Integendeel, ik ben het geheel met George Sand eens, die zegt: “*voyager, c'est exister,*” maar het schijnt mij zoo jammer dat de herinneringen, welke men meeneemt, maar brokstukken zijn, als losse stukken van een legkaart, wanneer ik ze zoo noemen mag. Een morgen hier, een middag daar een avond ginds, en dan vele verwarde herinneringen aan rijtoeren en wandelingen. Alleen van het *Brockenhaus* en zijne omgeving zal ik een tamelijk heldere voorstelling mede naar huis brengen.’

‘Datzelfde gevoel had ik te Ilsenburg in de “*Drei rothen Forellen.*” Een prettiger hotel hebben wij nergens getroffen; ik kan het u niet genoeg aanbevelen. Die tuin met zijne klaterende fontein; dat bekoorlijke meer met zijne priëlen en berceaux aan de oevers; die vreedzame, landelijke natuur overal... En het hotel zelf was zoo vroolijk. Altijd stroomen van gasten; gezelschappen, die van den Broeken kwamen en gezelschappen, die er heen gingen; op het plein voor het huis altijd fluiten harpmuziek, dans en zang en lach,... alleraardigst! Ik herinner mij één avond,... we hadden een verre wandeling gedaan en waren moe, maar konden toch niet tot slapen besluiten. We gingen aan het open venster zitten en zagen naar buiten. Wat we zagen

en hoorden was hetzelfde, wat men in deze streken eigenlijk overal kan zien: een gebergte in de verte, een maneschijn zóó helder, dat men soms de visschen kon zien opspringen boven de kalme watervlakte; een geritsel van nachtvinders en kevers, en het nu luider, dan zachter klateren der fontein. Maar het was zoo zoel en geurig, zoo vredig en liefelijk; men voelde zich zoo anders dan gewoonlijk... Als ik dichter geweest was, had ik toen mijn meesterstuk gemaakt,' eindigt hij glimlachend.

Zij zwijgt een poos, getroffen door de levendige wijze, waarop hij vertelt, als was er iets in hem gevaren van den geest zijner vrienden in de boekenkast.

'Ik geloof dat ge denzelfden weg volgt als wij, maar in omgekeerde richting,' zegt zij eindelijk. 'Zijt ge langs de watervallen der Ilse naar den Broeken gekomen? - Zij moeten zoo bekoorlijk zijn, niet waar?... Maar wie was toch die Ilse? Men hoort hier aanhoudend spreken van Ilsenburg, Ilsenstein, de Ilse, een Ilsedal, een logement: zur Princessin Ilse... Iedere berg, iedere beek, iedere rots ontleent juist zijne grootste poëzie aan de daaraan verbonden legenden, en ik weet zoo weinig. De geheele Harz is als een half gesloten boek voor mij.'

Hare eenvoudige bekentenis dwingt hem een glimlach af.

‘Ge hadt moeten lezen over den Harz vóór uw vertrek,’ zegt hij vriendelijk. ‘Is u dat niet ingevallen? - De geschiedenis van prinses Ilse kan ik u gemakkelijk vertellen. Zij was de dochter van Koning Ilsing van het slot Ilzburg. Eens was zij met haar vader en met Ralph, haar verloofde, op de jacht, maar raakte alleen in het gebergte verdwaald, en kwam des avonds aan de poort van het geesten rijk, waar de bergkoningin heerscht. Deze ontving haar vriendelijk en voerde haar door hare woning van kristal. Het was er prachtig en de vorstin maakte haar vertrouwd met den arbeid der onderaardsche geesten, toonde haar het scheppings- en verwoestingswerk van den reuzenkoning, met wien zij in vijandschap was, en deed haar leven in een wereld van tooversprookjes en wonderen. Maar hoe heerlijk het ook bij de bergkoningin was, Ilse had heimwee naar Ridder Ralph, en eindelijk kreeg zij de afgesmeekte toestemming weer naar het zonlicht terug te keeren, op voorwaarde echter dat zij geen menschelijk wezen de geheimen der onderwereld zou openbaren. Overtrad zij dat verbod, dan zou zij sterven. - Zij keert terug. Ralph is haar trouw gebleven, maar wil weten waar zij al dien tijd geweest is. Als zij weigert, dreigt hij haar te verlaten. Zij zetten zich op het zachte mos neder. Ilse ziet hem aan met hare trouwe

oogen, bemerkt dat hij vast besloten is en vleit haar lokkig hoofd aan zijne borst. Hij slaat zijne armen om haar heen; dan begint zij zacht te vertellen, te *'plaudern'*, zooals het sprookje zegt. Zij verhaalt van het kristallen slot, van de reuzen en kobolden, van de aardmannetjes en gnomen, van al de schoone sprookjes en sagen, die zij vernam. Zij spreekt voort. De maan stijgt, de nacht komt, - nog altijd klinkt hare lieve stem Ralph in de ooren. Het is hem of hij droomt; hij sluimert in. Als hij den volgenden morgen ontwaakt, hoort hij nog dat zachte *'plaudern'*; maar als hij zich omkeert om zijne geliefde te omarmen, ziet hij in plaats van de prinses een frissche beek. Snappend en fluisterend, klaterend en ruischend dartelt het water den berg af en nog altijd klatert en snapt zij voort. Morgen zult ge haar zien, de liefelijke Ilse.'

'En nu zal ik haar duizendmaal beter begrijpen. Ik dank u.'

Welsprekender dan haar woord is de blik, dien zij naar hem opslaat, de blik uit die 'koele, klare oogen,' zooals Suze zeide. Die lichtblauwe oogen door donkere wimpers overschaduwde, nu zijn ze niet koel en klaar; nu eerst merkt hij hunne schoonheid op. En hoe kalm en trotsch en koud ze hem ook tot dusver geschenen hebben, nu tintelt er warmte

in, meer warmte dan hij ooit in Suze's blik vinden kon.

En welk een aandachtige toehoorder is zij! Honderdmaal als hij Suze iets vertelde, vooral om haar op aangename wijze te ontwikkelen (want nog niet geheel is hij genezen van den zoeten waan - o geestdriftige dwaas, die hij is! - een geheele jeugd, doorgebracht in ledigheid en ijdeltuiterij, in weinige jaren te kunnen uitwisschen), had hij haar blik zien afdwalen naar de toiletten der wandelende dames of naar de oogen der haar fixeerende heeren. Maar Constance bleef hem onbewust vast aanzien; weetgierigheid en belangstelling spraken uit iederen trek van haar verstandig gezichtje. Het is hem of het vertellen hem zelf een genot wordt, en als zij vraagt: 'Weet ge nog meer legenden uit deze streken?' verhaalt hij verder en verder; het sprookje van de Rosztrappe en de Tanzplatz, van de Teufelsbrücke en de Teufelsmühle, van alles wat zij zag en slechts ten halve begreep.

'Wat weet ge veel!' zegt zij met ongekunstelde bewondering. 'Hebt ge meer gereisd?'

'Dit is de eerste reis, die ik ooit voor mijn genoegen ondernam. Wel ben ik veel in buitenlandsche handelssteden geweest, maar daar was het altijd: werken, werken.'

'Zeker als jongmensch?' vraagt zij weer met vriendelijke belangstelling.

‘Ja, toen mijn vader, die dorpspredikant was, stierf, liet hij zijne weduwe onbemiddeld achter met zes kinderen, van wie ik de jongste was. Mijne twee oudste broers hadden een uitstekende opvoeding gehad en waren geplaatst in Amsterdam. Zooals dat meer gaat, trokken wij ook daarheen. Mijne zusters vonden er betrekkingen en huwden er later, en dank zij de opofferingen mijner beste broers kon ik de Hoogere Burgerschool bezoeken en later in het buitenland mij in zooverre bekwamen dat ik, in Holland teruggekeerd, op een handelskantoor kon geplaatst worden en mijn eigen brood verdienen.’

‘Was de handel uw ideaal?’ vraagt zij, terwijl in haar toon iets te hooren is van de minachting der aristocratie voor al wat handelt.

‘De hemel beware mij! Neen. Maar mijne broers hadden reeds meer voor mij gedaan, dan zij eigenlijk mochten. In den handel kan men reeds spoedig geld verdienen; dat legde voor mij gewicht in de schaal. - Zie de lucht weer eens betrekken. Ik vrees dat ge morgen weer teleurgesteld zult zijn.’

‘Dat zou mij spijten... - 't Is voornamelijk een gedichtje in het *Fremdenbuch*, dat mij zoo vurig doet verlangen de zon hier eens te zien opgaan. - Hebt ge 't ook wellicht gelezen?’

‘Zoover ik mij herinneren kan niet.’

‘Eerst deelt de dichter mee dat hij met een gezelschap ‘*des Tagesanbruchs harrte,*’ en zij allen bij het opgaan der zon als bezielde het ‘*Lobe den Herrn*’ aanhieven, wat een onbeschrijfelijk aangrijpenden indruk maakte. Dan volgt zijn gedichtje, waarvan ik alleen nog de vier eerste regels weet, maar die komen mij ook telkens en telkens weer in de gedachten:

Der Scherz ward still auf unseren Lippen,
 Und unser Lachen wurde stumm.
 Vergessen war der Berg, der Wald, die Klippen,
 Das ganze Land ringsum...

Reijnolts antwoordt niet terstond.

‘Toch niet *kühl bis an's Herz hinan,*’ mijmert hij. ‘Wat kan men zich toch bij een eersten indruk vergissen.’

‘O, ge moet niet heengaan zonder het *Fremdenbuch* doorbladerd te hebben,’ gaat zij levendig voort. ‘Het is een kleine wereld. Hoogst interessant, die naamtekeningen en opmerkingen en dichtregelen van allerlei bekende en beroemde personen, van Peter den Grooten af tot Heine en Göthe toe.’

‘Waarlijk! - Ook Heine wijdt een gedichtje aan Prinses Ilse. Kent ge 't?’

‘Ja. - Houdt ge van Heine?’

‘Niet onvoorwaardelijk,’ antwoordt hij somber. Want het is Heine, die zijne borst doet zwoegen en zijn hart onstuimig kloppen van

een wild, hartstochtelijk verlangen naar dat hoogste geluk, die zoetste smart, welke Suze hem niet kan schenken.

‘Wat zegt ge dat kort!’

‘Ik vind dat men hem alleen lezen moet, als niets in staat is onze vroolijke stemming te bederven. Anders gaat men al te veel met hem voelen en lijden.’

‘Misschien hebt ge gelijk,’ zegt zij zonder op te zien.

Zij begrijpt hem. Haar eigen *Buch der Lieder* ligt reeds zoo lang ongeopend op het tafeltje in haar boudoir. Er is een gevoel van pijn in haar hart om zijnentwil, want er ligt zooveel onuitgesproken leed in zijne woorden.

‘Zouden ze toch niet gelukkig zijn samen?’ vraagt zij zich weder af.

Beiden blijven eenige oogenblikken zwijgen.

‘Ik geloof dat men u komt verzoeken te zingen,’ zegt zij.

Inderdaad naderen er enkele gasten, die Suze en Reijnolts tot zingen nooden en zij stemmen gewillig toe.

Hij geleidt zijne vrouw naar de piano en verzoekt haar te beginnen met een solo. Er zijn gereede handen genoeg om de bladeren voor haar om te slaan, en hij keert naar zijne plaats terug, waar hij met zekere zenuwachtige aandacht toelustert. Constance ziet dat zij zelf door hem vergeten is.

Als Suze's stem door de zaal klinkt, zwijgt alles plotseling stil.

Das Wasser rauscht', das Wasser schwoll,
 Ein Fiseher sasz daran;
 Sah nach dem Angel ruhevoll,
 Kühl bis an's Herz hinan...

'*Merkwürdig schön. Reizend, reizend!*' klinkt het hier en daar in de zaal en Constance ziet Reijnolts' oogen schitteren.

'Hij heeft haar nog lief genoeg om gevoelig te zijn voor lof of blaam, haar geschonken,' zoo peinst zij.

Suze's stem is waarlijk vol en rein, maar ach, welk Duitsch! Naarmate zij voortzingt, merkt Constance het te meer op. Telkens dat *isch* voor *ich!*... Zou ze 't nabootsen van het dialect der Amsterdamsche café-chantantdametjes?

'Jammer dat Suus haar Duitsch zoo radbraakt,' zegt haar echtgenoot, half beschaamd, half geërgerd.

'Ik heb het niet opgemerkt,' antwoordt zij zacht.

Hij schijnt verlicht en bij de toejuichingen, die zijne vrouw straks ten deel vallen, speelt een glimlach van trots hem om de lippen.

'Ja, hij heeft haar lief,' mijmert Constance voort, 'of ten minste - hij heeft haar liefgehad en nog altijd wil zijn hart haar de oude

vergodning schenken. 't Is of hij zijn afgodsbeeld niet kan loslaten, hoezeer hij ook bemerkt moge hebben dat het zijne aanbidding nooit waardig was... Zal zij ook niet levenslang zijne vrouw zijn, levenslang de moeder van zijn kind?'

'Hoe vindt ge hare stem?'

'Prachtig!' antwoordt Constance van ganscher harte, en zij is blij dat zij het zoo van ganscher harte zeggen kan, want wat Suze's begeleiding betreft, daarop valt veel af te dingen. Nu zij zich aan de triolen van Schubert's *Ständchen* waagt, is het duidelijk dat meer toehoorders het opmerken.

'Accompagneert ge uzelf?' vraagt Theo, die Suze gevolgd is, maar nu even is teruggekomen om zich een glas bier in te schenken, terwijl Suze in hare muziek bladert.

'Neen, ik speel in het geheel niet. Mijne stem is mijn eenig instrument en mijn zang is in het geheel geen operazang. Ik zing zooals een vogel zingt, met geheel mijn hart, maar zonder kunst. Sommige stukken zijn te moeilijk voor mij, andere, wat begeleiding betreft, te zwaar voor Suus. Zij is door Moeder Natuur bedeed met een uitstekend gehoor. Zing haar iets voor en zij doet het u terstond na, maar dat gaat met de piano niet zoo gemakkelijk. Ze heeft nooit kunnen - of willen - doordringen in de geheimen van zes-

tienden en twee en dertigsten, ziet de rustteekens over het hoofd,... in één woord, ze houdt niet van moeite. Zoo is zij nu eenmaal,' voegt hij er vergoelijkend bij.

‘Als zij eens les nam?’ werpt Theo op.

Reijnolts schudt het hoofd.

‘t Zou niets helpen. Ze heeft degelijk onderwijs gehad en ze is even ver gebleven als ze was. Lessen hebben nooit eenige uitwerking op haar gehad. Ik heb haar les gegeven in het schaatsenrijden; dat moest in schemerdonker gebeuren op een slotje! 't Gaf niets. Hare zusters en ik hebben haar in de geheimen van het quadrille-spel willen inwijden: ze viel er bij in slaap. En zoo gaat het met alles.’

En hij lacht, als vindt hij zijne vrouw zeer origineel, en de anderen lachen mede.

‘Zij kan u toch zeker zeer goed begeleiden?’ vraagt Theo.

‘Betrekkelijk. Zij houdt er niet van in den geest der stukken door te dringen en dan is het gevaarlijk zich te wagen aan muziek als bij voorbeeld: *Die Grenadiere*, of *Erlkönig*, welke juist tot mijne lievelingsstukken behooren.’

‘Constance speelt uitmuntend,’ zegt Theo. ‘Zoudt gij Mijnheer niet eens willen begeleiden, vrouwtje?’ en dan voegt hij zich weer bij de groep, die Suze omringt.

Constance ziet naar Reijnolts op.

‘Ik ken uwe opvatting niet,’ zegt zij aarzelend, ‘en vrees u evenmin te zullen voldoen als Mevrouw.’

‘Wilt ge 't niet eens beproeven? Ik heb groote verwachting van uwe opvatting.’

‘Waarom?’ vraagt zij met ongeveinsde verwondering, die hem bewijst hoe weinig zij zich hare waarde bewust is.

‘Omdat ik reeds weet dat gij diep gevoelen kunt,’ antwoordt hij eenvoudig.

Zij zwijgt een oogenblik, blijkbaar in tweestrijd.

‘Maar tot een goed samenspel is het een vereischte dat onze opvatting dezelfde is...’

‘Ik geloof, dat zij dezelfde zal zijn, Mevrouw.’

Hunne blikken ontmoeten elkander; de zijne zoo ernstig en rustig, de hare open en vrij, rein en ongekunsteld.

Nu wenkt Suze en zij staan op.

‘Mevrouw Wagenberg wil eens beproeven mij met “*Erlkönig*” te helpen,’ fluistert Reijnolts.

‘Als ge 't goedvindt,’ voegt Constance er haastig bij.

‘O, graag!’ klinkt het een weinig scherp van Suze's lippen, en zij staat snel van de tabouret op.

Reeds na de eerste akkoorden heerscht een

diepe stilte in de zaal. Arme Suze! Zelfs zij hoort het onderscheid tusschen haar zielloos getinkel, dat slechts verschoond werd ter wille harer betooverende stem, en deze gevoelvolle, bijna plechtige muziek, die tot luisteren *dwingt*. En dan valt ook Reijnolts' stem in, of neen, zij valt niet in; zij begint bijna onmerkbaar mede te zingen, als ware zij een toon der piano.

Als de laatste klanken wegsterven, volgt geen luidruchtig applaus. Zóó geheel is men onder den indruk van het gehoorde, dat nog gedurende eenige oogenblikken een diepe stilte blijft heerschen. Dan verdringt men zich om hen en men vraagt om meer; zij stemmen gaarne toe: zelf genieten zij.

Intusschen wordt het laat; de avondmaaltijd staat gereed. Constance staat op en schikt Suze's muziek bijeen. Welk een zonderling mengsel merkt ze er in op; café-chantantliedjes vormen er schering en inslag, slechts afgewisseld door een algemeen bekende operaaria of iets als: '*Ob ich dich liebe,*' of '*Der Tyroler und sein Kind.*'

Reijnolts komt haar helpen.

't Is mij behoefte u te danken; ik zal u voortaan missen bij mijn zang,' zegt hij zacht.

'Ge zult u daarin moeten schikken,' antwoordt zij, schijnbaar opgewekt. 'Wij zullen elkaar niet licht weer ontmoeten.'

Hij bindt de muziek bijeen. Als hij gereed is, ziet hij haar in het gelaat.

‘Gij soupeert op uwe kamer, geloof ik. Suze houdt er van beneden te blijven.... Dank ook voor uw hoogst aangenaam gezelschap van dezen avond. Morgen zien wij elkaar op den *Rundschau-Thurm*, niet waar? - Goedennacht!’

Hij steekt haar zijne hand toe en zij legt de hare daarin.

‘Goeden nacht!’

Zonderling, het is of zij elkaar zoo geheel, geheel begrijpen en verstaan; dat zeggen die oogen, welke een seconde in elkaar staren.... Dan gaat zij met Theo heen.

‘Wat stemt haar zoo weemoedig gelukkig? Wat is het toch, dat haar telkens vergeten doet naar Theo te luisteren? Wat doet haar straks nog zoo langen tijd waken, als het *Brockenhaus* reeds in diepe rust ligt? - - Zij vraagt het zich niet af: zij is het zich nauwelijks bewust.

Het is de lang verwachte, lang afgebeden liefde, die eindelijk intocht viert in haar hart. Maar zij weet het niet, zij weet het niet!

En de heksen schaterlachen.

Vaarwel!

Ik heb in het geheel geen lust woord te houden,' denkt Theo knorrig, als hij tegen zonsopgang gewekt is.

De regen klettert tegen de vensters, 't Is wel een losse bui, maar een zonsopgang zal er toch zeker niet te genieten zijn. Zal hij den kellner met een boodschap naar Reijnolts' kamer zenden?...

Maar deze moest hem eens van luiheid of gemakzucht verdenken... Hij staat zuchtend op.

'Slaapt ge, vrouwtje?'

Zij slaapt vast na haar lang waken. Pas zijn herhaald roepen wekt haar.

'Ge vindt immers goed dat ik alleen ga? Het regent zoo.'

'Dat spijt mij,' antwoordt zij, terstond helder wakker. 'Ik heb er mij zoo op verheugd.... Misschien is het tòch mooi. Ge weet dat men soms over een wolkenlaag heen ziet.'

'Maar 't is noodweer, lieve. Ik twijfel zelf

of ik gaan zal.' Hij koestert een flauwe hoop dat zij 't hem zal ontraden.

't Is immers afspraak,' werpt zij tegen, als maakt dit allen twijfel onmogelijk. 'De Reijnoltsen zullen er zeker zijn, hij ten minste. - Ik zal in ieder geval opstaan; dan kan ik met u ontbijten.'

Hij gaat met loome schreden. Alles rust nog in huis; slechts een slaperige kellner is bezig vuur aan te maken. Theo bestelt hem een ontbijt en treedt naar buiten.

Een koude wind blaast hem in het gelaat en doet hem huiverend zijne schreden versnellen naar den *Rundschau-Thurm*, waarvan hij langzaam de zestig treden bestijgt. Met iedere trede klimt ook zijne kwade luim.

'Goede hemel, als men eenmaal goed zit of ligt, waarom blijft men dan niet waar men is?' denkt hij boven komend. 'Wat plaagt men zichzelf toch op reis! - Goeden morgen! Al present?'

'Ja, goeden morgen. En Mevrouw heeft er maar van afgezien, zooals ik merk. Nu, Suze was ook niet te bewegen. - Indrukwekkend, niet waar, al is het geen zonsopgang?'

Theo ziet rond. Indrukwekkend is het ongetwijfeld, dat gewemel en gerol en gewentel der wolken, maar hij geeft er niets om.

'Ja, 't is mooi, maar laten we nu maar gaan.'

Reijnolts lacht van ganscher harte.

‘Dus komt ge eigenlijk alleen hier om te zeggen dat ge liefst zoo spoedig mogelijk weer heengaat! Nu, ik ga mede. Ik ben hier al een half uur: als men eens iets ongewoons kan zien, moet men toch ook gaan kijken,’ en nogmaals lacht hij.

‘Maar dit gezicht laat mij koud,’ bromt Theo.

‘In dubbele beteekenis, geloof ik. Wat ziet ge er koud uit, kerel! - Ik mag het wel waardeeren dat ge woord gehouden hebt.’

Reijnolts heeft een gulle vroolijkheid over zich, de opgeruimdheid van den man, die des levens ernstige zijde geenszins voorbijziet, maar het leven neemt, zooals het is; een vroolijkheid, die zich ook telkens zonder terughouding lucht geeft.

‘Ge zijt misschien van taaier constructie dan ik. Iets moois zien is heel aardig, mits op mijn gemak, hoor! - Hebt ge al ontbeten?’

‘Neen.’

‘Ontbijt dan met ons. Ik heb het al besteld en Constance zou ook gereed zijn.’

‘Gaarne.’

Zij wacht hen reeds in de ledige *Gastzimmer*. Hun tafeltje staat daar alleen gedekt, maar daarom niet minder aantrekkelijk.

‘Suze is niet zoo dapper als gij,’ zegt Reijnolts na hartelijken morgengroet. ‘Zij slaapt ongetwijfeld nog den slaap des rechtvaardigen.’

‘Zij heeft groot gelijk,’ bromt Theo. ‘Ge ziet: wij zijn de eenige gekken van morgen.’

Hij is kluchtig in zijn toorn en weer klinkt Reijnolts' welluidende lach.

‘Ziedaar, man,’ zegt Constance, medelachend, terwijl zij hem van een smakelijk ontbijt voorziet, ‘dat zal u goeddoen. - En dus geen zonsopgang?’

‘t Was de oude geschiedenis, Mevrouw. Geen zonsopgang, maar niettemin indrukwekkend schoon. Een gezicht dat men nooit vergeet en ook niet licht weerziet. Overal een golvende nevelzee en daarin wolken, die zich tot torens opstapelen en dan zich naar de dalen wentelen; wolken, die op den Broeken aanstormen en hem als het ware belegeren; wolken boven en beneden; overal grauw schemerlicht, behalve in het Oosten, waar eenige lichtstrepen verraden dat daar de zon opgaat. Doe nu maar afstand van uwe illusie, Mevrouw; ik moet ook de hoop opgeven het Brockenspook te zien. Ik meende dat zulk nevelspel dikwerf waar te nemen viel, maar gisteren hoorde ik dat het slechts hoogstens om de twee maanden zich vertoont.’

‘Hebt ge geen lust met ons de terugreis te doen?’ vraagt Theo naïef. ‘Ge zijt zulk aangenaam gezelschap. Geef den *Unter-Hars* er aan.’

Constance ziet in spanning naar Reijnolts op. Hoe stelt zijn antwoord haar teleur!

‘Uw verzoek is zeker zeer vleidend,’ luidt het, ‘maar ik kan er moeilijk in toestemmen. Wij komen hier niet licht weer en uit Holland naar den Harz reizen, en terugkeeren zonder de *Bosstrappe* en het *Bodenthal* gezien te hebben, dat zou toch wat erg zijn.’

Zoo praten en schertsen zij een tijdlang voort, tot Constance en Theo weer naar boven gaan om te pakken en Reijnolts alleen laten.

Het is onrustig binnen in hem. Hij staat op en wandelt met groote schreden de zaal op en neer, en als er logés binnenkomen, gaat hij naar buiten.

Waarom denkt hij voortdurend aan Constance's vertrek?... Hij bewondert haar, zegt hij tot zichzelf, die kalme, teedere Mevrouw Wagenberg; zij trekt hem aan. Hij bewondert hare fijne trekken, hare slanke meisjesgestalte, hare waardigheid, haar eenvoud. Hij luisterde gaarne naar hare zachte, melodieuze stem....

Maar er is iets, wat op smart gelijkt in zijne borst. Ach, hoe snel hecht het hart zich toch! Straks gaan ze heen en hij ziet hen nimmer weer. Dwaas, die hij is! Hoeveel leed heeft dat warme hart hem reeds bezorgd!

Klokke tien komt het rijtuig voor en dat zelfde dwaze hart begint onrustig te kloppen bij het geluid der wielen.

Hij heeft zoeven met Suze afscheid van hen genomen, een zeer gewoon, wellevend

afscheid, met kalm, schoon welgemeend handdrukken en schertsend woordenspel, zooals de Hollander gewoon is zijne vrienden vaarwel te zeggen. Wat drijft hem dan nu weer naar buiten?

Constance merkt hem op onder de velen, die haar zien vertrekken en een laatst '*Lebe wohl!*' toeroepen. Zij zien elkaar aan, telkens weer, gelijk menschen doen, die elkaar genegen zijn, rustig, onbevangen, welwillend.

De koetsier beklimt den bok. Het *Kammermädchen* reikt Constance den gebruikelijken *Brockenstrausz* over met een vriendelijk '*Auf Wiederseh'n!*'

'*Wir kommen bald zurück!*' roept Theo den *Brockenwirth* toe, die op den drempel staat te wuiven.

De zweep klapt.

Nog eenmaal ontmoeten twee paar oogen elkander, één hoffelijken afscheidsgroet, - ach, zoo weinig zeggend! - en het rijtuig rolt voort.

'*Und wir nicht!*' zegt Suze binnensmonds in antwoord op Theo's laatste woorden. 'Hoe laat vertrekken wij, Rudolf? Ik zal den hemel danken, als wij ook van dien vervelenden Broeken wegrijden. Hebt ge al in het *Fremdenbuch* geschreven over dat afschuwelijke weer?'

'Neen.'

‘Vergeet het vooral niet. Zie het nu eens regenen. Maar in de dalen zal het wel mooi weer zijn.’

Pauze.

‘Wat zijt ge stil! Is de rekening u tegengevallen?’ spot zij.

‘Neen.... Ge moet nog ontbijten, niet waar? Ik ga nog eens in het *Fremdenbuch* bladeren en kom aanstonds bij u.’

Hij gaat, doch schoon de inhoud hem boeit, dwalen zijne gedachten verre. Nu eens leest hij eenige regelen, dan weer staart hij over het boek heen.

.... ‘Zij kunnen Schierke nog niet bereikt hebben, maar zijn nog op den bergweg.... Straks ziet ze de watervallen der Ilse, minstens een uur lang. Of zij dan nog eens aan mij denken zal?.... Dan komen zij te Ilsenburg in de ‘*rothen Forellen.*’ - Ik wou dat ik Wagenberg's verzoek wat langer overwogen had. Dan reed ik nu met hen mede. Wat gaat er boven aangenaam gezelschap!.... Hier is het ongeloofelijk vervelend, nu ze weg zijn.... Of zij nog een enkele maal aan mij denken zal, aan onze gesprekken en onze muziek?’

Ja, zij denkt nog aan hem, niet ‘een enkele maal,’ maar telkens, telkens weer. Zij denkt aan hem, zoolang het *Brockenhaus* nog in het gezicht is, en weder op den weg naar Schierke, als zij de hoogte voorbijrijden, waar zij hem

gisteren het eerst ontmoette..... Gisteren pas?... 't Is haar alsof zij een *vriend* heeft vaarwel gezegd.

‘Thé, wat stemt een afscheid altijd weemoedig! 't Is of ik dit alles reeds heb liefgekregen.’

‘Nu, wij zullen het volgend jaar hier weer eens een bezoek gaan brengen, beste, en dan wat langer in den *Unter-Harz*. Reijnolts zeide dat wij dien veel te haastig waren doorgevlogen.’

‘Als men het zoo voor de laatste maal voorbijrijdt,’ zegt zii peinzend, ‘is 't of alles u nog een vaarwel toeknikt.’

‘Hebt ge geen slaap?’

‘Neen, maar gij zeker wel. Ge hebt u zoo vroeg vermoeid. Ga in dat hoekje wat slapen, het zal u goeddoen.’

‘Vindt ge 't niet vervelend?’

‘Wel neen, er is zooveel te zien.’

Hij geeft gaarne toe en terwijl hij rustig slaapt, kijkt zij naar buiten.

‘Vaarwel, kleine Ilse,’ fluistert zij, als zij de bekoorlijke watervallen der Ilse voorbijrijden, die door den gevallen regen sterker en wilder bruisen dan gewoonlijk, en weer ziet zij die ernstige oogen op zich gevestigd en hoort zij die zachte, welluidende stem. O, hoeveel weemoed wekt het scheiden toch!

Zij behoort tot de vrouwen, die zóó zeker

van zichzelf zijn en iedere gedachte zelfs aan schending der huwelijksrouw zóó diep beneden zich achten, dat niets in staat is haar het geloof aan zichzelf te ontnemen; zelfs geen angstige twijfel verontrust haar.

Zij laat het hoofd in de hand zinken, die op het portier leunt, en weer dwalen hare gedachten terug naar het *Brockenhaus*.

.... - Zij zouden ook heden vertrekken, maar zij wilden het *Schneeloch* nog gaan zien. Vol verwachting over zijne verdere reis heeft hij Constance Wagenberg waarschijnlijk reeds vergeten.... Hij zal de *Rosstrappe* zien en de *Baumannshöhle*, de oude sloten, de ruïnen, smeltovens en molens, alles wat als een dooreengeworpen schilderijenverzameling in hare herinnering leeft.... Als hij toevallig ook eens de reis van de andere zijde begonnen was en zij te zamen hadden kunnen reizen! Welk een genot in gezelschap van iemand als hij!... Hoe anders dan Theo! Daar ligt hij, rustig sluimerend, bleek, vermoeid, weinig aantrekkelijk.... Maar zoo goed, zoo goedig! Zij beiden hebben nog nooit woorden gehad zooals Reijnolts en zijne vrouw. Blijkbaar waren zij niet gelukkig met elkaar, die twee...

‘Slaapt ge ook?’ vraagt Theo ontwakend.

‘Neen, man, ik keek naar buiten en... ik dacht over die Reijnoltsen. Hij beviel mij zoo goed.’

‘En zij?’

‘Zij?.... Zij scheen mij het tegenovergestelde van hem.’

‘*Les extrêmes se touchent,*’ merkt Theo met zeker gewicht op.

‘Ja.... Vondt ge niet dat zij soms wat ver ging, vooral in tegenwoordigheid van anderen? Zoals gisteren, bij voorbeeld, toen we over die villa spraken.’

‘Hij had nogal geduld, hoor!’

‘Meer zelfbedwang, geloof ik, - en meer genegenheid,’ antwoordt zij peinzend.

‘Misschien wel. Maar laten we liever eens rondzien. Wat gaat het ons eigenlijk aan of zij veel van elkaar hielden of niet? Ik geloof dat ge er veel over denkt.

Gisteravond zijt ge er over begonnen, van morgen bij het pakken, en nu alweer.’

‘Waarlijk?’ vraagt zij, geheel onbevangen. ‘Zij interesseeren mij ook bijzonder.’

‘We zien hen nooit terug. Misschien lezen we over een poos in de courant dat zij weer een kleintje hebben of dat zij een van beiden gestorven zijn en dat is dan alles.’

Nu antwoordt zij niet en zij roert het onderwerp ook niet meer aan. Maar bij alles, wat zij ziet, bij iedere vraag, die haar naar de lippen rijst, mist zij hem. En straks als zij in de ‘*Drei rothen Forellen*’ zijn aangekomen, verzoekt zij Theo aan den waard een kamer

te vragen, die op den tuin uitziet, en als haar wensch vervuld is, blijft zij lang, lang aan het venster staan en luistert naar het plassen der fontein, dat haar welbekend en dierbaar voorkomt.

Man en vrouw.

In de benedensuite van een fraai huis te Amsterdam ziet het er recht gezellig en behaaglijk uit. De gasgaard verspreidt in vereeniging met de lichtkroon boven de tafel een aangename warmte; de voet zinkt weg in mollig tapijt; kostbare schilderijen versieren de wanden. De voorbijgangers, die even een blik naar binnen werpen, terwijl een dienstbode de zware venstergordijnen dichthaalt, krijgen een indruk van weelde en comfort.

In de achterkamer zitten Mijnheer en Mevrouw nog aan tafel. Zooeven is de 'juf' opgestaan; kleine Annie heeft Papa en Mama goeden nacht gekust, en juf noch Annie worden dien avond meer gezien.

'Recht gemakkelijk!' vindt Suze.

Juf mag boven haar eigen naaiwerk doen of brieven schrijven of romans lezen, alles wat zij wil; alleen op die voorwaarde heeft

Reijnolts zijne vrouw toegestaan, dat zij den ganschen avond uit de huiskamer verbannen zou zijn.

Suze schelt en gaat met haar man naar het andere vertrek, waar keur van tijdschriften op de tafel liggen en het zilveren theeservies de binnenkomenden behaaglijk tegenblinkt.

Reijnolts grijpt de *Revue des Deux Mondes* en is er spoedig geheel in verdiept.

Suze... ja, wat doet zij eigenlijk? - Zij drentelt wat heen en weer, slaat een blik in een portretalbum, verschikt iets aan de kleinoodiën op de étagère, ziet een paar maal naar haar man en het boek in zijne hand, en neemt dan, blijkbaar ten einde raad, het Humoristisch Album op, waarvan zij de platen bekijkt.

De tijd is voorbij, toen Reijnolts die kamer intrad, zich vergenoegd in een fauteuil vlijde, nu het eene dan het andere onderwerp aanroerde en met welbehagen zijn vrouwtje gadesloeg: - den avond doorbrengend 'al pratend, al vrijend en al muziekmakend,' zooals hij eens gezegd had. Het praten was het eerst opgegeven, toen het vrijen, en nu, sedert hunne reis door den Harz is het of zij ook het ware genoegen niet meer vinden in hunne muziek.

'Ik wou dat er iemand kwam!' denkt Suze, en geraakt tot de ontdekking dat zij zich doodelijk verveelt.

‘Praat eens wat,’ zegt ze eindelijk. ‘Ge zijt niet heel beleefd.’

Hij legt terstond het tijdschrift neer.

‘Ge hebt gelijk,’ antwoordt hij verstrooid, nog half met zijne gedachten bij het gelezene. ‘Hebt gij geen lust tot lezen?’

‘O hemel neen.’

Hij zucht onhoorbaar en slaat een verlangenden blik naar de Revue.

‘Hebt ge dat Feuilleton in de Nieuwe Rotterdammer al uit?’

‘Neen, hoever hebt ge 't mij voorgelezen?’

‘Vrijdag het laatst De nommers van Zaterdag en Zondag liggen daar nog. Och, houd er u zoolang mede bezig, dan lees ik even dit artikel uit. Het is zoo interessant. Ik ben aanstonds tot uwe beschikking.’

Zij neemt onwillig de courant op.

‘Iederen avond alleen,’ mikt zij in stilte, ‘en dan op Zondagavond nog lezen!’ maar zij bedenkt niet dat het ook bijna alleen de Zondagavond is, die hem tijd gunt eens recht op zijn gemak de tijdschriften door te zien.

Weer stoort zij hem.

‘Daar hebt ge 't nu!’ roept zij uit, hem met den vinger een advertentie aanwijzend. ‘Luister maar. ‘Villa Heidepark te Woudoord, te koop of te huur, riant gelegen, dicht aan den straatweg, met oranjerie en koetshuis, omgeven van een tuin groot twee...’

Hier hapert zij even bij de voor haar duistere letters H. A.

‘Hectaren?’ vraagt hij.

‘Ja, hectaren. Acht kamers, waarvan twee en suite, keuken, kelder, zolder, veranda aan de voorzijde en verder van alle gemakken voorzien.’ - Wat kunnen we meer verlangen! Doe 't nu toch! Als ge 't nu niet doet, zal een ander het doen. 't Is nu Februari en tot 1 Mei of 1 Juni heeft Vermeulen tijd genoeg om naar een anderen compagnon uit te zien.’

‘Nauwelijks een half jaar in de vennootschap en nu reeds uittreden!’ zegt hij spottend.

‘Welnu, ge zijt toch vrij.’

‘In dat opzicht niet. Mijne verplichtingen als vennoot nog niet eens in aanmerking genomen, ben ik als fatsoenlijk man niet vrij Vermeulen in den steek te laten.’

‘O, dat malle fatsoen!’ antwoordt zij minachtend. ‘Zeg veel liever dat ge 't hier te prettig vindt met dat vergaderingetje spelen voor dit en voor dat, en dat beursloopen en al dat andere...’

Zij wordt onbillijk, maar dat bedenkt zij niet. ‘Al dat andere’ zou ze eigenlijk niet in woorden kunnen brengen, want heel veel uitspanning heeft hij niet; maar als zij boos is, wil ze hem grieven, hoe dan ook, en zooveel als zijne toegevendheid haar slechts veroorlooft.

Hij is driftiger van natuur, doch beschikt over meer zelfbeheersching.

‘Maar vrouw,’ zegt hij met stijgende ontevredenheid, ‘er is immers een gedeelte van ons kapitaal in de zaak gestoken en.... och, ge hebt geen verstand van dergelijke dingen. Ik bid u, laat het nu voor het laatst zijn geweest dat ge er over begonnen zijt. Over tien of vijftien jaar zal ik er misschien eens over gaan denken. Ik ben jong, 't is nog werktijd voor mij. Ik zou sterven van verveling.’

‘Maar denk ook eens aan een ander. Ik sterf iederen dag van verveling.’

Hij antwoordt niet. Eens heeft hij haar met de woorden van Jean Paul gezegd dat een moeder, die zich vervelen kan, verachtelijk is. Daarenboven haat hij dat haspelen en kibbelen, hetwelk hij dagelijks met een gevoel van wanhoop ontvlucht, terwijl zij er daarentegen een zeker vermaak in scheidt.

‘Ook eens aan een ander denken,’ dat verwijt heeft hij niet verdiend. Wanneer denkt hij aan zichzelf! Zij vergeet dat hij haar nog dagelijks duizend kleine teederheden bewijst, hoffelijke oplettendheden, die haar het leven veraangenamen, en welke zij zich, als spraken zij vanzelf, genadig laat welgevallen. Zelfs ziet zij niet graag dat hij Annie tot een voorwerp van even groote zorg maakt; dat hij het opmerkt als de thee voor de juf vergeten wordt,

of dat het hem hindert, als zijne vrouw hem aan tafel vóór haar presenteert. Zijn warm hart doet hem voor anderen denken en gevoelen, maar zij begrijpt dat niet. Zij vindt het niet meer dan natuurlijk dat hij haar een shawl omhangt, als het koel wordt, of hare parapluie draagt, als die haar lastig is, ofschoon zij zeer goed weet dat vele echtgenooten volslagen onverschillig zijn omtrent den warmtegraad en de vermoeidheid hunner gaden; en zij zou zeer verbaasd zijn, als iemand haar overtuigde dat haar man nog in ernst iets anders zou kunnen beminnen dan haar fraai gezichtje en bevallig lichaam.

Zij heeft hem de courant overgereikt en ziet dat hij de advertentie blijft lezen en herlezen; alle hoop is dus wellicht nog niet verloren. Zij zwijgt een poos, triumfeerend bij zichzelf zeggend dat zij met iedere seconde grond wint. Maar hij denkt er slechts over de villa voor de zomermaanden te *huren*, en is bezig het voor en tegen kalm te overwegen. Het tegen heeft nog de overhand.

‘t Zou u zelf niet eens bevallen,’ begint hij weer. ‘Als geboren Amsterdamsche houdt ge van stadsrumoer en veel passage en’....

‘Passage is er genoeg en alles *chic*. Wat kan er nu heerlijker zijn dan zoo onder een veranda te zitten, dicht aan den straatweer. - dat staat er immers? - en dan al die equi-

pages te zien en die wandelaars! Ieder kent u op zoo'n dorp; ieder groet u. Hier verzinkt men in het niet.'

Hij fronst onbewust de wenkbrauwen. Ja, hij weet dat zij graag gegroet wordt. Weer blijft het stil.

'Of die Wagenbergs er nog wonen?' vraagt zij eindelijk. 'Dat zou wel aardig zijn. We waren dan dadelijk in de eerste kringen. Zij woonden immers te Woudoord?'

'Ja, zij woonden te Woudoord. - 's Winters zoudt ge weer in Amsterdam willen zijn, denk ik?'

'Natuurlijk, dat doet iedereen.'

'Maar dat is een kostbare wijze van leven... Van op reis gaan kan dan geen sprake zijn.'

'O, daar geef ik niet om, en men leeft buiten heel goedkoop.'

'Dwaasheid. Dat is niet "buiten." Zoo'n dorp is als een badplaats. Ieder tracht er den ander te overvleugelen.'

'Des te beter,' vindt Suze opgewonden. 'Laten we dan voor dezen zomer het genot eens hebben daar alle anderen te overvleugelen, die deftige Mevrouw Wagenberg ook. Toe, ik heb zoo weinig plezier in mijn leven.'

Ondanks al hun strijden woont er steeds nog iets in zijn hart, wat op liefde gelijkt. Niet de vrouw tegenover hem bemint hij, wier nietigheid, volslagen karakterloosheid, wier

onvatbaarheid voor liefde zelfs hem nu volkomen bekend zijn, maar de vrouw, die hij eens als meisje liefhad met geheel zijne ziel.

‘Maar kind,’ antwoordt hij zachter, ‘ge begrijpt toch wel dat, als we er heengaan, *ons* koetshuis gesloten zal blijven, al reed ook iedereen er met een vierspan.’

‘In vredesnaam!’ geeft zij toe, ‘maar ik zou er toch wel heen willen.’ Want zij heeft zich nu eenmaal over het bewonen eener villa de meest ongerijmde denkbeelden in het hoofd gehaald.

‘Wat heeft men hier nu aan zijn leven!’ herhaalt zij met een droeven zucht. ‘Het is altijd hetzelfde. Daar zou alles nieuw voor ons zijn.’

Hij slaat haar gade, terwijl zij theeschenkt. Schoonheid is een valstrik voor het hart, en Suze behoort tot de bevoorrechte vrouwen, die in haar huwelijk steeds nog tijd en middelen behielden om de haar geschonken bevalligheid op het voordeeligt te doen uitkomen.

Ook nu weer gevoelt Reijnolts zich aangenaam getroffen bij het beschouwen van dat aardige kopje, dat gevulde figuurtje, die smaakvolle kleeding.

Is het waar dat zij weinig genot in haar leven heeft? - Soms verwijt hij zich dit zelf en soms daarentegen komt het denkbeeld hem bespottelijk voor.

‘Als ge maar wat meer genot vindt in Annie, vrouw.’

Dit is een onderwerp, reeds zoo dikwerf tusschen hen besproken, dat Suze er nauwelijks op antwoordt.

‘Och, zoo ben ik nu eenmaal,’ zegt zij ongeduldig.

Ja, zoo is zij nu eenmaal, en het zou niet in haar hoofdje opkomen naar verbetering te streven. Die woorden werpt ze hem maar al te dikwerf tegen en zij doet het met zekere zelfingenomenheid. O, hoe doen ze hem gevoelen dat zij hem niet bemint, zelfs nooit bemind *heeft*. Zij heeft nooit iets bemind dan zichzelf, niet uit geslepen, berekenend egoïsme, maar uit domheid. Zij behoort tot de vrouwen, die, als kind vertroeteld, weinig begrijpend van wat haar omgeeft en er ook niet nieuwsgierig naar, nimmer zichzelf een baan breken, maar zich geheel overgeven aan de omstandigheden; en toch behept met een soort van domme eigenzinnigheid, die zij haar *wil* noemen.

Hij heeft dat alles reeds lang begrepen met het koel redeneerend opmerkingsvermogen, dat eerst na de wittebroodsweken ontwaakt; doch ondanks dat besef, - neen, juist *door* dat besef - bedwingt hij dikwerf zijn opkomenden toorn en bezweert hij zijne wilde drift, en dan is hij zacht en toegevend voor

haar als voor een kind of onnoozele. *Hij* heeft gedwaald toen hij haar vroeg haar leven aan het zijne te verbinden; *zij* mag voor die dwaling niet boeten. Maar diep gevoelt hij de leemte, die zij nooit zal kunnen aanvullen.

De domme man is altijd dom; de domme vrouw kan listig zijn.

‘Annie zou er zooveel plezier hebben,’ klinkt het zacht van achter het theeblad.

Het is de laatste harer pijlen en ditmaal treft ze hem midden in het hart. Toch ook om harentwil, om haar eens recht ‘plezier in haar leven’ te doen hebben, stemt hij eindelijk toe.

‘Nu, ik wil het wel voor één zomer huren.’

‘Voor één zomer huren!’ herhaalt zij teleurgesteld. ‘Ze hebben allemaal een villa in eigendom.’

‘Wel mogelijk, maar *wij* zullen er een huren,’ antwoordt hij met die koele beslistheid, welke hij slechts zelden in zijn toon legt, maar die haar dan ook des te duidelijker doet gevoelen dat er een wil is, onwrikbaarder dan de hare.

‘En gij?’ vraagt zij na eenig zwijgen. ‘Hoe doet *gij* dan?’

‘Ik kom dan des Zondags natuurlijk en in de week zoo dikwijls ik maar kan. ‘t Is een klein uurtje sporen.... Ik snak naar buiten.’

Geen oogenblik denkt zij er over na welk

een vervelend, eentonig leven dit voor hem zijn zal. Zij ziet zichzelf onder die veranda zitten, 'dicht aan den straatweg,' in een sierlijken schommelstoel, met een boek in de hand, nu en dan de groeten beantwoordend van de voorbijrijdende 'chic.' Wat zal er gezegd worden over dat mooie jonge vrouwtje, dat bijna altijd door haar man alleengelaten wordt?....

Daaraan denkt zij en hare oogen schitteren onder de neergeslagen wimpers. Zij moet nieuwe toiletten aanschaffen,.... o, nu verveelt zij zich niet meer.

'Schrijf maar dadelijk,' dringt zij hem, een zilveren inktkoker van den schoorsteenmantel nemend en hem hare bijna geheel ongebruikte schrijfportefeuille voorleggend. 'Hier is alles in. Als nu maar geen ander ons is voor geweest; het is de courant van Vrijdag al.'

'Ik zal schrijven dat ik het kom zien,' zegt hij kalm, als man van zaken.

'Die Mijnheer Wagenberg riep er toch over,' werpt Suze tegen, wie alle uitstel en onzekerheid onaangenaam zijn.

'Zoo? - Maar ik zie graag uit eigen oogen. Gelukt het trouwens te Woudoord niet, dan zijn er immers meer dergelijke dorpen. Zeist, Baarn, Hilversum,.... keus te over.'

Maar terwijl hij schrijft, rijst er een schoon,

nadenkend, edel gezichtje voor hem op, waaraan hij maanden lang met zonderlinge ontroering en weemoedige teederheid heeft teruggedacht;.... ja, hij zou toch ook het liefst naar Woudoord gaan.

Koboldenspel.

Constance staat aan het venster en ziet naar de vallende sneeuwvlokken.

De slanke berken van Rozenlust, de beuken van den straatweg en ginds, de dikstammige kastanjes van Heidepark zijn alle aan ééne zijde wit, want de wind heeft den ganschen dag fel uit het Oosten geblazen, de sneeuw voor zich uit drijvend; maar nu is alles stil, en langzaam, droomerig zweven de vlokken naar de aarde om onhoorbaar neer te zinken op het sneeuwtapijt, dat den grond dekt. Nu en dan schudden de heesters hun donzigen last af en richten de gekromde takken weer op. De diepe, ernstige stilte in de natuur wordt slechts een enkele maal afgebroken door het belgerinkel van een voorbijsnellend rijtuig. Om de wielen blijft de sneeuw kleven en draait lustig mede rond.

Ook binnen is het stil. Nu en dan zakt een blok op den haard wat dieper en veroorzaakt

een licht geruisen; de pendule tikt rustig voort; zoo even heeft zij vier heldere slagen doen hooren. De geur van hyacinthen en rozen vervult de kamer, opstijgend uit de sierlijke vazen, die Theo iederen dag voor zijn vrouwtje vullen doet tegen hoogen prijs; - zulke kleine oplettendheden vormen het geluk van zijn leven.

Hij is nu naar de sociëteit, des winters de eenige uitspanning op Woudoord. Als zijne gezondheid hem het stadsleven niet verbood, zou hij de wintermaanden liever in de stad doorbrengen. Nu en dan spreekt hij er over - want hij verveelt zich soms in deze sombere dagen, nu de meeste villa's gesloten zijn, - ze een volgend jaar in Italië te gaan doorbrengen. Zijne zwakke borst *vereischi* wel zulk een reis niet, maar de Hollandsche winter brengt voor Theodoor Wagenberg toch altijd hoest en huiverigheid en verdriet mede. Constance laat hem begaan: er is helaas! niets, wat hen aan huis bindt, en zij vindthet overal schoon in die verre, vreemde streken.

Weer klinken er bellen, eerst onduidelijk en dof, dan nader, altijd nader. Eindelijk is het rijtuig vlak voor Rozenlust;... het houdt stil voor het hek. - - He, wie met dit weer een bezoek zou komen brengen?

Zij treedt niet haastig voor den spiegel, zooals Suze zou doen, noch heeft iets op te

ruimen of te verbergen. Zij blijft kalm naar buiten zien, nieuwsgierig welke harer vriendinnen haar dit eenzaam uurtje nog komt verkorten, en gereed tot een vriendelijken welkomstgroet door het venster.

Maar de bezoeker stelt haar teleur. Zij kent hem niet, dien heer in zijne pelsjas...

Hij komt het hek door en nadert over het pad, dien morgen door den huisknecht in de sneeuw geveegd. - - Ja, toch, zij kent hem; zij herkent hem aan zijn krachtigen gang en kloeke gestalte, en met hem verrijst het *Brockenhaus* voor hare verbeelding, met zijn achtergrond van bergtoppen en rotsblokken en dennen.

Een zonderlinge, weemoedige blijdschap trilt haar door de ziel. Zij is blijde en toch verschrikt, en zij verwondert er zich over; maar zij begrijpt dat gevoel te weinig om een poging te doen tot zelfbedwang, en zij treedt hem met zekere opgewondenheid te gemoet.

‘Wat ben ik blij u te zien!’

Hare hand rust in de zijne; hij houdt die gedurende eenige seconden vast, haar ernstig, vol toegenegenheid, in de oogen starend. Hij kent haar reeds genoeg om te weten dat zij *zulk* een welkomstgroet niet huichelen kan, en met dat bewustzijn klonk die groet hem onbeschrijfelijk zoet in de ooren.

‘Dus behoef ik mij niet te verontschuldigen

over mijne onverwachte komst?’ vraagt hij glimlachend.

‘Zeker niet. Maak het u eerst gemakkelijk en vertel mij dan de aanleiding. Wagenberg is naar de sociëteit, maar ik zal hem dadelijk laten roepen,’ en reeds slaat zij de hand aan de schel.

‘Doe dat niet. Ik heb nu maar een oogenblik tijd en kom liever straks terug. Ik ben gekomen om de villa Heidepark te huren. De zaakgelastigde van den eigenaar weet reeds van mijne komst, maar ik wilde liever eerst nog eens van terzijde inlichtingen winnen. Is u ook iets ten gunste of ten nadeele van het huis bekend?’

‘Uiterlijk kunt ge 't reeds zelf beoordeelen,’ antwoordt zij, naar de overzijde van den straatweg wijzend, en zij treden te zamen aan het venster.

Zij zijn volkomen onbevangen tegenover elkaar, de onbevangenheid van het rein geweten.

‘Wij waren zeer bevriend met deneigenaar, toen die er nog woonde; huis en tuin zijn mij volkomen bekend en ik durf u verzekeren dat zij u bevallen zullen.’

Hoe gelukkig is zij! Hare vrooHjkheid is nooit uitgelaten, hare stem altijd zacht, bijna weemoedig, haar glimlach kalm, soms droefgeestig. Nu gloeien die wangen, nu schitteren die koele oogen, nu tintelt levenslust in ieder

harer bewegingen.... Zij heeft dikwerf aan hem gedacht, maar zonder hoop op wederzien; - en nu zal hij hier wonen, tegenover haar, en zij zal nogmaals, maar nu een geheelen zomer lang, het genot smaken zijner tegenwoordigheid. Zij zal dikwerf met hem van gedachten kunnen wisselen, doordringen in zijn gemoedsleven!... En als hij Theo's vriend wordt, zal dan haar man ook niet misschien wat degelijker en ernstiger worden?

De kobolden, kleine heksenboden, die ginds tusschen de bergen zich nestelden in het hart van het overmoedige menschenkind, dat hunne macht dorst tarten, zijn nu druk in de weer.

Hij ziet haar met welgevallen aan, terwijl zij voortkeuvelt over Heidepark. Zóó schoon kwam ze hem ginds niet voor als hier in haar weelderig salon, in haar rijk met donker fluweel afgezet grijs kleedje, een hoogen plooi kraag rondom den blanken hals. en gouden armbanden om de slanke polsen. Het schemert reeds, en zooals ze daar zit, met de losse bevalligheid der aanzienlijke vrouw neergezonken in een lagen fauteuil, terwijl de rosse gloed van het haardvuur flikkert in de juweelen aan hare vingers en blosjes toovert op haar gelaat, kan hij den blik niet van haar wenden. Hoe warm heeft ze hem ontvangen, hoe aangenaam is haar toon, zoo geheel verschillend van de afgemeten deftigheid van andere dames.

mes. Het is hem zoo wèl in hare tegenwoordigheid. Hij geeft zich geheel over aan het behaaglijk gevoel een welkome gast te zijn, en langer dan hij voornemens was, blijft hij toeven.

‘Maar ik vergeet waarlijk nog te vragen hoe uw vrouwtje 't maakt?’ valt Constance zichzelf plotseling, verontschuldigend, in de rede.

De glimlach wijkt van zijn gelaat, zooals de zon van een landschap.

‘Goed, dank u.’

‘En uwe kleine Annie?’

De zon komt weer van achter de wolken.

‘Zie zelf maar,’ zegt hij, zijne portefeuille openend en haar met vaderlijken trots een kinderportret voorhoudend.

‘Allerliefst!’ vindt Constance.

Dan blijft ze het kind beschouwen, een bekoorlijk schepseltje, met groote, donkere oogen en het golvend haar van den vader, maar jammerlijk uitgedost in een chaos van borduursels en strikken, zooals burgerlijke moeders gewoon zijn de mollige leden harer jonge kinderen aan het oog te onttrekken, om vooral het fraaie jurkje en de kostbare ceintuur nauwkeurig te doen photographeeren.

- - En dus is dit zijn kind? - - Zij slaat het lang gade, zonderling bewogen.

‘Zij moet dikwijls bij mij komen,’ zegt zij, als zij het portret teruggeeft. ‘Ik houd zooveel

van kleine meisjes. - En hebt ge u nog goed geamuseerd op uwe verdere reis?’

‘Zeker,’ doch zijn toon drukt het tegendeel uit, ‘het was zeer interessant. Toch is mijne aangenaamste herinnering van die reis het *Brockenhans* gebleven.’

Haar stijgt een blos naar de wangen; hoe verheugt het haar dat hij haar blijkbaar ook zoo genegen is, - misschien zelfs zijne vriendschap schenken wil.... Het schijnt haar een onderscheiding, een eer, waarnaar zij streven moet.

Zoo keuvelen zij voort. Enger, steeds enger trekken de kobolden den tooverkring om hem heen.

Eindelijk drijft Constance hem zelf tot heengaan.

‘Maar nu moet ge gaan, wilt ge nog bij daglicht alles zien. Wagenberg zal dadelijk hier zijn en dan kunnen wij te zamen dineeren. Ge blijft toch?’

‘Nee, vergeef mij, ik vertrek weer met den trein van 6.20. Ik word om acht uur op het kantoor verwacht. Het rijtuig zal mij klokke zes hier weer afhalen.’

‘Maar dan moet ge u haasten, 't Is reeds vijf geslagen.’

‘Inderdaad?’ vraagt hij ongeloovig, maar een blik op zijn horloge, dat hij twijfelend met de pendule vergelijkt, bewijst hem de waarheid harer woorden.

‘Uw gezelschap heeft mij den tijd dan wel kort doen vallen,’ zegt hij, met de ongedwongen galanterie van den man van goeden huize. ‘Adieu, tot straks dan.’

Zij staat bij den haard en ziet hem vandaar na, als hij over het sneeuwpad gaat. Zij gevoelt zich zonderling opgewekt, opgewonden bijna, een geheel nieuw gevoel voor haar; maar zij blijft roerloos staan, en staart in de vlammen met groote, droomende oogen..... Zij droomt den gevaarlijken droom van *vriendschap* tusschen een gehuwd man en een gehuwde vrouw, zooals alleen het reinste vrouwenhart zich die droomen kan.

Dan - als valt haar iets in - staat zij haastig op en schelt. Binnen weinige oogenblikken is de tafel gedekt en reppen zich in het verborgen vele handen om het middagmaal vroeger dan gewoonlijk gereed te hebben.

Daar is Theo. Zij deelt hem het nieuws mede en hij snelt terstond heen om Keijnolts tot blijven te nooden.

Met zekere spanning ziet zij hen samen terugkeeren, want wat is gezelliger in de lange winterdagen dan het middagmaal, als een gast mede aanzit; het middagmaal met den knappenden haard en de schitterende gaskroon; de wijn tintelend in de glazen, de spijsen zoo geurig, de eetlust zoo gezond, het gesprek zoo opgewekt. In den winter is

een gast een verkwikking op Rozenlust.... O, zij hoopt vurig dat hij blijven zal!

En met haar liefsten glimlach noodt zij hem.

‘Kom, ge hebt nog bijna een half uur tijd. Gebruik spoedig nog wat. Ge moet hongerig zijn na een reis in zulk weer.’

En hij stemt toe. Niet omdat hij bezwijkt voor de verzoeking dier uitlokkend aangerechte tafel, maar omdat hij onbewust toegeeft aan de bekoring van dien teederen glimlach, dien warmen blik.

Als het rijtuig voorkomt, gaat hij heen.

De kobolden gaan met hem mede. Zij tooveren hem onophoudelijk dat lieve gelaat voor oogen, dat onschuldige voorhoofd, die reine oogen, die slanke gestalte. Zij doen hem nog eens. en nog eens die melodieuze stem hooren. Zij schilderen hem Suze's gebreken met schelle kleuren.

Terwijl de trein stampet en schudt en met hem voortvliegt, trekken zij zijn hart terug naar die villa in de sneeuw, waar *zij* woont.... En eer hij zijne woning heeft bereikt, zijn ze hem schaterlachend ontvlucht, hem achterlatend, het hoofd in de handen, de ziel vol weemoed..... In *zijn* hart is de dwaling geweken.

In verzoeking.

Het is een liefelijke Junidag en het is Zondag. Woudoord draagt zijn zomerfeestdos. De villa's wedijveren in sierlijkheid en pracht te midden harer omgeving van groen en bloemen, en de straatweg is vol van equipages en wandelaars.

Onder de veranda van hare woning vangt Suze de zoozeer begeerde groeten en buigingen op. Ditmaal gelden zij ook Mevrouw Wagenberg, die, gelijk dikwerf gebeurt, met Theo den Zondag op Heidepark doorbrengt.

Het dunne weefsel der vluchtige kennismaking, op het *Brockenhaus* gevlochten, is in deze zes weken tot een hechten band geworden. Geen wonder trouwens, want drie van het viertal hebben er hun uiterste best toe gedaan. Theo vindt zijne nieuwe kennissen 'allerprettigste lui;' Suze amuseert hem en hij dweept met Reijnolts, van wien hij gaarne met zekeren trots spreekt als van zijn vriend.

Voor Suze is de gemeenzame omgang met de Wagenbergs een aangename afleiding in het buitenleven, dat zij nogal eentonig vindt, en Constance droomt nog steeds haar schoonen droom, dien zij iederen Zondag meer verwezenlijkt ziet; iederen Zondag ook alleen, want op de werkdagen wordt Reijnolts niet te Woudoord gezien.

De heeren zijn op des gastheers voorstel een der beroemde Woudoordsche bosschen ingewandeld en de dames genieten hare limonade onder de koele veranda. De laatsten zijn in druk gesprek; Suze ten minste spreekt met vuur en Constance bewijst haar de beleefdheid een aandachtig toehoorder te zijn.

‘Is het niet vreeselijk zooveel schandalen als men tegenwoordig hoort?’ zegt Suze vertrouwelijk, na er verscheidene in kleuren en geuren te hebben opgedischt. In ‘Amsterdam, ten minste..... En Rudolf beweert dat ons land nog heilig is op dat punt in vergelijking met andere landen. Hij is heel streng in zulke dingen, hoor!’ voegt zij er bij met dat geheimzinnig ontzag, hetwelk sommige vrouwen voor hare echtgenooten koesteren, als deze in alle opzichten boven haar staan.

‘Het schijnt mij in den man altijd nog meer te veroordeelen dan in de vrouw!’ merkt Constance zacht op.

‘Precies wat Rudolf zegt. En hij zegt dat

het veelal komt doordat de meisjes tegenwoordig maar ja zeggen, als ze gevraagd worden, uit vrees anders ongetrouwd te zullen blijven,' gaat Suze voort, die, als zij niet onbeduidend is, slechts de gedachten van haar man weergeeft. 'En dat vind ik ook wel. Als gij eens zelf hadt mogen kiezen, hadt ge misschien Wagenberg ook genomen, want ge zijt nu eenmaal gelukkig met elkaar; dat weet iedereen, al zegt Rudolf dat ge niet by elkaar behoort. Maar wat mij betreft, ik geloof bepaald dat ik nooit over Rudolf zou gedacht hebben.'

'Maar Suze!' roept Constance uit, nog meer verbaasd over de domme openhartigheid harer gastvrouw dan over hare mededeelingen.

'Neen, ze vonden hem wel allemaal heel knap en hij had ook een nette betrekking, maar hij was toch in 't geheel niet iemand voor mij. Ik heb ook nooit kunnen begrijpen wat hij eigenlijk in mij vond.'

Zij glimlacht bescheiden, als verwacht zij dat Constance haar aan haar mooi gezichtje herinneren zal, maar deze zwijgt. Zij denkt er aan hoe Rudolf trap voor trap van de hoogte zijner illusiën moet zijn getuimeld, en haar hart bloedt om zijnentwil.

'En ik geloof dat hij nog altijd even verliefd is,' herneemt Suze, geheel verdiept in beschouwingen over de heerlijkheid van haar

eigen persoon. ‘Ja, hij is wel eens driftig en soms is hij heel boos, maar daar geef ik niet om.’

Welk een kleinood schijnt Reijnolts' liefde aan het jonge vrouwtje, dat daar zwijgend zit en luistert, gedachteloos woelend met de blanke vingers in de kanten van haar zijden kleed. En Suze acht zich zóó zeker van zijn hart, dat zij voor zijn toorn onverschillig is en over zijne drift de schouders ophaalt! Zij zegt het ten minste, en Constance gelooft haar, zelf te weinig aan veinzen gewoon om het in anderen te onderstellen.

‘Dat is onvoorzichtig van u,’ antwoordt zij met hare kalme oprechtheid. ‘Ge moet niet spelen met het hart van uw man.’

‘O,’ zegt Suze overmoedig, ‘hij wordt van zelf weer goed. En er zijn toch zooveel dames, die hem naloopen, omdat hij zoo knap is. Ge weet niet, hoeveel getrouwde dames hem het hof maken,’ en zij lacht luid met den hatelijken lach van het leedvermaak.

‘Maar ge moet eens opletten,’ gaat zij met voldoening voort, ‘hoe zacht en toegevend hij tegenwoordig voor mij is. Dat komt zeker doordat hij mij nu zoo weinig ziet.’

‘Misschien wel.’

Constance slaat peinzend hare gastvrouw gade, die, het hoofd geleund op de achterwaarts gekrulde rugleuning van haar tuin-

stoel, recht op haar gemak naar boven ligt te kijken, naar het groen der kastanjes en het blauw der lucht. Hoe vurig heeft zij gewenscht die beiden weer tot elkander te brengen, hoe ijverig heeft zij haar best er voor gedaan! Geen gelegenheid heeft zij laten voorbijgaan om op Suze's goede eigenschappen in Reijnolts' tegenwoordigheid het volle licht te doen vallen, en Suze's hart ernstiger te nijgen tot den man, dien zij toebehoort. Maar nu krijgt zij er een flauw bewustzijn van dat zij evengoed kon trachten bloemen te zaaien op een rotsblok, als liefde te wekken in dat voor teedere aandoeningen onontvankelijke vrouwenhart.

Ja, ook zij heeft verandering opgemerkt in Reijnolts' toon tegenover zijne vrouw. Geen meerdere warmte echter; slechts iets lijdzaams en berustends, alsof hij eindelijk den strijd moede was en zich geheel van haar zou afwenden, zoo zij niet zijne wettige vrouw en de moeder van zijn kind was. Trouwens, over het algemeen schijnt hij haar geheel anders dan de levenslustige, hoewel dan ook ernstige man, die haar op het *Brockenhaus* sprookjes verhaalde en haar dezen winter bezocht. De koele, droefgeestige uitdrukking, die vroeger slechts nu en dan over zijn schoon gelaat gleed, heeft er zich nu woning gemaakt, en zijn lach klinkt soms zeer gedwongen. Ook

die kleine aanvallen van verliefdheid, waarvan Constance zoo gaarne getuige was, zijn geheel verdwenen. En Suze schijnt niets daarvan te bemerken. Met een dommen glimlach spreekt zij over hem, zooals een huishoudster tot hare vriendinnen zou spreken over haar heer. Hier is vertrouwelijkheid noch vertrouwen. Geen vroolijke gemeenzaamheid, geen innigheid, die, hoe ook verborgen, om alle hoekjes gluurt; geen onwrikbaar verbond, gelijk zij zoo dikwerf tusschen andere echtgenooten heeft opgemerkt en waarin iedere derde staat als vreemdeling. In ieder huwelijk is een achtergrond met tooneelen van jonge liefde: eerste ontmoetingen, teedere verklaringen, smartelijke scheidingen. Ongetwijfeld is die ook hier, maar dat verleden schijnt geen invloed meer te oefenen op hun huwelijksgeluk; blijkbaar is het voor hen voorbij, als een afgesloten tijdperk van dwaasheid.

‘Hoe hebt ge Reijnolts leeren kennen, Suze?’

‘Wel, hij liep altijd in Artis, als ik er was,’ antwoordt Suze, die, evenals alle vrouwen, graag verhaalt van die dagen harer jeugd, toen zij ‘begeerd’ werd. ‘Hij was erg verliefd, dat zag ik wel, maar ik vond hem zoo..... ik was een beetje bang voor hem. Niet meer toen we geëngageerd waren, hemel neen, toen was hij als een kind, maar vóór dien tijd, toen ik hem alleen maar tegenkwam en hij

me zoo aankeek.... Toen hij mij vroeg, verzocht ik bedenktijd.'

'Waarom?' vraagt Constance glimlachend. 'Men weet toch wel of men een man liefheeft of niet!' en zij denkt in stilte dat, als zij toen in Suze's plaats geweest was, zij zich veel te gelukkig zou gevoeld hebben om te aarzelen.

'Dat zegt Rudolf ook, maar ik weet het niet, hoor! Ik durfde geen ja zeggen en neen zeggen wou ik evenmin. Het staat toch ook altijd beter niet zoo dadelijk toe te happen. Maar neem mij niet kwalijk dat ik u even alleen laat. Ik ben aanstonds terug.'

Suze is huisvrouw met hart en ziel, en nu het etensuur nadert, verlangt zij een wakend oog te houden in keuken en eetkamer.

Constance ziet haar peinzend na en zucht. Neen, die vrouw en die man zullen elkaar nooit verstaan. Is het deze overtuiging wellicht, welke Reijnolts in den laatsten tijd zoo neerdrukt? Wordt de keten, die hem aan Suze kluistert, hem te zwaar?.... Hoe gelukkig dat hij ten minste een kind heeft!

Daar is zij, het aanvallig schepseltje, in haar wit jurkje met rood. Veel te veel rood, vindt Constance, maar Suze houdt van rood, en draagt zelf een rooden hoed. Annie ontsnapt aan de hand van de juf, met wie zij gewandeld heeft, en springt op Constance's schoot met alle verachting van de plooisels en bor-

duursels, om wier wille zij uit wandelen gezonden werd.

Constance stoeit en schertst met de kleine, tot ze er warm van is, en zij is blijde als Annie plotseling wegsnelt in de armen van Papa, die onbemerkt met Theo is genaderd.

‘Ik begin waarlijk te gelooven dat “Tante” haar bijna even lief is als Papa, Mevrouw,’ zegt Reijnolts, haar aanziende met dien weemoedig teederen glimlach, welken zij zoo gaarne op zich gevestigd ziet.

‘En Suze dan?’ vraagt Theo dom.

‘Mama staat, vrees ik, in den derden rang,’ antwoordt Reijnolts somber.

‘In den tweeden,’ verbetert Constance. ‘Bij kinderen van Annie's leeftijd is Papa altijd nog N°. 1. - En waar hebt ge Mijnheer wel heengesleept, Thé? Gij dacht er zeker niet aan dat zijn vrouwtje maar ééns in de week het genot heeft van zijn gezelschap en hier naar hem zat uit te zien.’

‘Wel,’ roept Theo uit, ‘Reijnolts zelf heeft maar steeds verder gewild, nu eens: “dien heuvel nog eens op,” dan weer: “die laan nog eens uit,” en zoo ging het voort.’

Reijnolts' gelaat wordt door een lichten blos overtogen, en hij keert zich haastig om naar een bloeienden jasmijnstruik, die naast de veranda zijne bedwelmende geuren verspreidt, en breekt voor Annie de schoonste takken.

Zal Constance hem niet onwillevend vinden, nu Theo zoo duidelijk verraadt dat haar gastheer zoo weinig prijs stelt op haar gezelschap? - Toch komt geen enkel woord van verontschuldiging hem over de lippen.

‘Ik was doodop,’ gaat Theo voort, en zijn warm gezicht bevestigt de waarheid zijner bewering. ‘Op mijn woord, ik kon niet meer. Nu blijven we dan ook het overige van den dag eens rustig in de schaduw van uwe kastanjes, niet waar? Als ge weer lust hebt vóór het eten uit te gaan, zal ik liever laten inspennen, hoor, dan kunnen de dames ook mee. - Wat is 't hier lekker!’

Er komt bezoek en het gesprek blijft algemeen, ook aan tafel en aan de thee, waardoor het minder in het oog valt dat Constance stil is. Zij denkt er over waarom Reijnolts altijd, zoodra hij in vuur geraakt, - en dat gebeurt niet zelden, want er zijn veel zaken, waarin hij een levendig belang stelt, - den blik telkens naar haar wendt, als was *zij* alleen in staat hem geheel te verstaan. Hij is er geheel onbewust van, daarvan is zij zeker, maar anderen bemerken het zeer goed. Theo heeft er haar onlangs een losse opmerking over gemaakt, en dien morgen, toen Reijnolts ene zijner eigenaardige denkbeelden uitsprak, dat door ieder ongerijmd werd verklaard, en zij met geestdrift en overtuiging zich aan zijne

zijde schaarde, heeft de dame, die Suze bezocht, lachend gezegd: ‘Gij beiden zijt zielverwanten, geloof ik.’ Zij vond dat toen zeer onaangenaam, omdat Reijnolts een koel, scherp antwoord gaf, dat stilte veroorzaakte, maar zelf heeft zij de waarheid dier woorden gevoeld. ‘Dat zegt Rudolf ook.’ Hoe dikwerf hoort zij het uit Suze's mond en het kan haar zoo zonderling ontroeren. Ook zijne vrouw dus neemt dag aan dag gelijkheid waar tusschen hun beider gedachten. En hij?.... O, zij hoopt dat het niet weer ter sprake zal komen. Het maakt haar gedwongen tegenover hem, vindt zij.

Theo wekt haar uit hare afgetrokkenheid, door over muziek maken te spreken, doch Constance maakt er zich haastig van af. Ja, ze hebben iederen Zondag nog gemusiceerd, Reijnolts en zij, en het is een waar genot voor haar geweest; maar de gedachte is haar onverdraaglijk dat zij zich langzamerhand geheel dringt in de plaats, die Suze rechtmatig toekomt, en het schijnt haar onedel Suze's spel telkens weer door het hare in de schaduw te stellen.

‘Laat Suus ons liever eens een van hare aardige walsen laten hooren,’ stelt zij voor, maar Suze weigert kortaf en zegt dat zij een wandeling in den tuin veel prettiger vindt.

Die gezamenlijke wandeling is reeds ge-

woonte geworden, evenals het reeds vanzelf schijnt te spreken dat Suze Theo's aangeboden arm neemt en Reijnolts Constance begeleidt. Constance verheugt er zich altijd den ganschen dag op; want hij kan zoo heerlijk met haar loopen praten, vindt zij.

En even vurig als zij naar dat samenzijn haakt, evenzeer ziet hij er tegen op. De vrees zijn geheim te verraden aan deze vrouw, die hij met geheel zijne ziel bemint, kwelt hem aanhoudend in hare nabijheid. Duizendmaal stelt hij zich voor hoe die heldere oogen zich verachtend op hem zouden vestigen en die trotsche mond zich zou krullen, als hij haar vergunde een blik in zijn hart te slaan. Of misschien ook zou ze in tranen uitbarsten, want zij stelt hem hoog, en het valt zoo zwaar onzen afgod van zijn voetstuk te zien vallen. Hij weet het, zij heeft hem lief met die meest gehate soort van liefde in het oog van den man, die bemint: de vriendschap. Zij zelf noemt soms dat woord op schuchtere wijze, als is zij er niet geheel zeker van dat hij haar ook zijne vriendschap waardig acht!... Ach God!

Theo en Suze gaan vooruit.

Suze houdt er van een weinig te coquetteeren. 't Is juist het aardige van het buitenleven, vindt zij, dat men elkaar wat opwinden moet, om niet al te zeer een slachtoffer van

landelijke verveling te worden; en Theo laat haar begaan, te veel door Constance's oogen ziende om zich door Mevrouw Keijnolts geheel te laten inpakken, en juist genoeg om haar toch genegen te zijn. Ontegenzeglijk doet Suze haar best hem het hoofd op hol te brengen. Zij vindt smaak in hem en toont hem zulks op ondubbelzinnige wijze. Zij zou 't alleraardigst vinden, als ze hem tot een kleine onvoorzichtigheid brengen kon, of wel hem geheel in de war maken. Zelf geheel zonder hartstocht, zou zij zich nooit laten medesleepen; alleen de diepgevoelende mensch is tot dergelijke dwaasheden in staat. Maar Suze Reijnolts zou 't een alleramusantste afleiding vinden in het eentonige dorpsleven, als zij een man eerst eens recht wanhopig maken kon en aan hare voeten doen kruipen, om dan glimlachend op hem neer te zien, en hem, altijd opnieuw lokkend, te ontvluchten. Het is haar thuis niet ingevallen dat het op een dorp ook regenen kan, en voor de verveling, die haar op regendagen kwelt, acht zij zulk vermaak een geschikte schadeloosstelling.

Reijnolts biedt Constance nooit den arm; zij loopen eenvoudig naast elkaar voort en volgen onwillekeurig waar het andere paartje hen verkiest voor te gaan.

Heden spreekt hij gedurende de eerste oogenblikken niet, en Constance ziet verwonderd

naar hem op. Hij is doorgaans zoo spraakzaam op deze wandeling; maar nu zijn zijne lippen vast opeengedrukt; de rimpel tusschen zijne wenkbrauwen is zeer diep en geeft een uitdrukking van kommer aan zijn gelaat.

‘Waaraan denkt ge?’ vraagt zij deelnemend.

Doch als de woorden over hare lippen zijn, wenscht zij reeds ze te kunnen terugroepen; want welke smart kan hem neerdrücken dan die over zijn mislukt huwelijksleven, en zij verlangt niet dat hij haar zulk leed klagen zal.

Neen, hij vernedert haar niet tot vertrouwde van zijne huiselijke onaangenaamheden. Hij ziet op; zijn gelaat ontspant zich.

‘Vergeef mij,’ zegt hij haastig, als verschrikt. ‘Ik wist niet dat ik in gedachten was. Ik was niet heel beleefd.’

Er is nimmer eenig spoor van gemeenzaamheid in haar toon of bewegingen, als zij zich met hem onderhoudt, en schoon zij nu lachend den vinger tegen hem opheft, is het toch met die mengeling van genegenheid en beschroomdheid, welke haar in zijne oogen altijd zoo groote bekoorlijkheid schenkt.

‘Foei, ge zijt verstrooid in den laatsten tijd, niet opgewekt en levenslustig. Dat komt natuurlijk door die warme stad. Ge moest u hier veel meer komen verkwikken. - Vindt ge niet dat de tuin is vooruitgegaan door die buien van de laatste dagen? Na een week

afwezigheid moet het u wel in het oog vallen.’

‘Ja, 't is hier heerlijk Die Zondagen zijn mij een waar genot. Den ganschen morgen heb ik hier al gedwaald en wat getuinierd, misschien tot ergernis van den tuinman, maar daaraan moet hij maar gewennen. Trouwens, ik geloof dat zijn tuinmanshart meer voor de oranjerie klopt dan voor al het andere samen, en de oranjerie laat ik ongemoeid. 't Is er prachtig, dat is zeker, maar ik ben liever hier onder den wijden hemel. Ge moest mij zoo 's morgens eens bezig zien met spade en hark; ge zoudt mij niet kennen,’ zegt hij vroolijk.

‘Dat uw tuin van twee zijden wordt ingesloten door het bosch, maakt haar ook nog stiller en bekoorlijker, vind ik. Jammer dat de trein er zoo rakelings langsgaat. - O, wat staan uwe rozen al prachtig! Mag ik er een hebben?’

‘Dat geluid van den trein was van morgen het eenige, wat de plechtige stilte nu en dan afbrak, toen Annie geroepen was om aangekleed te worden,’ herneemt hij, terwijl hij een fraaien rozentak voor haar afsnijdt. - ‘Zijt ge wel eens op Zondagmorgen alleen buiten geweest?’

‘Zeker. - Wat is dan alles anders dan gewoonlijk, niet waar? Zoo plechtig en stil.....’

‘Van morgen hadt ge mij, den deftigen Co. van de firma Vermeulen,’ vertelt hij met een

genoeglijken glimlach, ‘kunnen zien, liggende zoo lang als hij was in het warme gras, luisterend naar het geritsel der insecten in de lange halmen, naar het gonzen der bijen, en naar het suizen van den wind in de hooge boomen,..... naar al die geluiden, welke eigenlijk de stilte vergrooten. Men moet een week lang in het stadsrumoer geleefd hebben, om die vredige kalmte recht te kunnen waardeeren.’

‘Neen, daarin vergist ge u. 't Is lang geleden dat ik dagen aaneen het stadsrumoer hoorde en toch zou ik u nauwkeurig uwe gewaarwordingen kunnen schetsen, geloof ik, als ik de mijne maar onder woorden brengen kon. Maar die gave mis ik, helaas! Alleen weet ik dat de slotsom van mijn denken in zulke oogenblikken is, dat ik niet meer verlang terug te keeren in het menschengewoel, dat neertrekt en verlaagt, terwijl deze omgeving het hart reinigt.’

Zij spreekt eenvoudig en natuurlijk, maar met dien eigenaardigen ernst, welken hij zoo gaarne in haar toon hoort, en die hem de beste waarborg is dat ieder woord haar uit het hart welt.

‘Ja,’ zegt hij kort, als gevoelt hij zich getroffen, en dan ziet hij haar plotseling recht in het gelaat.

‘Hoe kunt. *gij* zoo spreken?’ vraagt hij. ‘Wat ge menschengewoel noemt is voor u een bekoorlijke woning, een.... beste man,

en overal achting en genegenheid; dat is wat men gewoonlijk *geluk* noemt.’

Zij spreekt hem niet tegen, noch denkt er zelfs aan dat zij hem zou kunnen zeggen hoeveel aan dat geluk ontbreekt. Zij meent dat hij zijn eigen lot bij het hare vergelijkt en overweegt haar antwoord.

‘En voor u is het een bekoorlijke woning, een allerliefst vrouwtje en een kind nog daarenboven, terwijl de achting en genegenheid ook u nergens ontbreken,’ en nu lacht zij vroolijk. ‘Ge ziet: we zijn pessimisten. We moesten ons schamen. - Hoor, komt daar de trein niet?’

‘Ja, zullen we eens zien?’

Zij slaan een zijpad in, dat naar het ijzeren punthek voert, hetwelk den tuin omgeeft. Suze en Theo staan ginds ook het brieschend monster af te wachten.

Daar is het gevaarte reeds en vliegt hen met duizelingwekkende vaart voorbij. Onwillekeurig treedt Constance een schrede terug en bij die beweging ontglipt de roos aan hare hand.

‘Juist op een der rails,’ zegt Reijnolts lachend, terwijl de wielen de bloem grijpen en vernielen. ‘Zie eens wat er van uwe arme roos is overgebleven.... Wat daaronder komt is verloren. Ik weet niet,’ gaat hij nadenkend voort, ‘welke dichter die wielen vergeleken heeft bij

het groote rad van het Noodlot, gevoelloos voortrollend, bestuurd door een onzichtbare hand, en wat zich verzetten wil, meedoogenloos verpletterend.'

Zij antwoordt niet terstond, doch denkt over de vergelijking na.

'Schijnt het Noodlot u altijd zoo wreed, als de dichter het wil doen voorkomen, en acht ge verzet zoo onmogelijk?'

'Zeker,' zegt hij somber. 'Gij niet?'

'Ik weet het niet. Ik geloof dat de mensch zijn geluk grootendeels zelf in handen heeft.'

'Dikwerf, dat stem ik u toe, maar niet altijd.'

'Wat noemt ge Noodlot?' vraagt zij met peinzenden blik voor zich uit starend.

Een smartelijke, liefdevolle glimlach glijdt over zijn gelaat, terwijl hij even van ter zijde naar haar ziet.

'Misschien kunt ge 't in uw eigen leven niet ontdekken.... Maar er worden ook droeviger levensgeschiedenissen afgespeeld. Bij voorbeeld: hoeveel jonge mannen en meisjes ontmoeten, beminnen en huwen elkaar, om straks te ontdekken dat zij elkaar op allerlei wijzen teleurstellen. Het Noodlot voerde hen tot elkaar. En hoe dikwerf gebeurt het dat een vrouw, die vrij gelukkig aan de zijde van haar man door het leven ging, op eens een anderen ontmoet, die haar alles, ook zichzelf

doet vergeten. 't Is weer het Noodlot, dat ingrijpt in haar leven.'

'Ja,' antwoordt zij zacht, 'maar die vrouw had het toch zelf in hare macht of die man haar ten vloek worden zou dan wel haar slechts tot proefsteen dienen van hare wilskracht en zelf beheersching.'

Hij antwoordt niet, maar vraagt zich af in hoeverre zij zelf staande zou blijven in zulk een strijd.

'Het eerste geval is ernstiger, dunkt mij,' gaat zij rustig voort. 'Er zijn veel rampzalige huwelijken, onherroepelijk rampzalig. Maar ik heb wel eens gedacht dat er minder zijn zouden, als man en vrouw zich meer herinnerden wat zij voor de wet beloofden elkaar te zullen zijn. Het huwelijksformulier is iets, wat zij met zekere nieuwsgierigheid hooren voorlezen, en zij leggen door hun hoofdknik de belofte af, omdat zulks nu eenmaal gewoonte is; maar eer het rijtuig weer voor hunne woning stilhoudt, zijn zij huwelijksformulier en belofte al vergeten of schertsen er over. De vrouw beloofde "getrouwheid, hulp en bijstand, en gehoorzaamheid." Als dat alles in den ruimsten zin wordt nagekomen, is er dan nog wel voor ernstige oneenigheid te vreezen? - Hij.... wat beloofde hij? Ik weet het niet goed meer.'

Hij lacht.

'Ik zie wel dat ge Wagenberg niet dikwijls

aan zijn woord houdt, Mevrouw. - En zou dat ook wel baten?' vervolgt hij ernstiger. 'De liefde komt en gaat, gaat en komt, spottend met alle beloften en wetten. Oordeelt ge niet een weinig eenzijdig? Wie gelukkig gehuwd is zooals gij' - hij werpt een vluchtigen blik op haar gelaat en ziet (waarom verblijdt dit hem?) een lichten blos hare wangen kleuren - 'kan er zich geen denkbeeld van vormen hoe een man en een vrouw, die nooit door het huwelijk vereenigd hadden moeten worden, dagelijks in botsing komen in woorden, gewoonten, neigingen, in *alles*. Ge noemt daar: getrouwheid, hulp en bijstand, en gehoorzaamheid; maar ge vergeet dat een vrouw dat alles nakomen en toch haar man, willens of onwillens, het leven ondraaglijk maken kan. Iedere dag is lang en *gij* kunt niet weten hoe veel gemakkelijker het is één groote daad van zelfopoffering te volbrengen dan den ganschen langen dag zichzelf te beheerschen bij duizend nietigheden.'

Er glijdt een weemoedige trek over haar gelaat, dien hij niet ziet. Ach, hoe goed weet zij het....

Hij heeft haar gelukkig genoemd. - Waarom hindert haar dat toch zoo? Waarom gevoelt zij iets als schaamte, omdat hij gelooft in haar huwelijksgeluk met een man als Theodoor Wagenberg? Het was haar veel aangenamer

dien middag van Suze te hooren: ‘Rudolf zegt dat ge niet bij elkaar behoort.’

‘Zoudt ge 't bosch nog wel ingaan, Suze?’ roept Reijnolts zijne vrouw toe, als hij ziet dat zij de klink oplicht van het hek, dat toegang geeft tot het bosch.

‘Waarom niet?’

Ja, waarom niet. Hij weet geen geldige reden en geeft toe. Hij weet alleen dat dit samenzijn met Constance hem een marteling is en tevens een genot; hij vermijdt het haar aan te zien, vreezende haar door een blik te beleedigen, waarin wellicht de onzalige gloed flikkert, die zijne ziel verteert; hij wikt angstvallig zijne woorden, eer hij ze uitspreekt, om des te beter zijne gedachten te kunnen verbergen, iets geheel nieuws voor zijn open gemoed. Een ongekend zalige gewaarwording grijpt hem aan bij hare toevallige aanraking en toch huivert hij er voor. Iedere zenuw van zijn lichaam trilt, als ze hem zoo onbevangen toelacht en zoo eenvoudig hare vriendschap openbaart, terwijl hij zelf niet vermoedt hoe begeerig hij in die teekenen van genegenheid zoekt naar een weerklank der machtige aandoening, welke zijne ziel beweegt. Hij is zoo gelukkig in hare tegenwoordigheid, en juist dat geluk is het, wat hij vreest.

Geen hartstocht bezoedelt het reine waas, dat nog ongerept ligt over zijne schoone liefde.

Hij zou hare kleine, teedere hand willen vatten en tot haar zeggen: ‘Wijk niet meer van mij in dit leven;’ en het zou hem genoeg zijn iedere wolk te mogen verdrijven van dat schuldeloos voorhoofd, iederen steen te mogen verwijderen, waaraan haar voet zich zou kunnen stooten.

Zoo zegt hij tot zichzelf, terwijl hij zwijgend voortwandelt op het boschpad, waar het mos hunne voetstappen onhoorbaar maakt, waar de dennen wuiven en het beukenloof ritselt en fluistert, terwijl zij voorbijgaan. 't Is een liefelijke zomeravond. De zon is reeds lang achter de kimmen verdwenen, maar het is nog niet donker. Een gouden gloed speelt op de knoestige stammen en onbeweeglijke boomtoppen, en de lucht is nog vol glans en kleuren.

En Constance keuvelt en schertst; het is haar een genot hare eigene gedachten van zijne lippen te vernemen of te bemerken dat hij dieper over een onderwerp heeft gedacht dan zij en van hem te leeren.

‘En hoe bevalt het u te Woudoord? Zijt ge voornemens nog eens terug te keeren?’ vraagt zij.

‘Misschien’....

‘Wat? - Bevalt het u niet?’

Reeds lang staat het bij hem onherroepelijk vast, dat de herfst hem voor altijd voeren zal uit de nabijheid van Rozenlust en zijne bewoners, maar dat kan hij haar niet zeggen.

‘Zeker,’ antwoordt hij, ‘maar Suze is in hare verwachtingen van het buitenleven teleurgesteld en daarenboven: ‘t is een kostbare wijze van leven.’

‘Dat geloof ik wel,’ geeft zij toe, een weinig uit het veld geslagen, want zij heeft geheel verleerd over geldzaken na te denken. ‘Maar o, wat zou ‘t mij spijten, als een volgend jaar die villa tegenover ons leeg was of door anderen bewoond. ‘t Is mij of ik een heel ander leven had, toen ik u.... en Suze nog niet kende.’

Hij bemerkt hare aarzeling, eer zij Suze's naam noemt, en een zonderlinge ontroering grijpt hem aan. Zijn hart klopt wild, zijn adem gaat snel. Dienzelfden morgen, toen hij in den trein zat, heeft hij zich afgevraagd welke waarde het leven voor hem had, eer hij dit reine, schoone kind leerde liefhebben. En nu openbaart ze hem onbewust.... wat? God, *wat* is het, dat in haar hart voor hem woont!

Het is eenzaam in het rond. Suze en Wagenberg zijn hen ver vooruit. Wat verhindert hem haar in zijne armen te nemen en haar het geheim harer eigene ziel te openbaren? Wat belet hem, trots alle menschelijke wetten, die hij in dezen stond veracht, haar te zeggen wat zij hem is?

- - Het is die zachte stem in zijne borst, welke hem waarschuwt een laagheid te zul-

len doen, als hij den man, die heden als gast aanzat aan zijn disch en dien hij straks bij het heengaan de hand zal drukken, het kostbaarste ontnemt, wat hij bezit. Het is dat eenvoudig gevoel van plicht, hetwelk zich woning maakt in het hart van ieder waarlijk rechtschapen man, dat hem nu terughoudt van de daad, welke hij altijd zoo streng in anderen veroordeelde.

Hij ziet haar schuldellozen blik vol verwondering op zich gevestigd....

O God, als zij hem bemint, zal hij zich die liefde waardig maken. Als zij gestruikeld is, onbewust, zal hij haar voor vallen behoeden, *omdat* hij haar bemint.... Zorgeloos is zij aan den rand eens afgronds ingesluimerd, en droomend is zij neergegleden.

Zoo zij slechts niet ontwaakt, eer zijne hand haar op veiligen grond gedragen heeft!

Hij kan strijden, en hij zal sterk zijn in dien strijd. En als de herfst komt, zullen zij scheiden met een glimlach en een groet, en de tijd zal de leegte in haar hart aanvullen.

De avondschaduwen zinken dieper; eenzaamheid heerscht rondom, doch vroolijk klinkt hun lach en gul hunne scherts. En straks als Reijnolts Constance's echtgenoot goeden nachtwenscht, is er een ongewone ernst in zijn handdruk en een zonderlinge klank in zijne stem.

Uit den droom ontwaakt.

De schoone zomer schrijdt onhoorbaar voort op hare mos- en grastapijten. Onmerkbaar heeft de lachende Junimaand plaats gemaakt voor Juli. Rozen, reseda's en jasmijn geuren om strijd de wandelaars uit de stad tegen, als zij Rozenlust en Heidepark voorbijgaan en wellicht even stilstaan om de beide bekoorlijke villa's te bewonderen, zich afvragend wie de gelukkige bewoners zijn.

Heden hebben zich de stedelingen echter zoo ver niet gewaagd. De lucht is bijna den ganschen morgen bedekt geweest, hier en daar geelgekuifde wolken vertoonend. De zonnewarmte hing als een staalblauwe gloed over de weiden en tusschen het zware geboomte. Geen koeltje verkwikte het smachtend gebladerte; loom legde het vee zich neder in het bestoven gras, lusteloos zag de mensch op naar den donkeren hemel.

Nu is het lang verwachte en lang gewenschte onweer losgebarsten.

Constance en Suze zijn bijeen in de ontvangkamer van Heidepark. In de eetkamer staat een uitlokkend lunch gereed, maar onwillekeurig zijn zij naar de vensters aan de straatzijde gegaan om naar de heeren uit te zien, die nog het noodweer trotseeren.

‘Ik wilde wel dat ze thuis waren!’ zegt Constance bekommerd naar buiten ziende - naar de wild zwaaiende boomen en den ongewonen geelgroenen gloed, die alles in zoo zonderling licht hult. ‘Ik verzocht Theo nog met het rijtuig te gaan, maar hij vond het veiliger te voet, en misschien had hij gelijk. Onze paarden schrikken spoedig.’

‘t Is heel vriendelijk van hem naar den trein te gaan,’ antwoordt Suze. ‘Maar waarom komt Rudolf ook zoo laat! Als hij van morgen gekomen was, zooals hij vroeger altijd deed, of gisteravond, zooals andere heeren doen, zou hij nu niet nat geregend zijn..... O hemel, daar is het weer!’ en zij snelt van het venster weg en begraaft haar gezicht in de kussens eener sofa, om vooral den slag niet te hooren, die op den bliksemstraal volgen moet.

Suze is een bedorven kind. Zij heeft de gewoonte, als het toevallig onweert, terwijl zij van huis is, zich bespottelijk aan te stellen

door telkens het gesprek af te breken en hare gastvrouw te ontstemmen door haar herhaald angstvertoon. Jammer dat door hare naaste bloedverwanten zooveel oplettendheid aan dien angst geschonken werd; jammer ook dat Reijnolts zelf eerst die kinderachtigheid zoo lief in haar vond. Want de wereld is minder toegevend dan een teedere moeder of verliefde bruidegom; de wereld stelt ook gerust, beleefdheidshalve, eerst met zachten drang, dan met ongeduld, om straks te fluisteren van ‘aanstellerij’ en ‘kuren.’

Toch is Suze's vrees niet voorgewend; slechts mist zij de zelfbeheersching van een krachtig karakter om die te verbergen en het fijn gevoel, door een goede opvoeding gekweekt, om te beseffen hoe ongepast haar zelfzuchtig klagen is in een gezelschapskring.

Constance is er ditmaal voor de eerste maal getuige van en slaat haar met heimelijke verbazing gade, een nauw verborgen trek van spot om de lippen. Zij zelf lacht niet om het gevaar dier neerschietende bliksemstralen en ook haar grijpt een gevoel van beklemming aan bij het knetteren en ratelen van den donder, maar het is niet aan zichzelf dat zij denkt.

‘Is 't voorbij?’ vraagt Suze, even het hoofd oplichtend.

Constance lacht.

‘De slag zal u toch geen zeer doen. Kom, blijf nu eens hier zitten en dwing u kalm naar buiten te zien. ‘t Begint te regenen; nu zal het gauw over zijn.’

Zwijgend zien ze beiden een poos naar de groote, malsche droppels, die op de bestoven bladeren vallen; het zacht geruisch schijnt een wederzijdsche groet. Sneller en dichter steeds vallen ze neer; het wordt een slagregen, nu en dan opgezweept door een koude windvlaag.

‘Als ik nu bij hem was,’ herneemt Suze, ‘zou ik zeggen: ‘Stop mij in uw jas.’

‘Neen, ik zou zeggen: houd haar zelf goed om,’ antwoordt Constance zacht.

Suze gevoelt de onwillekeurige terechtwijzing wel, in dit antwoord opgesloten, en brengt knorrig het gesprek op een ander onderwerp.

‘Hij komt altijd zoo laat tegenwoordig.’

‘Ja?’

‘Maar ik ben er al aan gewoon en vind het niet zoo naar, als ge misschien denkt. Hij kan zoo saai zijn. ... en ik houd van vroolijkheid. O hemel, ja.’

En zij zucht diep, om dan een gillette te slaken en hare ooren dicht te stoppen, want weer klieft een bliksemstraal de lucht; maar de slag volgt eerst verscheidene seconden later, zwak en mat.

‘Wat zal het straks prachtig in den tuin

zijn,' merkt Constance op, verlangend verdere klachten over Reijnolts te stuiten.

Als zij hem hoort roemen door Theo of een harer kennissen, ondervindt zij een gewaarwording als van persoonlijken trots; maar evenzeer grieven haar Suze's dikwerf herhaalde klachten, die haar tevens geheel beneden de waardigheid eener gehuwde vrouw schijnen. Daarenboven walgt haar dit kinderachtig angstvertoon en zij heeft moeite haar weerzin te verbergen.

Maar hare poging om de aandacht van Suze op iets anders te vestigen is vergeefs, want deze behoort tot de vrouwen, welke gaarne hare kennissen ellenlange verhalen doen, waarvoor zij alle aandacht vorderen, maar zelf zich zelden de moeite getroosten hare oplettendheid aan eens anders woorden te schenken. Blijkbaar heeft zij dan ook haar eigen gedachtengang geen oogenblik gestremd.

'Rudolf zou, geloof ik, wel willen dat ik een engel was. Gisteren, toen ik onder de veranda zat met een boek, - want het was te drukkend zelfs voor een handwerkje en men wil toch niet ledigzitten zoo voor het oog van iedereen, - vond ik iets, dat ik hem eens wil voorlezen. Allergrappigst! Hoe kan een schrijver zoo iets verzinnen!..... Waar is het boekje ook? - O ja, daar ligt het. Luister nu eens. Als men zóó het trouwen

beschouwt, is het geen wonder dat zooveel menschen het niet met elkaar kunnen vinden. Maar het zal juist in Rudolf's smaak vallen.'

'Daar zijn ze!' roept Constance uit, Suze en haar boekje vergetend.

Ja, daar zijn ze eindelijk. Zij wuiven reeds vroolijk, ten bewijze dat zij ongedeerd zijn; betrekkelijk ten minste, want zij zijn braaf nat geregend. Theo gaat even naar huis om zich van zijne vochtige bovenkleeren en doorweekte bottines te ontdoen, en ook duurt het eenigen tijd, eer Reijnolts zich aan het oog der dames vertoont.

'Gaat ge hem niet even verwelkomen?' vraagt Constance verwonderd, als zij hem de trap hooren opgaan.

'Neen..... laat hij zich eerst maar wat opknappen.'

Als hij binnenkomt, toeft Constance nog eenige seconden bij het venster, om geen ongewenschte ooggetuige te zijn bij de wederzijdsche begroeting der echtgenooten.

Zeer warm is die begroeting zeker niet, ten minste: alles wat haar oor bereikt is een kalm, min of meer achteloos: 'Dag vrouw!' en het antwoord luidt even koud: 'Zoo.... zijt ge daar eindelijk? Ik was al bang dat de koffie bederven zou door het lange trekken.'

Nu wendt Constance zich om en treedt hem

te gemoet, een welkom in den blik, een welkom op de lippen.

‘Dag Mevrouw Wagenberg,’ en een warme handdruk wordt tusschen hen gewisseld. ‘Wat een weertje, hè? Dat is hier toch nog anders dan in de stad, hoor! - En hebt u Suze een weinig gekalmeerd? Ze is toch zeker weer achter een kast gekropen?’ en hij lacht gul, zich naar Suze wendend met iets als vriendelijke scherts in zijn blik; doch wijl zij alles behalve vriendelijk ziet, vermoeit hij zich niet verder om harentwil en vraagt kort: ‘Waar is Annie?’

‘Bij de juf. Ze was zoo druk hier.’

Reijnolts' voorhoofd fronst zich, maar hij trekt zwijgend aan het schelkoord en beveelt dat men Annie zal binnenbrengen; en wanneer zij komt, - wild als een losgelaten schoothondje, - en op zijne knie springt en hare armpjes om zijn forschen nek slaat, is het alsof hij wil goedmaken wat haar aan teederheid een week lang ontbroken heeft. Honderd lieve namen voor haar vloeien hem uit het hart naar de lippen, honderd kusjes worden tusschen hen gewisseld, en Papa's zakken toonen aan dat hij ook ginds om zijne kleine lieveling dacht.

‘Paatje moest eerder gekomen zijn,’ vleit zij. ‘Zal Paatje Zondag eerder komen?’ en dan vertelt zij van ‘die zoete tante,’ bij wie

zij iederen dag mag spelen, en een dankbare blik van Reijnolts is Constance's loon.

Duidelijker dan dagenlang samenzijn wellicht zou kunnen doen, heeft dit korte tooneeltje tusschen man en vrouw Constance de diepe klove getoond, die hen reeds scheidt. Aan zijne zijde een kalm dulden, een koele hoffelijkheid, vreemd aan iedere zachte aandoening; harerzijds domme zelfvergoding, gewaande onfeilbaarheid, en volslagen gemis aan die, voor den man, liefelijkste eigenschap der moeder: teederheid voor haar kind.

Daar is Theo weer 'om door een ringetje te halen,' zooals Reijnolts opmerkt, en met graagte zet men zich aan tafel, zich spitsende op een wandeling in den tuin en meer nog op een rit naar een in de nabijheid opgeslagen kamp, waar in de verlopen week manoeuvres zijn uitgevoerd tegen een denkbeeldigen vijand. Maar het weer stelt hen teleur. De regen blijft in stroomen vallen; op den straatweg vertoont zich nauwelijks nu en dan een vigilante of haastig voortschrijdend kerkganger.

Een regenachtige Zondag is op zulk een dorp, waarheen men uitsluitend gegaan is om zich te vermaken, nog vervelender dan op een ander dorp. Suze's sherry noch vruchten op brandewijn zijn in staat de opgewekte stemming te voorschijn te roepen, die nooit

ontbreekt wanneer de zonneshijn alles licht en vroolijk maakt, wanneer op den straatweg de zweepen klappen en de wandelaars lachen en praten, en op de fluweelen grasperken voor de villa's fraai gekleede kinderen spelen.

‘Ga samen een partij biljarten,’ stelt Constance de heeren voor, nadat zij tamelijk saai een tijdlang met Suze platen heeft bekeken, terwijl Rudolf een stereoscoop heeft te voorschijn gehaald, waarmede Theo zich zeer vermaakt. ‘De Sociëteit is dicht bij en wij zullen ons wel amuseeren.’

‘Als de dames’.... meent Theo zich te moeten verontschuldigen; maar de dames geven volkomen absolutie. Wèl stelt Constance het gezelschap der heeren verre boven dat van Suze, maar zij weet dat zij, met hunne ledige handen en gevulde hoofden, nog iets anders van het middaguur des wekelijkschen feestdags verlangen dan huiselijk bijeenzijn. Slechts verzoekt zij Theo nog zijn demi-saison te halen, want de atmosfeer is sterk afgekoeld en zij is altijd bezorgd voor hem

De regen valt nu minder hevig en de glimmende bladeren ontvangen hem niet meer lijdelijk, maar wachten hem in horizontale houding, laten zich een oogenblik neerdrukken door de zwaarte van den druppel en springen dan weer veerkrachtig omhoog. In de verte klinkt nog een zwak gerommel. Op den

dorpsweg beginnen zich weer menschen te vertoonen, die elkaar opmerkingen over het weer toeroepen.

Suze en Constance hebben niets te doen dan naar buiten te zien of een weinig aan een handwerkje te knutselen, en Suze neemt het boekje weer op.

‘Nu zal ik het u dan eindelijk eens voorlezen,’ zegt zij, al bladerend. ‘Maar Rudolf moet het eigenlijk ook hooren.... O, daar is hij. - Rudolf, ik heb wat moois gevonden. 't Zal stellig in uw smaak vallen. Luister eens. Een legende is het of zoo iets.’

Reijnolts is achter haar stoel gekomen en ziet nu, zooals hij daar staat, mede in het boek, met een ietwat spottende uitdrukking op zijn gezicht, die schijnt te willen zeggen: ‘Ik ben vol verwachting.’

Constance zit recht tegenover hem aan de andere zijde van het tafeltje. Zij laat haar werk rusten en ziet naar Suze. Verbeeldt zij het zich, of is Reijnolts' blik op haar gevestigd?

En Suze leest.

‘Eer de zielen op de aarde neerdalen, wonen zij in het hemelrijk. Iedere ziel is mannelijk en vrouwelijk tegelijk, maar als de Heer het beveelt, scheiden zich de geslachten en ieder ontvangt een afzonderlijk lichaam.

‘Toch behouden zij een duistere herinnering aan hun vroeger bestaan en zoeken elkaar

als met gesloten oogen. De gelukkigen op aarde zijn zij, die elkaar zóó zoeken en vinden en weder één worden.'

Het straks zoo onbewogen gelaat van Constance is door een gloeienden blos gekleurd. Zij heeft plotseling opgezien in de oogen, die met een uitdrukking van hartstochtelijke teederheid op haar gevestigd waren, opgezien met weder snel verbleekend gelaat en halfgeopende lippen, als welde daar een angstige vraag, een kreet van schrik haar uit de ziel.... Toen hebben beiden snel den blik afgewend.

De wind suist door het nat gebladerte, dat een stroom van regendroppelen afschudt, schitterend in de stralen der doorbrekende zon. Zij kijken er beiden naar, zonder iets te zien.

'Wat zegt ge er van, Rudolf? Is 't niet juist iets voor u? Valt het niet geheel in uw smaak?'

'Ja,' antwoordt hij, geheel werktuiglijk.

Angstig, bezorgd, met kloppend hart ziet hij naar het gebogen hoofdje, dat zich dieper en dieper over het werk buigt, terwijl de naald op en neer gaat, gejaagd en onregelmatig... O God, nu kent ze het geheim harer eigene ziel!

'Daar is Mijnheer Wagenberg weer,' gaat Suze voort. 'Nu, ge zult ons immers niet laten wachten? Het weer begint al op te kla-

ren, en als het zoo blijft, kunnen we om een uur of zes nog heel goed gaan.’

Reijnolts smacht naar eenzaamheid. Hij wil in ongestoorde rust het hoofd in de hand nemen, en peinzen, peinzen, uren lang.... Maar hij moet voort in den maalstroom van het leven.

Toch - terwijl hij schijnbaar luistert naar Theo's geredekavel, terwijl hij met vaste hand de queue richt of een groet wisselt met een voorbijgaand bekende, verwijlen zijne gedachten tehuis. Hij vraagt zich af of hij schuld heeft aan haar ontwaken, en - onbewust hoe duidelijk straks zijne oogen spraken - beantwoordt hij met smartelijke zelfvoldoening die vraag ontkennend. Hij schrijft zich voor, hoe voortaan te spreken en te handelen in hare tegenwoordigheid.....

Als hij aan haar bleek gezichtje denkt, zoo vol zielsangst naar hem opgeheven, dan wijkt iedere verboden gedachte, die hem sedert straks telkens besluipen wil. Telkens rijst daar een hartstochtelijk verlangen in hem op, haar dat zoet geheim te ontrukken, hare tranen weg te kussen, haar bemind hoofd te vleien aan zijne borst.....

Maar naar *hèm* zag zij op in dat oogenblik van schrik, op *zijn* gelaat zocht zij tegenspraak? - - Vreeselijke tweestrijd!.....

De macht van zijn blik, de aantrekkingskracht zijner stem, de indruk, dien zijn man-

nelijk schoon maakt, ach, de vrouwen hebben ze hem maar al te dikwerf verraden. Als hij ze nu aanwendde, hoe lang zou het duren tot *dit* vrouwenhart bezweek? Hoe lang tot die blik den zijnen niet meer ontwijken zou als heden, tot die schuldelooze borst zou zwoegen van ongekenden hartstocht en die lippen zich zouden krullen in verachting van menschelijke wetten en geknoopte banden?

Hij weet het niet, en - - hij wil het niet beproeven. Hij *wil* niet. Hare liefde is hem levensbehoefte, niet hare liefkoozing. Eén woord van verachting uit haar mond zou hem vernietigen.

En toch, juist wanneer hij zich het sterkst waant, komt altijd, altijd weer de verzoeking tot hem, plotseling, onverwacht, als een ondiep, dat zijne prooi bespringt.

Theo is, op hun terugkeer, bij het hek door een Amsterdammer aangesproken, met wien hij een eindweegs voortwandelt, en Reijnolts gaat alleen binnen. De suite is ledig en hij loopt den tuin in, verwachtende daar de dames te zullen vinden. Maar een nieuwe regenbui drijft hem de oranjerie binnen en daar te midden der citroenen-oranjeboomen, derveelkleurige azaleakelken en sierlijke bignonia's, der hooge gevederde varens, die het zonlicht zoo tooverachtig temperen, zit de vrouw, die hij bemint, alleen. Achteloos achterover

geleund op de bank, die in halve ronding midden in de oranjerie is aangebracht, ligt zij meer dan zij zit, het achterhoofd gesteund door den blanken arm, waarvan de wijde mouw is neergegleden. Haar gelaat is gedeeltelijk van hem afgewend, maar hij kan de fraaie lijnen van haar profiel zien, regelmatig en edel gevormd als een camee.

Hoe schoon is zij in haar zomerkleed van matblauw en grijs, met dat blauwe strikje in den blanken hals en dat enkele gouden medaillonkettinkje!

Terwijl hij daar staat in de halfgeopende deur, den knop nog in de hand, ademt hij met ieder op- en neergaan zijner hijgende borst duizend zoete geuren in; de zoele warmte der oranjerie waait hem bedwelmend tegen.

Als hij nu eens tot haar trad, zijne hand op haar schouder legde en zacht haar naam noemde!..... Als hij fluisterend tot haar sprak: ‘Constance, *wij* zijn die gescheiden zielen. Wij hebben elkaar teruggevonden. Laat niets ons beletten weder één te worden.’

Maar hij treedt niet tot haar. Hij staat van verre naar haar te zien en klemt de lippen opeen..... Dan sluit hij plotseling met geraas de deur en gaat tot haar over het bemoste middenpad.

‘Zoo alleen gelaten, Mevrouw?’ en zijn toon klinkt gansch ongedwongen.

Zij heeft zich opgericht en haar werk gegrepen, nog eer zij meende door hem gezien te zijn.

‘Suze had iets in de keuken te doen,’ antwoordt zij gejaagd.

Háár valt dit zelfbedwang zeer zwaar.

Hij zet zich tegenover haar op de bank en steunt met de ellebogen op de knieën, een schijnbaar zeer ongezochte houding. Dan plukt hij een halm af van een der bonte grassoorten in zijne nabijheid, en begint dien om zijn vinger te winden, om en af, om en af. Er is zooveel gemakelijkheid in dat eenvoudig bedrijf, dat het iedere andere vrouw kalmer zou gestemd hebben.

‘Zoo? Ja, zij tobt nogal met hare meiden, een algemeen kruis der dames tegenwoordig, geloof ik. - Wat werkt ge daar zoo ijverig?’

Zij spreidt haar werk uit en hij ziet hare vingers beven.

‘Een voetkussen voor Mama.’

‘Een prachtig bouquet,’ antwoordt hij bewonderend, zonder naderbij te komen. ‘Maar ge zondigt tegen de hedendaagsche wetten der schoonheidsleer, weet ge dat wel? Bloemen om den voet op te zetten zijn contrabande.’

Hij heeft den moed gevonden haar glimlachend in de oogen te zien; kon hij toch die bevende vingers tot rust brengen, dien gejaag-

den adem zijne vorige kalmte teruggeven!

Nu ziet ze ook even met zekere schuwheid naar hem op, om dan met zenuwachtige haast voort te werken.

‘Wel mogelijk, maar ieder is niet gehouden die te gehoorzamen. Wie van bloemen houdt vindt ze overal mooi: in tapijten en gordijnen, op behangsel en dekens, op de pantoffel en op den hoed. Waar ik bloemen zie, word ik aangenaam getroffen, en waar ik ze dus kan aanbrengen, breng ik ze aan. Volgt men het genoemde voorschrift, dan moet men zich trouwens geheel tot doode figuren beperken, want als men op een bloem den voet niet zetten mag, is dat evenmin geoorloofd op een hondekop of iets anders uit de levende wereld.’

Zij spreekt vloeiend maar gejaagd. Hij kent haar niet meer. Is dit dezelfde vrouw, die hem straks met open blik te gemoet trad en hare hand rustig en vertrouwend in de zijne legde?

‘Wel ja, de lui moeten nu en dan eens iets nieuws bedenken; maar de dames zullen haar eigen hoofdje wel volgen. Zij hebben er altijd hare eigene schoonheidsleer op nagehouden.’

Luchtig is zijn toon, vrij zijn blik. Hij wil dat zijne ongedwongenheid haar kalmte zal schenken; zijne vriendelijkheid verzet zich met aandrang tegen de hartstochtelijke zelfverachting, die zich van haar schijnt te hebben meester gemaakt; zijne opgeruimdheid heeft de

bedoeling de neerslachtigheid ongerijmd te doen schijnen, die uit hare stem spreekt. Maar hij weet niet dat haar fier hart brak, toen een bliksemstraal uit zijn oog daarin neersloeg en er iederen schuilhoek verlichtte.

Toen heeft zij gezien....

En de gansche schoone zomer is aan haar oog voorbijgegaan; zij heeft het kloppen van haar hart verstaan, evenals zijne teruggetrokkenheid en somberheid.... Is zij dan blind geweest?

Nu gevoelt zij zich nedergeworpen en verbrijzeld.

O, hoe dankbaar is zij hem voor zijn zelfbedwang; hoeveel hooger stelt zij hem daardoor nog in hare achting; hoeveel meer heeft zij hem daarom nog lief! Maar al zijne goedheid en geveinsde blijmoedigheid kunnen haar dat gevoel van eigenwaarde niet terugschenken, hetwelk zij straks verloor; en hoe langer zij luistert naar den klank dier beminde stem, hoe meer zij toeft in zijne nabijheid, des te dichter gevoelt zij zich bij den afgrond, die hare kaken opent om haar te grijpen.

Straks, als de lucht helder is en de natuur verfrischt en verjongd, rijden zij uit. Er heerscht een opgewekte toon tusschen het viertal en wie hen ziet voorbijrijden denkt niet aan verborgen leed of voorgewende vroolijkheid. Maar

Constance richt geen enkele maal het woord tot Reijnolts, en als zij huiswaarts rijden in den schoonen, zoelen zomernacht, fluistert zij Theo toe dat zij vermoeid is en liever thuis wil soupeeren.

Ja, zij is zeer vermoeid.

Haar vriend.

De nacht is voorbijgegaan en de dag is aangebroken, een even schoone, zonnige dag als drie jaren geleden, toen Theodoor Wagenberg en Constance Duval elkander beloofden hand in hand door het leven te zullen gaan.

De ontbijtkamer van Rozenlust is altijd zonnig en vroolijk, met haar kokoskleed, haar zachtgeel behang, hare rieten armstoelen en welgevulde bloementafels; maar nu wordt die eenvoudige liefelijkheid nog verhoogd door een reusachtigen bouquet van bosch- en heidebloemen, die bij Constance's bord staat, een oplettendheid van haar echtgenoot.

Als zij binnentreden, ziet hij haar met stralende oogen aan, in antwoord op haar vragenden blik. Gelukkig dat hij haar telkens herinnerd heeft dat deze dag naderde: nu brengt zij het zich snel te binnen.

‘Ik dank u,’ zegt zij vriendelijk, hem hare hand toestekend.

Hij schuift haar stoel bij de tafel en plaatst den zijne dicht daarbij. Dan buigt hij zich tot haar over, legt zijne hand op de hare, die koud en roerloos op de armleuning rust, en ziet haar aan met zijne goedige, lieve oogen.

‘Weet ge 't nog, vrouwtje?’

‘Ja, beste man,’ antwoordt zij zacht en poogt te glimlachen.

‘Ik zie u nog,’ gaat hij opgewekt voort, zich met welbehagen die beelden uit het verleden voor den geest roepend. ‘Ge stondt daar ongenaakbaar als een koningin, en ik - ik gevoelde mij als een schooljongen. Ja, heusch! Maar ik wou u toch hebben en kwam maar flink met mijne meening voor den dag. Weet ge 't nog?’

‘Zeker.’

‘En weet ge nog wat ge mij toen beloofdet als het eenige, wat ge te geven hadt?’

Haar bleek gelaat wordt nog bleeker; zij sluit even de oogen, als gaat een vlijmende smart haar door de ziel. Dan ziet ze hem aan en zegt met kalmen nadruk: ‘Ja, mijne trouw.’

Hij bemerkt den trek van onuitsprekelijken weemoed niet, dien zij op hem slaat.

‘En ge beloofdet toen ook te zullen trachten mij lief te krijgen. Is u dat al gelukt, vrouwtje?’

Hij doet die vraag lachend. Ach, welk een zelfvertrouwen! Hij wacht niet eens haar antwoord.

‘Wat zijn we gelukkig geweest, niet waar? Is er wel iets, wat aan uw geluk ontbreekt?.... Ja, toch *iets*, maar dat kan nog komen. En dan is het tijd genoeg. Nu is 't of we nog altijd in de wittebroodsweken zijn, hè?’

‘Ja,’ fluistert zij weder, terwijl zij liefkoozend zijn haar gladstrijkt.

‘Zijt ge wel goed in orde, lieve? - Ik vind dat ge bleek zijt.’

‘Och, ge weet wel: ik ben niet tegen die zomerwarmte bestand.’

‘En mij is ze juist zoo aangenaam.’

‘Zal ik u eens inschenken, man?’

Zij verlangt dat hij haar niet meer zoo recht in het gelaat zal zien, vreezende dat hij er de sporen zal ontdekken van den slapeloos doorgebrachten nacht, en zij bereikt haar doel. Hij begint met smaak te ontbijten zonder op te merken dat bijna geen bete broods door haar genuttigd wordt.

Zij heeft hem iets te vragen.

Den ganschen langen nacht heeft zij daar neergelegen en geweend en gestreden, tot als een engel der vertroosting een gedachte tot haar kwam;.... en toen is er kalmte gedaald in hare stormachtig bewogen ziel.

‘Theo,’ zegt zij zacht, terwijl zij met haar

horlogekoordje speelt en onder de half neergelaten jalouzieën door naar buiten ziet in den zonnigen tuin, 'ik zou toch wel graag op reis gaan dit jaar.'

'Ja, we zouden immers in het najaar gaan,' antwoordt hij vriendelijk, terwijl hij met smaak een eitje verorbert.

Zij is zóó gewoon dat hij den geringsten harer wenschen inwilligt en het ligt zóó weinig in haar aard door omwegen en kunstgrepen haar doel te naderen, dat zij geen oogenblik vooraf overlegd heeft hoe hare batterijen te richten, om den aanval met goeden uitslag bekroond te zien.

'Maar ik zou liever dezen zomer nog gaan, beste man. Ik zou heel graag *nu* gaan.'

Het eierlepeltje, dat reeds op weg was naar zijn mond, neemt weer den terugtocht aan, en hij ziet vol verbazing naar haar.

'Nu!' herhaalt hij. 'Juist nu we zoo'n allerprettigsten zomer hebben!.... Hoe komt ge er bij!'

Zij antwoordt niet, doch slaat een half verwonderden, half teleurgestelden blik op hem.

'Maar ik begrijp het wel,' gaat hij voort, zeer voldaan over zijne eigene scherpzinnigheid. 'Gij en Suze sympathiseert niet. Hebt ge gisteren misschien gekibbeld?'

'Wel neen,' zegt zij met een gebaar van minachting.

‘Ge sympathiseert toch niet met haar.’

‘Niet bepaald. Maar ik kan het toch wel met haar vinden.’

‘Dan begrijp ik er niets van.’

Hij blijft haar vragend aanzien, als verwacht hij nadere verklaring.

‘Is het zoo vreemd dat men verlangt op reis te gaan?’ vraagt zij met afgewenden blik. ‘Reizen is toch genieten.’

‘Nu ja, maar we kunnen dat genot evengoed in het najaar smaken, wanneer het hier doodelijk vervelend is. Nu is het hier nog alleramusantst. Andere menschen komen juist om dezen tijd hier.’

‘Dat is zoo. Ik heb ook geen andere beweegreden voor mijn verzoek dan dat ik naar verandering verlang.’

‘Ge waart vroeger nooit zoo wispelturig, vrouwtje,’ zegt hij, half schertsend, half ontevreden.

Zij zwijgt.

‘Ge wildet immers naar den Harz, lieve?’

‘O neen, Thé, niet naar den Harz,’ antwoordt zij als verschrikt, want zij wil nergens herinnerd worden aan den man, dien zij ontvlucht. ‘Als we gaan, laten we dan een badplaats kiezen, een heel drukke badplaats’....

‘Zullen we dan eens een weekje naar Scheveningen gaan?’

‘Zulk een reisje bedoel ik niet. Ik zou ver weg willen, en minstens voor een week of zes.’

‘Een week of zes!’ herhaalt hij ontsteld. ‘t Is nu einde Juli. t Zou dus September zijn, als we terugkwamen, en binnen een maand zou hier alles uitgestorven zijn.’

Rechtstreeks heeft hij haar nog nooit iets geweigerd, maar nu hoort zij aan zijn toon, dat zij te veel van hem geëischt heeft. Zij is moede, half ziek; zij mist de wilskracht om nogmaals en nogmaals aan te dringen, en met de oogen half gesloten leunt ze achterover in haar stoel, lusteloos, mat, mismoedig In haar wit ochtendkleed. terwijl de lichtgroene weerschijn van den in zonnenschijn badenden tuin op haar valt, schijnt zij zeer bleek.

‘Zijt ge ziek?’ vraagt hij bekommerd.

Iedere andere vrouw zou in deze vraag een welkome aanleiding gevonden hebben om hare wenschen door te zetten; zij echter richt zich snel op, verschrikt zich te veel verraden te hebben.

‘Zoo gezond als een vischje. Maar wat zal het weer warm worden vandaag, hè?’

‘Neem een glas spuitwater, dat frischt zoo op,’ en hij vult haastig het glas voor haar en reikt het haar toe, verheugd dat zij van onderwerp veranderd zijn.

Haar echter is het nog geen oogenblik uit de gedachten.

‘Wilt ge er nog eens over denken, Thé?’ vraagt zij vriendelijk, na eenigen tijd.

‘Over die reis?.... Och, vrouwtje, ik heb er niets geen zin in.’

Voor het eerst sedert haar trouwdag komt zij zich zelfzuchtig voor, nu zij opstaat en hem nadert.

‘Maar ik zou zoo héél graag willen. Toe. ge zoudt me zoo gelukkig maken.’

Hij ontwijkt haar blik.

‘Ik zal er eens over denken,’ antwoordt hij een weinig verlegen, zich bewust dat hij er in het geheel niet over denken zal, maar hopende op deze wijze de zaak op de lange baan te schuiven. - ‘En laten we nu over iets anders spreken en plannen maken om dezen dag eens recht feestelijk te vieren.’

Zij voldoet aan zijn verlangen en tracht opgewekt te schijnen.

Maar straks in haar boudoir getreden, waar geen belangstellende blik haar meer bespieden kan, zinkt zij moedeloos op de breede vensterbank neer.

Dus zal zij weer, Zondag op Zondag, dien man ontmoeten, haar hart voelen jagen met wilden klop, hare stem hooren beven, tevergeefs pogen hare gedachten te ordenen en ieder oogenblik vreezen zich te verraden.

Waar is hare wilskracht?

Zij ziet hem aanhoudend voor zich, zooals

hij gisteren tegenover haar stond, toen zij als door een noodlottige macht gedreven, den blik naar hem opsloeg; en dat beeld is in hare ziel gegrift als het oogenblikkelijk lichtbeeld op het glas van den photograaf. Zij ziet die hooge, krachtige mannengestalte dat, voorovergebogen hoofd, dat bemind gelaat, door onuitsprekelijke teederheid zachter van uitdrukking, die oogen, recht in de hare starend en haar zijn geheim verradend, eer hij het verhinderen kan, eer hij het vermoedt. En Suze's eentonige stem klinkt haar daarbij in de ooren; de regen tikt zachtkens aan de vensters en de wind ruischt door het nat gebladerte....

Nu is hij weg. Kon ze toch vluchten, eer de dag aanbreekt, die hem weer tot haar voeren zal; vluchten ver, ver weg, om pas terug te keeren, als de jalouzieën van Heidepark neergelaten zullen zijn, als de bladeren zullen vallen, als zijne voetstappen zullen zijn uitgewischt in het tuinzand en binnen die muren geen nagalm meer ruischen zal van de geliefde stem, welke zij dan nimmer, nimmermeer zal hooren,..... o God!

Had zij slechts zekerheid dat hij niet verstaan heeft wat haar blik verried; wat de blos beteekende, die haar gelaat deed gloeien! Zij heeft gewenscht zich te kunnen verbergen, zij heeft hem niet meer in de oogen durven

zien, veel minder het woord tot hem richten.

Hoe benijdt zij de vrouwen van wie zij gelezen heeft - en soms heeft zij ze ook ontmoet - die altijd zichzelf meester zijn en kunnen glimlachen en schertsen, terwijl haar hart breekt.

Zij kan dat niet. En schoon ze zich gisteren nog diets maakte dat hij niets vermoeden kon, nu ze zich alles herinnert, gevoelt zij meer en meer dat zij die hoop moet opgeven.

Ja, hij kent haar geheim..... Welke gewaarwordingen heeft die ontdekking moeten wakker roepen in zijn naar wederliefde dorstend hart?- -

Toch heeft hij door woord noch blik getracht haar nader tot hem te brengen. Geen oogenblik van den eindeloos langen dag van gisteren kan zij zich voor den geest roepen, waarin hij niet trachtte haar den strijd licht te maken.

Nog dierbaarder is hij haar, als zij dat alles overdenkt. Smartelijk en tevens liefelijk, heilig en weemoedig is haar de herinnering aan hem, die nu weer verre van haar is en poogt te vergeten. Zij denkt aan het bemind gelaat, dat zich over het werk buigt; aan de welluidende stem, die tusschen de kantoormuren zal gehoord worden, sprekende met onderhoorigen en gelijken, minzaam en zacht; aan die

groote donkere oogen, vermoeid van het staren op letters en cijfers, met heimwee opgeslagen naar de blauwe lucht, welke ook over het schoone Heidepark zich welft.....

Hoe dankbaar zou hij haar zijn, als zij heenging! Hoeveel hooger zou hij haar schatten!

Maar zij mag niet. Zondag zal ze hem weer moeten tegentreden, glimlachend en vriendelijk, en hare hand in de zijne leggen en met hem spreken, juist als de geslepenste courtesane doen zou, wilde zij hem betooveren.

Nu gloeien hare wangen van schaamte. Zij verlangt naar zijn terugkeer. Dan wil ze hem toonen dat haar hart koud voor hem is, dat ze hem haat! Ze wil Theo in zijne tegenwoordigheid met teederheid overladen, alles, alles liever dan het vernederend bewustzijn te moeten dragen, dat hij weet hoe zij reeds zonk tot het peil dier vrouwen, welke in haar hart ontrouw plegen.....

Maar dan treedt hij haar weer voor oogen, en bij de gedachte aan zijne kalmte, zijn zelfbedwang, wijken zulke voornemens verre van haar. Hij is geen zwakkeling, die, zwichtend voor de bekoring der zinnen en toegevend aan den minsten zijner lusten den breidel behoeft harer koelheid en gestrenge afgemetenheid. Het is haar als kon ze veilig tot hem gaan en zeggen: 'Maak mij den strijd licht.'

Zij wil sterk zijn als hij. Tot het laatste oogenblik, als zij elkaar vaarwel zullen zeggen, wil zij in zijne oogen blijven: Theo's onkreukbaar trouwe gade. Hoe zal hij anders met liefde en achting aan haar kunnen terugdenken in de lange donkere jaren, die komen moeten?.... En die overtuiging zal toch haar eenige troost zijn. Wellicht, wanneer ze hem weer ontmoet als zij beiden oud geworden zijn, dan zal ze met een glimlach en een traan hare hand in de zijne mogen leggen en hem alles bekennen. Maar nu niet, nu niet.

Langzaam doch met wreede zekerheid volgt de ééne dag den anderen. Eindelijk is de Zaterdag daar en morgen zullen de Reijnoltsen den dag op Rozenlust komen doorbrengen. Nog enkele andere goede vrienden zijn tegen het middagmaal genoodigd. Constance heeft het zoo gewild, en nu de uitnodigingen zijn aangenomen en alles is vastgesteld, is zij kalmer. Zonder dat het door iemand zal worden opgemerkt, kan zij hem voortdurend ontwijken, en *hij* zal haar niet achtervolgen. Zij zal niet gedwongen zijn dikwerf met hem van gedachten te wisselen of in zijne nabijheid te toeven.... En dit overdenkt zij, de lippen stijf opeengeklemd, hare borst hijgend van verlangen, terwijl nu en dan een half gesmoorde snik zich een uitweg baant.

Soms wenscht ze dat hij minder waardig,

minder edel ware. Het zou haar troosten, meent zij, als ze zich iets herinneren kon wat hem hare liefde onwaardig maakte..... En toch, welk een verlies zou dat haar zijn! ‘Hij bemint mij. ‘Die woorden ruischen als jubelklanken door hare borst; neen, zij kan geen afstand meer doen van dien rijkdom!

De lucht is den geheelen dag bewolkt geweest; soms heeft het geregend. Maar nu breekt plotseling de zon door, even voor zij achter de kimmen wegzinkt, en overstroomt alles als met tooverglans. Juist tusschen Rozenlust en de aangrenzende villa door werpt zij een stralenbundel op Heidepark, het gedeeltelijk verlichtend met rossen gloed: de weelderig volle boomtoppen, de schoorsteenen met de vergulde weerhanen, het zinken dak, de bovenvensters met de grijze jalouzieën en kanten gordijnen, licht bewogen door den avondwind. Daar beneden is alles reeds in schaduw gehuld.

Constance staat er naar te zien aan het venster van haar boudoir, haar klein heiligdom, op Theo's bevel vóór hunne terugkomst uit den Harz geheel behangen met lichtblauwe, gewatteerde zijde, omdat Constance, nadat zij op reis in een der bezichtigde kasteelen zulk een damesboudoir had aangetroffen, met verlangenden blik had gezegd: ‘Zulk een boudoir te hebben, man!’

Zou Reijnolts reeds gekomen zijn of zal hij zijne aankomst weer tot het laatste oogenblik uitstellen? Reeds lang heeft hij dat gedaan: hoe lang weet zij niet, want toen heeft zij er niet op gelet, maar zoolang hij het deed, heeft hij haar ongetwijfeld bemind.....

Zij ziet den postbode op Heidepark aanschellen en een oogenblik later komt Suze naar buiten en steekt den weg over naar het hek van Rozenlust.

‘Verbeeld je nu toch eens!’ roept zij uit, als de meid haar boven heeft gebracht, ‘nu komt hij morgen niet. Ik heb daar juist een briefkaart van hem ontvangen. Hij heeft het te druk. Hoe vervelend, hè?’ en zij valt tegenover Constance in de vensterbank neer en leunt lusteloos met den elleboog op het vensterkozijn; want ofschoon zijne tegenwoordigheid haar overigens vrij onverschillig is, afleiding brengt zijn bezoek altijd, en op afleiding is zij verzot.

Constance heeft moeite den verraderlijken blos te verbergen, die haar naar de wangen gestegen is.

‘Erg jammer!’ zegt zij zacht. ‘Het zal Theo ook spijten.’

‘Ja, 't is vreeselijk saai van Rudolf. Ik geloof er niets van, ziet ge,’ antwoordt Suze, hare lippen vooruitstekend en ijverig het hoofd schuddend. ‘Toen we Heidepark huren zou-

den, zei hij dat hij naar buiten snakte en behalve iederen Zondag ook nog in de week zoo dikwijls zou komen, als hij maar kon. En wat doet hij nu!..... Er is zeker iets in Amsterdam wat hem trekt. En ik zal het hem zeggen ook.'

'Maar Suze!'

'Och, ge kent de mannen niet. Ze zijn allemaal eender.... Is het niet om een vrouw ook zoo te maken?'

'In het geheel niet,' antwoordt Constance zeer beslist en er trilt verontwaardiging in hare stem. 'Zelfs niet al hadt ge bewijzen.'....

Spoedig echter wijkt haar toorn en hare stem klinkt zachter, als zij voortgaat: 'Ge zijt boos op hem en in zulk een oogenblik van drift moet men nooit zijn hart voor vreemden uitstorten. Gelukkig dat ik het maar ben! Ik geloof niets van wat ge zegt en weet zeker dat ge er morgen anders over zult denken.'

Suze antwoordt niet. Tegenwoordig zijn er dikwijls pauzen in de gesprekken der beide vrouwen. Constance is voor Suze slechts een vervelende savante, die rijker is dan zij, een zware grief in Suze's oog; en de laatste is voor Constance een van die onbeduidende schepseltjes, op wie iedere ontwikkelde vrouw met zekere geringschatting neerziet, maar

wier onnoozelheid zij gaarne vergoelijken, zelfs liefhebben zou, mits gepaard aan een teeder hart. Doch een teeder hart heeft Suze niet, en Constance heeft nog niet geleerd hare kennissen weinig eischen te stellen, een goede gewoonte, die de meeste menschen zich pas op later leeftijd eigen maken.

Suze staat op en bewondert al drentelend het liefelijk vertrekje, zooals zij reeds meermalen deed. Ditmaal blijft zij ook voor het boekenkastje staan, achter welks glas zich sierlijke bandjes vertoonen.

‘Goede hemel, wat doet ge met zooveel boeken! Die kunt ge toch onmogelijk allemaal in uw hoofd krijgen. Kijk, dat bruine daar heeft Rudolf ook en dat andere er naast ook. Ik zie er verscheidene die hij ook heeft. Maar in zijne kast staan veel meer geleerde boeken, heele rijen, een plaag met de schoonmaak, hoor! - Is Wagenberg niet thuis?’

‘Hij is even naar de post,’ antwoordt Constance koel.

Zij vindt - en Theo heeft herhaaldelijk lachend dezelfde meening uitgesproken - dat Suze wel wat al te veel belang toont te stellen in zijn persoon.

‘Is Annie niet bedroefd?’ vraagt zij terstond daarop.

‘Zij sliiep al. Maar hij heeft een prachtige keuken voor haar gezonden, zoo groot als ons

muziekkastje wel. Daar kan ze zich dus morgen mede amuseeren,' antwoordt Suze, den straatweg opziende.

Dan staat zij op.

'Nu, ik kwam het maar even zeggen. Ge mocht anders eens op hem rekenen. Tot morgen dus, adieu!'

'Tot morgen,' herhaalt Constance werktuiglijk en doet de bezoeker uitgeleide, die bij het tuinhek Wagenberg ontmoet en hem ook hare klachten doet. Maar Constance let niet daarop. Zij is naar haar halfduister vertrekje weergekeerd, knielt voor een stoel en laat er hare armen en haar hoofd op rusten.

Zij weent niet; zij denkt niet. Een machtige, alles overheerschende gewaarwording heeft haar aangegrepen.... O God, ze heeft hem lief, onuitsprekelijk lief. Zij zou aan zijne voeten willen knielen en hem danken, hem, haar vriend!

Verboden geluk.

De graanvelden zijn hooger en hooger geworden; de korenbloemen hebben hare kopjes naar de zon geheven en weer ter aarde gebogen; de klaprozen hebben hare teedere blaadjes ontrold en aan den wind prijsgegeven, en de zeis des maaiers heeft ze alle te zamen afgesneden. De zoele zomerwind is dag aan dag over de heide gestreken, beladen met bloemengeur, en de avondzon heeft menigmaal het bosch met gouden gloed getooid,.... maar al die schoonheid, al die zomerweelde is gekomen en gegaan zonder het oog te streelen van den huurder van Heidepark.

Niet altijd kon hij zich verontschuldigen tegenover zijne vrouw, niet altijd wreed zijn jegens zijn kind. Soms is hij gekomen en Constance was de eerste om hem te vergeven. Op die enkele dagen is hij laat verschenen en vroeg gegaan, en Suze heeft ten volle haar

zin gekregen: de menschen hebben werkelijk gedacht en gesproken over het mooie jonge vrouwtje, dat zooveel door haar man alleen gelaten werd. Maar er zijn meer zulke jonge vrouwtjes op Woudoord en niet allen hebben aanleiding gegeven tot gesprekken.

't Is einde Augustus. Slechts tweemaal hebben Constance en Reijnolts elkaar weergezien, sedert zij in elkanders hart lazen; doch ondanks al hun stillen strijd bruist daarbinnen nog steeds een zee van liefde en smart, en geen vrede is nog gedaald in hunne moede zielen.

Weer zijn allen bijeen.

't Is een lange, slaperige zomernamiddag, en zij hebben een schuilplaats tegen de warmte gezocht onder de veranda van Rozenlust, waar alles is wat men op zulk een dag verlangen kan: luchtige stoelen, een steenen vloer, diepe schaduw, verfrisschende dranken, en van ter zijde het gezicht op den druk bezochten straatweg, met opstijgend stof en den doffen slag der paardenhoeven.

Annie geeft niet om de warmte. Haar gezichtje wordt beschut door een grooten hoed en zij dartelt in het gras, kapellen naloopend en grasbloemen verzamelend, die zij aan Constance brengt met telkens herhaald verzoek er een krans van te maken. Maar de bloemen zijn op zoo ongewone wijze van den steel getrokken, dat Constance met den besten wil

geen kans ziet aan haar verlangen te voldoen.

Suze zit dommelig in haar leunstoel. Zij vindt dat zulk een warmte een weinig nonchalance na het eten wel verontschuldigt, en slaat nu en dan van onder hare lange wimpers een droomerigen blik naar haar gastheer, die zich met Reijnolts verdiept in de mogelijkheid van een waterleiding in het waterlooze Woudoord. Zooals zij daar zit, achteloos geleund in haar schommelstoel, met hare frissche kleur en roode lippen, in haar modieus met rozen bezaaid kleed, dat zoo wonderwel hare weelderige gestalte doet uitkomen tegen het groen der uitheemsche sierplanten, die langs de wanden der veranda staan, zou zij een Bisschop of Van Beers naar palet en penseel doen grijpen.

‘Pas op uwe floksen,’ waarschuwt Reijnolts terwijl hij naar Annie wijst, die nu een prachtig perk van hoogopgeschoten, veelkleurige floksen tot mikpunt van haar pluklust heeft gekozen.

‘Kom mee,’ zegt Theo goedig tot de kleine, ‘achter in den tuin zijn veel mooie bloemen, die geplukt mogen worden. Geef mij maar een handje, dan gaan wij ze halen,’ en het kind huppelt overgelukkig naast hem voort.

Het levendig, afwisselend tooneel op den straatweg geeft stof in overvloed voor opmer-

kingen, en Reijnolts en Constance maken er dan ook ruim gebruik van, tevens aanhoudend Suze in het gesprek trekkend. Maar welontwikkelde, denkende menschen kunnen zich nooit lang geheel bij de oppervlakte der dingen blijven bepalen van wat zij zien.

‘Zou men, als men dat gelach en gesnap hoort en al die vroolijke gezichten ziet, niet meenen dat het leven enkel genot is!’ roept Reijnolts uit.

‘Welnu, wie weet of de meesten van die vroolijke luidjes het niet zoo opvatten. En zij hebben immers gelijk!’

Hij glimlacht smadelijk.

‘Zijt gij zelf wellicht ook van die meening?’

‘Ik zou heel ondankbaar zijn, als ik klaagde. terwijl ik mij boven duizenden bevoorrecht weet,’ antwoordt zij ontwijkend.

‘Maar die duizenden, waarvan er zeker honderden daar voorbijgaan, die duizenden groeien op in zedeloosheid, ruwheid, onzindelijkheid, honger en koude, ongerekend nog zij die reeds als zuigeling doodgemarteld worden door hunner moeder armoede, of onkunde, of doffe onverschilligheid, welke laatste alweer in ellende haar grond vindt. Armoede en zonde gaan hand in hand en hare slachtoffers zijn ellendigen, de een wat meer, de ander wat minder. Aan de voorspoedigsten onder hen schenkt de Zondag een korte bedwelming, een

vergetelheid in meestal zinnelijk genot, en dan komen weer zes lange dagen van sloven en zwoegen, van gebrek en kommer. Wat is het leven voor *hen?*.... Het is wel waar dat wij, die boven hen staan, beter dan zij zelf beseffen hoeveel hun ontbreekt, maar rampzaligen zijn zij toch.'

'Ik weet het, ik weet het,' antwoordt zij zacht. 'Evenwel.... er zijn nog anderen.'

'Anderen? Ja, maar ook voor zulken is het leven enkel teleurstelling. Vraag het de oude lieden slechts.'

Zij denkt er over in hoeverre de groote teleurstelling van zijn eigen leven schuld aan zijne somberheid heeft.

'Goede hemel,' roept Suze uit, met moeite een geeuw verbergend, 'Rudolf is weer op zijn stokpaardje. Ik ga weg, hoor!'

'Maar dan zullen we over iets anders praten, Suze!' antwoordt Constance haastig. 'Toe, blijf nu!'

Alleen is zij met Reijnolts nog niet weer geweest, en zij ontstelt er zelf van, zóó dringend smeekend klinkt hare stem. Maar als Suze volhardt, durft zij niet verder aandringen, zich troostend met de hoop, dat Annie spoedig zal terugkeeren met hare bloemen.

En dan vraagt zij zich af waarom zij eigenlijk zoozeer vreest met hem alleen te zijn. Hij is immers volkomen op zijn gemak. Welke

hartstochten ook zijn binnenste mogen beroeren, naar buiten openbaren zij zich niet. Zonder dien éénen onbewaakten stond, toen hij zichzelf verried, zou zij zich gemakkelijk kunnen diets maken dat zij nog altijd slechts een goede kennis voor hem was, zoo rustig is zijn toon, zoo juist gekozen zijn zijne woorden.

Toch - er is altijd iets pijnlijks in een gesprek van een man en vrouw, tusschen wie iets voorgevallen is, iets en toch niets, iets, wat beiden zich doet afvragen of de ander er aan denkt en dat toch door geen van beiden zou erkend worden te bestaan; - en Constance ziet niet op, als zij vraagt: 'Hebt ge altijd zoo gedacht?'

'Neen, niet altijd.... Ik geloof dat ik oud word,' antwoordt hij glimlachend. 'Natuurlijk hangt alles af van den bril, waardoor men de wereld bekijkt. Maar de mijne is van donker glas tegenwoordig.'

'Neen, neen, hij is alleen maar wat beslagen, willen we hopen,' werpt zij tegen, en zij vindt dat haar toon zeer kalm en natuurlijk klinkt.

'Hoe gaat het ons,' zegt hij, de schouders ophalend. 'De kindsheid ziet uit naar de jeugd, de jeugd naar het huwelijk, man en vrouw wenschen zich kinderen en als die kinderen gekomen zijn, verlangen de ouders dat zij

groot worden. En plotseling, bij al dat verlangen, bemerken zij met schrik dat zij reeds de laatste mijlpalen van den weg genaderd zijn en dat van verre de Dood wenkt, en dan zeggen zij tot zichzelf dat alles teleurstelling is geweest. Toen ik een knaap was, haakte ik er naar een man te zijn; toen ik man was, wenschte ik mij een eigen huis, een beminde vrouw. Het scheen mij dat ik tevreden zou zijn, als ik met Schiller zou kunnen zeggen:

Ich habe genossen das irdische Glück,
Ich habe gelebt und geliebet.

En toch - nooit scheen het leven mij minder levenswaard dan sedert ik man en vader ben.'

Geheel door zijne somberheid medegesleept, is hij opgestaan en loopt de veranda op en neer.

Zij weet wat zijne ziel duister maakt en zijn hart zwaar. Zij zou kunnen weenen om zijnentwil. Toch heft zij glimlachend het gelaat naar hem op.

'Als ge Schiller aanhaalt, zal ik het ook doen. Ge weet dat hij zegt: Al had men alleen geleefd om den drie en twintigsten zang van de Ilias te lezen, men zou geen recht hebben zich over zijn bestaan te beklagen.'

Hij antwoordt niet, maar ziet peinzend naar haar. Welk een genot is het hem weer zich ongestoord met haar te kunnen onderhouden!

‘Is er niets wat u genoeg geeft?’ vraagt zij na eenigen tijd met een droeven klank in hare stem.

Hij zet zich opnieuw tegenover haar neer.

‘O, ge moet mij niet verkeerd begrijpen,’ zegt hij haastig. ‘Zeker schenkt het leven heerlijke oogenblikken, en mij niet het minst; - genot, waarvoor ik ieder graag zou willen vatbaar maken, als het in mijne macht lag. Daar hebt ge de natuur, de muziek, de boeken.... Maar ik geloof dat wij reeds eenmaal een dergelijk gesprek voerden?’

‘Juist, op het *Brockenhaus*.’

Hunne blikken ontmoeten elkaar voor een oogenblik.

‘Dat zal nu ongeveer een jaar geleden zijn,’ merkt hij peinzend op.

‘Ja.’

Nu zwijgen beiden.

Constance denkt terug aan den man, die toen tegenover haar zat. Daar kwam vaker een schertsend woord, een gulle lach van die lippen, dat voorhoofd was niet bewolkt, die blik niet zoo koel droefgeestig. Met zekere luimige tevredenheid schikte hij zich toen in alles en met schitterende oogen zeide hij telkens weer dat hij genoot.

Maar het Noodlot - ja, nu erkent ze de macht van het Noodlot - deed opnieuw hunne wegen kruisen.... Nu is zij zelf de vrouw, van wie hij onlangs sprak. Hoe onbedacht, hoe hard luidde toen haar oordeel: *‘Die vrouw had het zelf in hare macht of die man haar ten vloek worden zou, dan wel haar slechts ten proefsteen dienen van hare wilskracht en zelfbeheersching.’*

O God, ja, maar welk een wilskracht, welk een zelfbeheersching!

Hij spreekt voort over hunne Harzreis, maar zij hoort hem als in een droom.

Daar is strijd in haar binnenste, gevoerd met oneindig meer hartstocht dan hij ooit in haar vermoedde. Ook voor haar is de tijd gekomen dat zij nauwelijks naar hem durft opzien, uit vrees dat haar blik verraden zal wat hare ziel in opstand brengt, en al hare wilskracht is noodig om niet voor de verzoeking te bezwijken.

‘Eéns, ééns slechts proeven uit den beker van het geluk!’ klinkt het weer in haar als voor jaren.

Te weten dat hare tegenwoordigheid hem zaligheid is en toch straks vormelijk en afgemeten te moeten scheiden; met wild verlangen te denken hoe zoet het zijn zou die rimpels te mogen verjagen van zijn voorhoofd en hem toch alleen, geheel alleen te moeten laten met zijn leed.....

Daar zijn de anderen weer, Annie met haar schortje vol rozen en Oostindische kers, die zij in Constance's schoot uitstort met de belofte nog meer te zullen halen, Suze en Theo in de achterhoede, lachend en babbelend, als twee dwaze kinderen.

‘Waarover zit ge zoo vol vuur te praten, Reijnolts?’ vraagt Theo. ‘We konden uwe stem al een heele poos hooren.’

‘Ik vertel Mevrouw hoe ik den *Mägdesprung* gezien heb bij zonsopgang.’

‘Den *Mägdesprung*,’ herhaalt Theo peinzend, terwijl Annie hem weer poogt mede te trekken. ‘Zijn wij daar wel geweest, Constance?.... O ja, waar dat meisje op haar paard afgesprongen moet zijn, niet waar, toen Ridder Bodo haar vervolgde?’

‘Ge bedoelt de *Rosstrappe*, Thé.’

‘Herinnert *gij* u den *Mägdesprung*?’

‘Neen, die hebben wij niet bezocht,’ antwoordt zij afgetrokken, want zij ziet dat Annie haar zin doordrijft en Theo met alle geweld medetrekt, en daar Suze reeds weer wegsnelt, volgt hij met een haastige verontschuldiging aan zijn gast.

‘Hoe jammer!’ merkt Reijnolts op. ‘Zijt ge er waarlijk niet geweest? Het is een van de schoonste punten.’

‘Waarom heet het *Mägdesprung*? kent ge de legende? Die hebt ge mij dien avond niet

verhaald,' zegt zij zonder op te zien van de geurige bloemen, welke zij nu ijverig tot een krans windt.

Zij meent dat het haar de noodige kalmte zal teruggeven, als hij eenige minuten lang verhaalt,..... waarom aarzelt hij toch?

'De legende is kort en onbeteekenend,' zegt hij, weer opstaande en schijnbaar volkomen op zijn gemak naar een der beide zeegezichten drentelend, waarmede een schilder van naam de ledige zij vakken der veranda sierde.

'Maar ge weet: ik houd van legenden.'

'Welnu.... zooals ge wilt.'

Hij staat half van haar afgewend met de handen op den rug het schilderwerk te bewonderen en verandert niet van houding; maar Constance hoort de lichte trilling zijner stem, zij bemerkt de gejaagdheid, waarmede hij voortgaat, als wil hij spoedig het einde bereiken.

'Zelf op een hoogte staande, zag een reusachtige jonkvrouw uit den oertijd op den top van den Ramberg haar geliefde. Een breede kloof scheidde hen'....

(Nu begrijpt Constance, waarom hij aarzelde.)

'De bedding van de tegenwoordige Selke,' gaat hij voort, en wederom begrijpt zij wel waarom hij zooveel mogelijk den schijn vermijdt beeldspraak te gebruiken.

'Zij kon de loodrechte rots niet afdalen,

noch den toenmaals wilden stroom overzwemmen. Toch wilde zij den geliefde bereiken.... Wel, wat kunt ge vlug met die bloemen overweg! Annie zal spoedig haar krans hebben. - Nu, het slot van de geschiedenis kunt ge wel raden. Het meisje springt de kloof over, waarbij de berggeesten haar dragen en steunen. Haar sprong gelukt en zij ligt in de armen van den geliefde.'

De vogels kweelen lustig in het hooge geboomte, welks schaduw op hen valt. Van verre klinkt Annie's vroolijke lach. De zomerwind suist zacht en vredig en doet kleine lichtvlekjes spelen op den veelkleurigen verandavloer, als hij de boomtoppen droomerig heen en weer beweegt.

Haar adem gaat snel. De stelen der bloemen knakken tusschen hare saamgekleemde vingers. Zie, ze weet het: ze behoeft slechts op te zien, even slechts, in die oogen, welke op haar diep gebogen hoofd gevestigd zijn, om nogmaals die zalige bekentenis te lezen op zijn gelaat.

'Eéns gelukkig zijn,' klinkt het weer in haar, 'ééns slechts!.... De kloove overspringen en aan het hart van den geliefde rusten.'

Zij duizelt.

'In onzen tijd zijn er geen berggeesten meer,' spreekt hij zacht. 'Afstand doen van onze hoop en ons geluk, dat is een ijzeren

wet in het leven.... en misschien is het goed. - Kijk, ge zijt reeds klaar. Voeg nu de einden bijeen, dan zullen wij de kleine meid eens blij gaan maken.'

Er is zooveel lieve eenvoud, zooveel trouwhartigheid in die woorden, dat zij niet laten kan vol droeve teederheid naar hem op te zien. Het is haar, als had hij tot haar gesproken: 'Laten we te zamen ons best doen sterk te zijn,' en zij zou hem de hand hebben kunnen reiken en zeggen: 'Ik beloof het u.'

Hij staat haar blik moedig door, hem ontwijkend, noch beantwoordend, maar haar aanziende met dien rustigen ernst, welke hem eigen is.

Dan echter keert hij zich om en tuurt naar den straatweg. Zijne lippen zijn stijf opeengeklemd, zijne neusvleugels bewegen zich; geruimen tijd blijft hij van haar afgewend.

Zij weet niet welken zwaren strijd die enkele oogopslag van haar in zijne borst wekte. Na de zoeven met moeite behaalde overwinning, die hem kracht deed vinden tot de weinige woorden, welke hij sprak, stormt nu de verzoeking opnieuw op hem los, met verdubbelde strijdmacht.

Zij zelf is sterker en rustiger dan straks; maar als hij zich naar haar omkeert, is daar zooveel smart, zooveel onuitgesproken liefde, zooveel onbesliste strijd te lezen op zijn

bleek gelaat, dat plotseling al hare kalmte verdwijnt, en als zij naast elkaar voortgaan, spreekt geen van beiden. 't Is hen of zij elkanders adem hooren gaan, of zij elkanders wilden harteklop vernemen.

Neen, daar is geen verbergen meer mogelijk. Zij hebben elkander lief, en beiden weten het.

Er zijn oogenblikken in het leven der vrouw, wanneer niets, niets macht heeft de stem te smoren van die machtigste aller hartstochten, welke *Liefde* heet.

Constance spreekt, en lacht, en schenkt thee, en stoeit met Annie, maar zij doet het alles als in een droom. Zij ziet slechts dat donkere gelaat tegenover haar, zij hoort slechts die eene welluidende stem. En straks als er bezoek komt en men Reijnolts dringt tot zingen, dan begeleidt ze hem met bevende vingers en is het haar zaligheid te hooren hoe wonderzoet, hoe innig het van zijne lippen trilt:

Du weiszt es wohl. dasz du mein Alles bist,
O wende nicht dein schönes Aug' von mir,
Die du mein Alles bist!

Zij weten het beiden: zij zijn op de helling; zij glijden af. Straks zullen zij met duizelingwekkende vaart in den afgrond nederstorten..... En in beider hart fluistert een zelfde stem: 'Er moet een einde aan komen.'

Als Constance eindelijk met Theo alleen is gebleven, bemerkt zij niet hoe stil en gejaagd hij is.

Zij zit op de sofa in de tuinkamer; de verandadeuren staan nog open. Het rumoer op den straatweg is verstomd. De maan rijst in statige pracht boven de onbeweeglijke boomtoppen.

Ditmaal wil zij haar wensch ingewilligd zien, al zal ze Theo op de knieën om de vervulling er van moeten smeeken. Doch nog eer zij hem haar verzoek doet, staat hij zelf tegenover haar, deemoedig, neerslachtig, wanhopig.

‘Constance!’

‘Wat is er?’ vraagt zij verwonderd.

‘Ik.... ik heb u iets te zeggen,’ brengt hij aarzelend uit. ‘Iets.... ik heb verkeerd gedaan.’

Zij blijft hem sprakeloos aanstaren; geen flauw vermoeden der waarheid komt bij haar op.

‘Zie me niet zoo verwonderd aan met die mooie, onschuldige oogen,’ barst hij uit. ‘Ik weet wel dat ge me heel slecht zult vinden, omdat ge zelf zoo iets niet zoudt kunnen doen. Maar ik wil het u toch zeggen. Ik kan niet gaan slapen zonder het u bekend te hebben. Nog nooit heb ik een geheim voor u gehad.’

Hij schreit. Ach, wèl is hij ‘een lieve, goede jongen,’ zooals zijne zusters hem noemen, denkt Constance, half teeder, half afkeerig.

‘Maar spreek dan,’ zegt zij angstig.

‘Zij lokte mij zoo,’ snikt hij. ‘Zij was zoo dartel en uitgelaten en daarbij zoo aanhalend... Zulk een vrouw ontnemt u alle ontzag, en toen zij voor een oogenblik toevallig zeer dicht naast mij stond, en Annie bloemen plukte, nam ik haar om de middel en kuste haar. Toen ik het gedaan had, bedacht ik mij pas, en toen speet het mij zoo vreeselijk. O, wees toch niet boos! Het zal nooit meer gebeuren.’....

Hij buigt zijn fraai krullend hoofd tot op hare knieën en zij streelt het zwijgend.

Hare eerste gewaarwording is schrik geweest; een vlijmend, bitter gevoel van vernedering en schaamte, zooals iedere vrouw gevoelen moet tegenover haar, die haar echtgenoot tot ontrouw kon verleiden. Maar spoedig wijkt die gedachte voor een andere. Moet daar niet oneindig meer schuldgevoel zijn in hare eigene borst? Zal zij hem veroordeelen, *zij*?

Toch - het is haar of hare liefde met al haar strijd, hare zaligheid en haar lijden verre verheven is boven het lichtzinnig spel van Theo en Suze..... Ja, Theo heeft gelijk: dáártoe zou zij niet in staat zijn geweest.... zij niet, en Reijnolts ook niet.

‘Zijt ge boos?’ vraagt hij zacht.

‘Neen, ik weet dat ge slechts in een oogenblik van opwinding gestruikeld zijt,’ is haar vriendelijk antwoord, terwijl zij nog altijd zijn hoofd streelt.

‘Zij heeft iets aantrekkelijks,’ gaat hij voort, als om zich nog meer te verontschuldigen, ‘zij maakt u in de war. Ik geloof dat zij 't er om gedaan heeft. - O, ik wou dat ik haar maar nooit terug behoefde te zien.’

Haar hart begint onstuimig te kloppen. Zal wellicht zóó onverwacht haar doel bereikt zijn?

‘Willen we dan op reis gaan, Thé?’

Ademloos wacht zij zijn antwoord.

Hij spreekt niet terstond.

‘Ja,’ zegt hij peinzend. ‘Maar Mama?’....

Er is dien morgen bericht gekomen dat de oude Mevrouw Wagenberg ongesteld is, en Theo hangt haar met vergodende liefde aan. Zijne eerste gedachte is dan ook aan haar.

‘Ga morgen eens zien hoe ze het maakt, beste. Ge zijt dan gerust.’

‘Ja, dat is een goed idee. Ik blijf dan tot Woensdag en ontloop zoo ook den verjaardag van Annie. Vindt ge dat goed?’

‘Zeker, maar we dienen toch, eer we op reis gaan, afscheid te gaan nemen.’

‘Nu, goed. En dan zal ik haar toonen hoe ik over haar denk,’ zegt Theo vol vuur.

‘Neen, man, dat niet.’

‘Dan wil ik toch heel lief jegens u zijn, waar zij bij is... Zij moet kunnen merken dat gij alles weet.’

Zij glimlacht.

‘Wees niet wreed. Wees beleefd en neem afscheid; en dan gaan we heen en zien hen waarschijnlijk nooit weer.’

‘Ik meende eerst dat ge 't gezien hadt, want juist kwaamt gij beiden den hoek van het hulstenboschje om. Gij waart dadelijk bij Annie met den krans, maar Reijnolts kwam bij ons en scheen zoo afgetrokken. Hebt ge niet opgemerkt hoe kort en somber hij den geheelen avond was? Ook ging hij vroeger dan anders heen.’

Zij ziet hem ontsteld aan. Zij hoopt vurig dat Theo zich vergist, en schrijft Reijnolts' somberheid aan een andere oorzaak toe. Ach, dat zulk leed hem ten minste bespaard moge blijven!

‘Wat zijn vroeg vertrek aangaat: hij wilde immers nog met den laatsten trein naar Amsterdam, omdat hij op Annie's verjaardag weer afwezig zijn zou,’ zegt zij peinzend.

‘Ja, ook mogelijk. En misschien geeft hij er niet om. Men spreekt zoo vreemd over haar op de Sociëteit; ik hoorde allerlei verhalen, maar ik geloofde ze niet. Als ik evenwel bedenk hoe ze mij in den laatsten tijd poogde te lokken, geloof ik alles.’

‘Waarom zou hij er niet om geven?’ vraagt Constance bezorgd. ‘Weet hij dan iets?’

‘Nu, hij is niet dom. - En men zegt dat hij haar geheel aan haar lot overlaat, omdat zij hem geen *scène* meer waard is.’

‘Wat beteekent een *on dit?*’ roept zij uit ‘Over een poos kunnen ze wel weer heel gelukkig samen zijn.’

Maar zij zegt dit meer om zichzelf gerust te stellen, dan om hem van de onwaarschijnlijkheid dier praatjes te overtuigen, en met een bekommerd hart legt zij zich ter ruste.

Toch is er één gedachte, die haar troost en opbeurt. Nog weinige dagen, en alle strijd zal een einde hebben. En welke diepe, ongeneeslijke smart zij ook mede zal dragen in hare borst, de overwinning zal toch zijn behaald!

.....

.....

.....

.....

‘Wees zoo goed,’ zegt Reijnolts bij het naar huis gaan op ijskouden toon tot zijne vrouw, ‘morgen toebereidselen tot vertrek te maken.’

Wij zullen tegen het einde dezer week naar Amsterdam teruggaan.’

‘Wát zegt ge? Naar Amsterdam teruggaan? Voorgoed?’

‘Ja, voorgoed.’

‘En dat waarom?’ vraagt Suze, op een toon, die te kennen geeft dat zij volstrekt niet voornemens is zich naar zijn wil te schikken, want zij heeft daar juist tot zichzelf gezegd dat haar leven nu eindelijk weer een weinig interessant kan worden.

Hij staat plotseling stil en staart haar recht in het gelaat. Bij het maanlicht ziet zij zijne oogen bliksemen.

‘Waarom?’ herhaalt hij met gedempte stem, maar ieder woord komt langzaam en duidelijk over zijne lippen. ‘Omdat ik zag wat vanmiddag tusschen u en Wagenberg voorviel; omdat ge bezig zijt te scheiden wat onherroepelijk vereenigd is, begrijpt ge?’

Zij verbleekt en blijft het antwoord schuldig. Schoon zij nooit haar best deed zijne liefde te verdienen, wil zij die toch niet verliezen.

‘Welnu,’ herneemt zij met een onbeschaamden lach, die zelfs in dit oogenblik nog ijdelheid verraadt ‘Ik kan toch niet helpen, dat die malle Theo verliefd op mij is. Pas dan beter op uwe vrouw.’

‘Een fatsoenlijke vrouw heeft geen bewaking noodig,’ zegt hij minachtend. ‘Ik ken

Wagenberg te goed en u ook, om niet te weten dat ge hem *gebracht* hebt tot wat hij deed. Ik zal een herhaling voorkomen. Woensdag kom ik voor eenige dagen terug en in het laatst der week vertrekken wij.'

De laatste strijd.

Annie's verjaardag is daar, maar zonder den zonneshijn, die bij iederen blijden dag onmisbaar is.

September is gekomen, en hoeveel schoone dagen zij mogelijk nog bewaard houdt, heden is het een echte herfstdag. Hare onvriendelijkste dienaren: wind, regen en koude, vergezellen haar, en zij doet hen de teedere zomerkinderen vellen om ze straks te vervangen door hare eigene lievelingen: fiere asters en veelkleurige dahlia's.

Er is een zekere rumoerigheid in het bosch; geen boomtak is in rust; geen blad zwijgt. De boomen steken de hoofden bijeen, als schoolkinderen, die een nieuwen meester gekregen hebben, en suizen en ritselen, als hebben ze zeer veel af te praten.

In huis heerscht schemering en zelfs, al ziet men niet naar buiten, hoort men den herfst, die in de natte bladeren ruischt en tegen de

vensters tikt met kleine, vliegende regendroppelen.

Constance staat voor het venster van hare slaapkamer. Zij kan op de lage gedeelten van het Woudoordsche bosch neerzien. De volle, weelderige boomtoppen buigen voor den wind als een reusachtig korenveld. Het dof geloei dringt hier tot haar door, zich vermengend met de stemmen der kastanjeboomen van Heidepark en der statige iepen van den straatweg. Loodgrijs hangt de lucht over de sombere aarde.

Hoe droevig ziet de tuin er uit, die haar zooveel schoone, zonnige dagen herinnert! De floksen zijn verwaaid en geknakt; de rozen buigen zich, zwaar van het regenwater in hare half ontvouwde blaadjes; de teedere begonia's met hare vuurroode klokjes - wat was het Zondag nog een fraai bed; hij stond er bij stil! - druipen, terwijl nu en dan de wind er meedoogenloos doorheen vaart en de sappige stengels breekt.....

Ach, wat stemt dat alles weemoedig!

Straks zal zij gaan gelukwenschen. Het zal haar moeilijk vallen Suze de hand te reiken en moeilijker nog Reijnolts vaarwel te zeggen met het bewustzijn dat voor het laatst zijne stem haar groeten zal..... Maar het moet zoo zijn. En met een beklemd hart begint zij zich te kleeden.

Een tikje aan de deur doet haar uit haar gepeins ontwaken.

‘Mevrouw, daar is Mijnheer Reijnolts om u te spreken.’

Zij belooft, schijnbaar kalm, te komen, doch als de meid is heengegaan, heeft zij eenigen tijd noodig om zich te herstellen. Dan treedt ze hem volkomen rustig te gemoet.

Hij heeft een geopend papier in de hand en zij ziet met een oogwenk dat het een telegram is.

‘Er is toch niets met Theo?’ vraagt zij verschrikt.

‘Nee, gelukkig niet. Hij telegrafeert zelf De toestand uwer schoonmoeder is alleen een weinig ernstiger en uw man verzoekt mij u dit mede te delen. Hij zou u gaarne zien overkomen. Ziehier, lees zelf.’

‘Mama's toestand zorgwekkend. Deel Constance voorzichtig mede. Hare overkomst is gewenscht. Mag ik voor haar op uwe vriendschappelijke hulp rekenen?
WAGENBERG.’

Zoo luidt het telegram.

‘Ik zal vandaag nog gaan,’ zegt zij overwegend. ‘Van avond nog..... Maar uwe hulp is overbodig. Het spijt mij reeds dat ik Annie op haar jaardag reeds zoo lang van uw ge-

zelschap beroofd heb. Hartelijk dank voor uwe moeite.'

'Vertel mij eerst eens hoe laat gij voornemens zijt te gaan,' zegt hij, op zijn horloge ziende. 't Is nu drie uur.'

Zij denkt na.

'Ja, ik kan niet zoo op eens weg.... Laat zien, eer ik gegeten heb, en het een en ander bijeengepakt, en alles heb geregeld, in geval we lang wegblijven, zal het zeker zes uur zijn.'

Nu neemt hij een spoorwegboekje uit zijne portefeuille.

'Zes uur, zegt ge..... Na den trein van 4,10 gaat er geen voor 6,50.'

'Dat is een goed uur. Ik ben blij dat ge mij zoo kunt inlichten. Zulke dingen laat men doorgaans aan de heeren over. - Dus zal ik laten inspannen om zes uur, en in Amsterdam wacht Theo mij met het rijtuig van zijne moeder, als ik even terugtelegrafeer hoe laat ik kom.'

'Natuurlijk zal *ik* dat voor u doen,' antwoordt hij onverzettelijk. 'En ge zult mij immers wel toestaan u aan het station een weinig voort te helpen? Ge vergeet dat het op een dag als vandaag omstreeks zeven uur reeds donker is. Wagenberg zou 't niet heel vriendschappelijk van mij vinden, als ik u daar alleen uw waggon liet opzoeken. Ge weet hoe bezorgd hij altijd voor u is.'

Zij heeft den blik afgewend terwijl hij sprak, en er stijgt haar een blos naar de wangen. Als hij eens wist, denkt zij, hoe weinig vriendschappelijk Theo zelf gehandeld heeft!....

‘En nu zal ik uw tijd niet langer rooven,’ herneemt hij, opstaande. ‘Tot van avond dus. Dan vindt ge mij aan het station.’

‘Wilt ge mij bij Suze verontschuldigen? - En ik vergat nog u geluk te wenschen. Maar ge weet hoe ik het meen.’

‘Zeker..... Annie was zeer gelukkig met uw cadeau en verlangde u er voor te bedanken. - Mag ik haar nu even zenden, om u tegelijk vaarwel te zeggen? Misschien ziet ge haar niet weer.....’

Zij ziet verwonderd naar hem op. Weet hij van hunne reisplannen? En zullen die wel doorgaan, als Mevrouw Wagenberg - wat, haar hoogen leeftijd in aanmerking genomen, wel waarschijnlijk is - overlijdt?

‘Wij gaan Vrijdag heen,’ zegt hij in antwoord op haar vragenden blik. ‘De omstandigheden..... de zomer is om. Wij gaan voorgoed terug.’

Het tikken der pendule is het eenige geluid in de kamer gedurende verscheidene seconden. Dan reikt hij haar de hand.

‘Zend haar maar,’ zegt zij zacht.

‘Tot van avond dus, adieu!’

Zij blijft staan op de plaats, waar hij haar

liet. Van avond dus,.... van avond zal ze hem voor het laatst zien, van avond hem voor altijd vaarwel zeggen!... En hij zal terugkeeren naar zijn droevig, eenzaam tehuis, waar geen warm kloppend hart hem wacht.....

Als Annie naar binnen stormt en hare lieve woordjes stamelt en hare kusjes biedt, vallen er tranen in hare bruine krullen, en rust Constance's blik lang en teeder op het kind.

‘Zult ge altijd lief en gehoorzaam zijn, Annie?’ fluistert zij. ‘Zult ge Pa heel dikwijls pakken en zoentjes geven, heel dikwijls, hoor!’

‘Pa gaat niet meer weg,’ zegt Annie opgetogen. ‘Pa blijft bij Annie. Morgen en gisteren en alle dagen.’

‘Geef Pa dan morgen heel veel zoentjes, zult ge?’

En Annie belooft het en dartelt weer weg naar het nieuwe speelgoed, onbewust dat aan ‘Tante’ het afscheid zoo zwaar viel.

Snel gaat de tijd voort en van uur tot uur neemt de storm toe. De wind loeit en suist, verre en nabij.

‘Goede hemel!’ roept Suze uit, die als altijd gedaan heeft, als was er niets voorgevallen, ‘neem toch rijtuig. Ik begrijp niet waarom Constance niet laat vragen of ge wilt mederijden. 't Is niet heel beleefd, hoor!’

‘Ik loop liever,’ antwoordt Reijnolts kort. ‘Goeden avond.’

Ja, hij loopt liever, want sedert dien middag woelen er hartstochten in zijne borst, welke hij tevergeefs tracht ten onder te brengen.

Hij heeft gemeend dat een wandeling hem kalmer stemmen zou, en een vriendelijke avondzon, een vredig vergezicht, het fluisteren van een beek of het avondlied der vogelen zouden misschien inderdaad dat onstuimig kloppend hart tot rust en onderwerping gebracht hebben. Maar nu jaagt het wilder en wilder. De natuur is in overeenstemming met zijne eigene gemoedsaandoeningen. Het geruisch der zware, natte takken, die huilende wind, die sombere lucht, die bijna volslagen eenzaamheid, het is alsof zij hem tot tegenstand prikkelen, of duizend stemmen hem aansporen tot verzet.

‘Mag ik voor haar op uwe vriendschappelijke hulp rekenen?’ Die woorden komen hem telkens weer te binnen; dan balt hij de vuisten en fonkelt zijn oog. Die man durft zich op zijne vriendschap beroepen!

In kalmer oogenblikken zou hij zich herinnerd hebben wat hij zoo dikwerf reeds tot zichzelf gezegd heeft, namelijk, dat Wagenberg werkelijk zijn vriend is, hem werkelijk aanhangt met zijn gansche hart, en alleen in een oogenblik van onbezonnenheid zijne verplichtingen vergat..... Maar nu denkt hij slechts aan diens misstap.....

En aanstonds zal hij tegenover haar staan,

in den avond, den tijd, die tot zondigen noodt, in duisternis en eenzaamheid..... De trein zal komen - de trein zal gaan - - Waar zal de morgen hen vinden?

Zijn adem gaat snel, terwijl hij de verlaten galerij op en neer loopt. Nu en dan komt iemand uit de schemering te voorschijn, wipt de twee of drie trappen op, die langs de geheele galerij doorloopen, en verdwijnt in de verlichte wachtkamer. De planken onder zijne voeten glimmen van den regen in de lichtstreep, die dan naar buiten valt. Hij zelf is reeds geheel nat, maar hij bemerkt het niet.

Nu hoort hij het rijtuig. Het nadert. Ja, zij is het.

Zij gelast den koetsier naar huis te gaan en hij treedt haar te gemoet.

Het schijnsel der rijtuiglichten glijdt langzaam over haar gezichtje, op dat reine, bleeke gelaat, op die schuldellooze, vertrouwende oogen, welke hij naar zich opgeslagen ziet.

Weg vlucht het duivelenheir. Bijna eerbiedig klinkt daar een zacht: 'Goeden avond!' van zijne lippen. 'Uw kaartje is genomen. Wilt ge in de wachtkamer gaan of dadelijk instappen?'

'Laten we op het perron een weinig op en neer wandelen,' antwoordt zij zonder hem aan te zien. 'Het zal daar meer beschut zijn dan hier.'

Zij verlangt de oogenblikken te rekken, die haar nog gegund zijn. 't Is immers voor het laatst! Zij *kan* zoo niet heengaan. Haar hart is tot berstens toe vol... Die man aan hare zijde is haar zoo onbeschrijfelijk lief. Hij is de eenige, dien zij bemind heeft. Hij was als een lichtende star in het leven, dat nu achter haar ligt; aan een toekomst zonder hem kan zij slechts met huivering denken

Nog weinige minuten.... Mag zij hem geen enkel woord van bemoediging medegeven op den langen, moeilijken weg van het leven? - Hij zelf schonk haar zoo dikwerf moed en kracht.....

Het perron is verlaten; slechts een paar wachters schuilen in een hoek.

Zij ziet naar hem op. Waarom spreekt hij niet?.... Ach, zij weet immers zelf niets te zeggen.

'Het stormt geducht,' merkt hij op. 'Zie de lichten eens flikkeren.'

'Ja, maar weet ge nog dien storm op den Broeken? Dat was nog heel anders.'

'Dat geloof ik. Foei, wat een weer was dat!'

Zijn toon en woorden klinken hem zelf onnatuurlijk.

'Ik hoop dat uwe schoonmoeder u nog niet ontvallen zal,' begint hij weer na eenigen tijd.

'Het zou voor Theo vooral een zwaar verlies zijn,' antwoordt zij met nauw hoorbare stem.

Is het dit wat zij elkaar zeggen wilden?

Toch sluiten zij angstvallig de poorten hunner harten; daar woelt zulk een wilde stroom van betuigingen en bekentenissen..... Zal die stroom te stuiten zijn, als hem ook maar de geringste uitweg wordt gegund?

Hij heeft haar geen arm geboden; zij loopen zwijgend naast elkaar voort, gloeiend van hart, koud in blik en toon.

‘Zullen we vast een plaatsje voor mij opzoeken?’

Hij voldoet aan haar verlangen en zij blijven bij den ledigen waggon staan.

‘Wilt ge uw best doen mij alleen te laten blijven?’ vraagt zij zacht.

‘Er zijn niet veel passagiers; het zal wel gaan.’

Hunne blikken ontmoeten even elkander. Welk een ondraaglijke smart spreekt uit de hare! Hij ziet het en vergeet de wanhoopskreten zijner eigene ziel.

Maar terwijl hij peinst hoe haar af te leiden, spreekt zij weer, bijna onhoorbaar, als schaamt zij zich hare zwakheid, bevend en weemoedsvol.

‘Denk soms aan Rozenlust terug!’ fluistert zij.

‘Ja,’ antwoordt hij kort; hij vreest zich niet meer te kunnen bedwingen.

Weer zwijgen beiden, stil voor zich heen starend. Dan vraagt hij zacht, - en ook *zijne*

stem klinkt zonderling bewogen: ‘Mag ik u nog een sprookje verhalen, een laatste?’

Zij ziet vragend naar hem op.

‘Er waren eens twee geliefden,’ spreekt hij langzaam en met nadruk, terwijl hij haar ernstig in de oogen staart. ‘Van verre konden zij elkaar zien, maar een diepe klove scheidde hen, een klove, breeder dan die, welke de jonkvrouw van den *Mägdesprung* van haar geliefde scheidde.’

Hij houdt even op. Het is alsof hem de adem ontbreekt om voort te gaan. De geketende hartstocht in zijne borst rukt aan zijne kluisters. Hij wendt den blik niet van haar gelaat, dat bleeker en bleeker wordt.

De bel luidt. Een verward gedruisch dringt tot haar door van opengaande en dichtvallende deuren, van vele stemmen en voetstappen; maar zij blijft roerloos staan.

Hij haalt diep adem. Dan gaat hij langzaam voort, als kost ieder woord hem inspanning.

‘Die klove was de klove van den Plicht, en wie haar wil overspringen, gaat in de diepte te gronde. - Vaarwel, Mevrouw Wagenberg!’

Haar ijsskoude hand ligt in de zijne.

Een oogenblik verliest zij alle zelfbedwang; een hartstochtelijk: ‘Met u wil ik te gronde gaan!’ welt haar naar de lippen.....

Maar dan is zij weer zichzelf. Zij ziet op in zijn door lijden veredeld gelaat.....

‘Ik dank u,’ fluistert zij, ‘o, ik dank u. Vaarwel!’

Eén lange, innige blik, waaruit al hun lijden, al hunne liefde spreekt; één krampachtige handdruk - - - het is voorbij.

De laatste strijd is gestreden.

Zij heeft plaats genomen. De stoomfluit gilt; de wagens schokken. De wielen, die hij eens bij het Noodlot vergeleek, zetten zich langzaam in beweging, meedoogenloos pletterend wat zij raken.

Ook het groote rad van het Noodlot heeft weder een wenteling gedaan. Wat beteekenen twee jonge menschenharten, die breken onder zijn druk!